

550

30/7/57

64

నారాయణదాస

పంచశతి

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు]

54

కృతికర్త :

మ హా క వి

శ్రీ ఆదిత్య నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

క్రిష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

సం. 15

నంబర్ - 20

30/7/57

దాసభారతీ ప్రచురణలు : ౧౨

నారాయణదాస

పంచశతి

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు]

ఎ.వి. బొన్ గ్రాంట్ లిబ్రరీ, హైదరాబాద్.
ప్రతి పంఖ్య... 307/57
శ్రీ...

కృతికర్త :

మ హా క వి

శ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామక్రిష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

మొదటికూర్పు
1000 ప్రతులు
ఆగష్టు, 1976.

సర్వ స్వామ్య సంకలితము
ప్రాప్తిస్థానములు :
ఉపాధ్యాయుల సావిత్రమ్మ
C/o శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు
4-2-13, చంద్రమౌళినగర్
గుంటూరు-2

వెల 5 రూ.

ముద్రణ
శ్రీ పి. రామకృష్ణమూర్తి
మేనేజింగు డైరెక్టర్
వెల్ కమ్మపేస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, బ్రాడ్ శేట గుంటూరు-2

ముద్రాపక ప్రశస్తి

శా। శ్రీ లొప్పారీ మహాంధ్రదేశమున వాసింజెంది, సాహిత్య కే
 లీ లోలత్వమునంది, సాహృదము నోలింబెంచి, విద్యస్మ నో
 బ్జాలంకారత సంఘటించి, సుకవీంద్రానేక కావ్యాళి మా
 లా లక్ష్మీకములై చెలంగెడిని మేల్కర్పార సారభ్యముల్

శా। ఆ సారభ్యము రూపమై వెలసెనో? అ సాహృదమ్మెల్ల పెన్
 మూసంబోసిన మూర్తి నై భవమొ? సాంపుల్ నింపు సాహిత్య కే
 లీ సాభాగ్యమొ? రామచంద్ర కరుణాలీలా విశేషమ్ము! పే
 ర్వాసిన్ గప్పురపుం బసందు రుచిమత్ప్రారంభ మేపారెనో?

సీ। శ్రీరామ చరణ రాజీవ సద్భక్తుడై
 పరమ పావనధర్మ ఫక్కి నెటింగి
 పృథు యజ్ఞశీల పవిత్ర చరితుడై
 పుణ్యవాసనల పెంపునందనర్చి
 కేశవతీర్థ సంకీర్తిత శ్రీరామ
 చరితముద్రణ ధురంధురతఁదాల్చి
 రామనామధ్యాన రసవస్మనోవృత్తి
 సకల సజ్జనమైతి సంతరించి

గీ। మహిత సీతాసతీ మనో మధురమూర్తి
 రాముడై కృష్ణవెభ వారాముడగుచు
 పరిమలద్దివ్య కర్పూర వంశజుని
 చంద్రముఁడు రామకృష్ణుండు సాధుశీలి

శ్రీ నారాయణ దాస పంచశతి ముద్రింపించి దాతృత్వ దీ
క్షా నై పుణ్యము మెచ్చు కోల్గొనెడి శ్రీ కర్పూర వంశోద్భవున్
శ్రీనిండారెడు భోగభాగ్యములతోఁ జెన్నారు శశ్వత్క లా
శ్రేణి ప్రాణముగాఁగఁ బోచు హరి మా శ్రీరామకృష్ణాగ్రణిన్

పూర్వ జన్మరి తమ్మైన పుణ్యమెల్ల
నమల కర్పూర పరిమళమై తనర్ప
సుకవి విద్వ త్కులారాధనకు సతమ్ము
నొప్పుఁగావుత ధనము పరోపకృతిగ

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

శ్రీః

దా స ద ర్శ న ము

ప్రపంచమున సారస్వత రేఖ నిత్యనూతనము నిరంతరమునై
పల్లవించుట రసజలలోక మెఱుగనిదికాదు. ఆసారస్వతము బహు రూప
మయ్యు సంగీత సాహిత్యాత్మకమగుట సర్వ విదితము.

“సంగీత మథ సాహిత్యం సరస్వత్యా స్తనద్వయమ్
ఏక మాపాత మధుర మన్యదాలోచనా మృతమ్”

అను నభియుక్తికి సంపూర్ణ లక్ష్యములైనవారు జయదేవ
నారాయణ తీర్థ ప్రభృతులు. సామగాన ప్రేయుడగు పరమాత్మ సాన్ని
ధ్యము వారికి లభించినంత సుఖపుగా శీఘ్రముగా నితరులకు లభింపదు.
అట్టి వారిని విజ్ఞాన పూర్ణులనియు పూర్ణ పురుషులని పెద్దలు వ్యవ
హరించుట కద్దు. శ్రీమదజ్ఞాడాది భట్ల నారాయణ దాసుగారు మహా
పూర్ణ పురుషుడు. కేవల సంగీత సాహిత్యములే కాక కథా గాన నృత్య
కవితాది నానా రసవత్కలా నిధానమైన వారగుట పుంభావ సరస్వతి
యనుటయు నతి శయోక్తి కాదు. శాస్త్ర సంపత్తి వానికన్నింటికి
జీవభూతమైనది. అన్నింటికంటె వారి యాదార్యము విరక్తి సర్వత్ర
గోచరించును. ఆవారి సర్వవిజ్ఞాన విధానమున కీ పంచశతి ఒక విశిష్ట
మణి దీపిక.

సాధారణముగా సంస్కృతాంధ్ర కవులు శతకముల నత్యధి
కముగా నాదరింతురు. ఈ యాదరణమునకు హేతువులను పెక్కురు
పెక్కు విధములుగా నూహించిరి. కావ్యరచనా యోగ్యతకై యిష్ట
దైవ ప్రార్థనాత్మకమైన ఒక అభ్యాసమని చాలమంది యభిప్రాయము.
అది త్రోసి రా జనరానది. ఈశతకములు మాత్ర మట్టివికావు. వీని
ప్రత్యేకత విలక్షణముగా గోచరించును. నారాయణదాస వ్యక్తిత్వము
నెఱిగిన వారెవ్వరైనను అభ్యాస మాత్రమనలేరు. ఆయన సహజ

పాండిత్య ప్రజ్ఞాపాభవోపేతుడు. తొలి మలి పద్యములు ఓకే సమయ
మన వ్రాయబడినట్లుండుట వీరి సర్వప్రత్యేకతకు పరమో దాహృతి.
వీరి పదతి యొక్కటి స్థిరమైనది. పద్యముగాని పాటగాని మాటగాని
వ్రాసినదానిని మరల మరల జూచి హెచ్చు లాచ్చులను సరిచేయునల
వాటులేదు. మహారణ్యభూమి వలెనే, నిమ్నోన్నతములతో సహజ
ప్రకృతివలెనే వీరికవిత్వము శోభిల్లు చండును, కృతిమత యనునది వీరికి
బా త్రిగా నచ్చనిది. సర్వ ప్రపంచ విషయములు వీరి బుద్ధికి గోచ
రించును. సాంప్రదాయికములు వీరికి నచ్చనిచో నిర్భయముగా నా
విషయము నుద్ఘాటించుదురు. సహేతుకముగ నిర్ధారింతురు.

మహాకవులు కొందరు శతక రచనలు చేయుటలో తాత్పర్య
మేమియూ యని యాలోచించినచో స్వార్థబుద్ధికంటెను పరార్థబుద్ధియే
స్పష్టమగును. తా మేదే వముయొక్క కృపకు పాత్రులై కలిగిన బాధ
లను నివారించుకొన్నారో అట్టి బాధ లెవ్వరికినేని కలిగిన నా స్తుతులచే
నాదే వతములు ఆవారి బాధలు తీర్చునుగదా ! లోకమున కుపకరించు
నన్న మేలియూహయే ఈ శతకరచనకు కారణము. చూడగా మూక
పంచశతి యిట్టి దేకదా ? తత్పరాయణముచే బుద్ధిహీనులెందరెందరో
మహాకవులగుట లోక మెరుగునుగదా ! అట్టి మహిమగల శతక
సంపుటియీ పంచశతి.

ఇందు సూర్యనారాయణ శతకము మొదటిది. సూర్యనారా
యణుడు ప్రత్యక్షుడై వము. లోకమునకు ఆరోగ్యప్రదాత. నారాయణ
దాసులో వట్టి నారాయణుడుకాడు. సూర్యనారాయణుడు. ఇన్ని
సంబంధములతో ఈ శతకము సాగినది.

“ఆరోగ్యం ఐస్కరాదిచ్చేత్ శ్రీయమిచ్చేద్ధుతాశనాత్
ఐశ్వర్య మీశ్వరాదిచ్చేత్ మోక్షమిచ్చేజ్జనార్దవాత్

అను నభియుక్తోక్తి ప్రకారము సూర్యభగవానుని వలన నారో
గ్యము నొందుట మయూరాది మహాకవుల చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి.

ఈ మహాకవి కేవల మారోగ్యమేకాక ఆరోగ్యాది మోక్షపర్యంతము సూర్యభగవానునే ఉపాసింపవలెనని తన సిద్ధాంతము స్పష్టపఱచినారు. సూర్యదేవుని నవరసమూర్తిగా చిత్రించుట మాత్రము ఈ మహాకవికే చెల్లినది.

“కమలాశీన్ విగసింపజేయునెడ శృంగారంబు, హాస్యంబు దు
ర్దమ మందేహ తమిస్రమారణమునన్, రౌద్రాద్భుతో ద్వీర సం
క్రమ బీభత్స భయానకంబులు అసత్కారుణ్యముం దావకీ
నమహాభక్తులయందు, న స్తగిరి పొంతన్ శాంతభావంబు నీ
వమరంజేయుదు నిత్యనిర్గుణుడవై హా ! సూర్యనారాయణా !”

ఇది దాసుగారి పద్యతి. ఆయనబుద్ధికి అగమ్యములేదు. లోకము నందలి సర్వపదార్థములను మేధావి లోకోత్తరముగా సర్ది యనుభవించ వలెను. ఆమేధ వీరికి వలసిదంతయున్నది.

ఈ మహాకవి సర్వమతసిద్ధాంత సారసర్వస్వగ్రహణ పారీణత అబ్బురముగొల్పును.

“సరిగాబొద్దులు విన్న భావముగ. హంసల్ సత్తుగా, దార్కికుల్
పరమాణుస్థితిగా, బహుప్రకృతిగా, బల్మారు సాంఖ్యుల్ సదా
ధర మీమాంసకులెల్ల గమ్మగ ! బరంధా ముమ్ముగా యోగులం
దురు, నేనో మఱిసీవే సర్వమని యందున్ సూర్యనారాయణా !”

దీనికిమూలము ప్రసిద్ధమైన శ్లోకమున్నది. నేనో మఱిసీవే సర్వ మని యందున్ అచుట శ్రీ నారాయణదాసవ్యక్తిత్వము.

దాస నిశ్చయమిది

నీ దాసుండగు వానికాపదలురానేరా, వాకప్రబ్బినన్
సూడిన్నీకులు నిల్వనట్లు వడినెంతో దూరమైపోవు, త్వ
త్పాదాంభోరుహచింత నౌషధము తప్పన్ లేదు పాయంబువే
లేదె నన్ భవరోగమూర్చుటకుఁ దండ్రీ ! సూర్యనారాయణా !

విహాకాముష్మిక సౌఖ్యదాతృత్వము సూర్యభగవానుని ధర్మ
మనిగదా వీరినిశ్చయము. వారి భక్తితత్పరతకిది పరమ దృష్టాంతము.

“ఊహాపోహలు శాస్త్రశోధనములున్ యుక్తుల్ క్రతుస్సానముల్
సోహమ్మంచువచించుటల్” వృధలు, సత్యంబున్ దయన్ గల్గియు
త్సాహంబొప్పగ భక్తితో భవదుదంచన్నామ సంకీర్తనం
బాహాసేయక మోక్షమబ్బుటెటులయ్యా! సూర్యనారాయణా!”

నిరంతర భగవన్నామ సంకీర్తనముకంటె మోక్షమునకు
సాధనమింకొకటి లేనేలేదని వారి విశ్వాసమును హుబముఖముల
చిత్రించి తెల్పినారు. నవ విధ భక్తులలోనిదగు సంకీర్తనభక్తి మూఢ
భక్తిగా తానుస్వీకరింపలేదు. ఈ గ్రంథోప సంహారమును తిలకింపుడు.

“అరయంగా సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాద్యర్థ సారంబులు
లఱు నాశక్తి కొలందిచూచి తుదకిమ్మై రూఢిగైకొంటి సం
సరణాంభోధిదరింపఁ జేయుటకు యుష్మద్భక్తి దప్పన్య మీ
నరలోకంబున లేదు పాయమవి యన్నా! సూర్యనారాయణా!”

ఇదివారి నిశ్చయము. సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాదులను మధించిన
వినూత్న విచిత్ర విశేష విజ్ఞానముతో మధింపగా నవనీతమువోలె
వెలువడిన పరమ సిద్ధాంతము భక్తి. ఆభక్తి నవవిధములు గావున
సంకీర్తన పరమమోక్షసాధనము.

“మోక్షసాధన సామగ్ర్యాం భక్తిరేవగరీయసీ” అనియు

“భక్తిరేవైనం గమయతి, భక్తివశః పురుషః” అనియు

శ్రుతిస్మృతులు చెప్పుచున్నవిగదా! శ్రీమద్భాగవతాదులు
ఈ విషయమునే ఉద్ఘాటించుచున్నవి గావున శ్రీదాస భక్తి సిద్ధాం
తమున శాస్త్రీయము సర్వజన సంసారసంతరణ సదుపాయమనుటలో
సందేహములేదు.

ఇట్లే ఇందలి పద్యములన్నియు వినూత్నచిత్ర మహావిషయ ప్రతి
పాదకములగుటయేగాక సహజసుందరములు నగుట శ్రీదాస ప్రతిభకు

అపార వ్యుత్పత్తికి పరమ దృష్టాంతములు. అన్ని పద్యములు ప్రథమోదాహరణార్హములే గావునను, నిరవకాశము నేత్తిపై త్రొక్కుట చేతను ఈగ్రంథ ప్రస్తావన నింతటి విరమింపవలసెను.

ఇక రెండవది మృత్యుంజయము. అనగా నిది నిజమైన మృత్యుంజయమే ! సంజ్ఞా మాత్రముగాదు.

మృత్యుంజయుడు పరమశివుడేగదా ? మరల నామధేయమున శివ పద ఘటనమేల ? దాసభారతి నిర్విశేషముగ దొరలివచ్చుననుటకు నామనసొప్పదు, — కావున మొదటి మృత్యుంజయ పదము విశేషణము. ప్రాణాపాయకరవ్యాధిలో నుండగా శ్రీదాసభారతి పరమశివుని స్తుతించినది. అది మృత్యుంజయమైనది. ఈ శతకమును ఎవ్వరు పఠించినను వారెల్ల రపమృత్యుంజేతలగుదురు. కేవల మృత్యుంజయమేకాదు శివముకావలయు. కావుననే నామధేయము మృత్యుంజయము. సంబోధన, జగన్మంగళాత్మకమైన శివనామము సెబాసు !

తొలిపద్యమున సూర్యనారాయణ శతకమునకు వలెనే శ్రీకారాదులులేవు. శ్రీకారాదిగా కావ్యప్రారంభము అనునది సామాన్యము. కాని మహార్తి పూర్ణమగు హృదయముతో స్వామిసన్నిధికి పరువెత్తు దాసభక్తి పరమవిశిష్టముగా సంబోధించినది.

“ఓనాథ దీనరక్షక మానుగమముగావుమా !” మొదలు నూరవది యగు “శివ శివ శివ మృత్యుంజయ ! భవ భవ భవ పాపదూర భక్తాధారా !” వరకు ఏకరూపముగా పరమార్తి బంధురముగా ఇష్టదైవస్తుతి విషయికమైన రతి సాగినది. ఇట్లు సాగుట మహాకవి లక్షణము. లోకములగు కామక్రోధాదుల కతీతమైనపుడుగాని ఏవంవిధ మహానిష్ఠ కుదురదు. శాస్త్రవ్యుత్పత్తిగల మహాకవులు శాస్త్రీయ సంప్రదాయము లెట్లు నిక్షేపింతురో ఈ పద్యమునందు గోచరించును. పూర్వార్థమునందు శివ శివ పదములు నావృత్తము చేయుట. ఈయా

వృత్తి పరిసమాప్తిద్యోతకము. ఇంతకంటె చేయవలసిన స్తుతిలేదనుట. ఈ స్తుతియు పరిసమాప్తమైనదనుట. ఇట్టి చమత్కారములు దాసకవితా వాహినిలో కోకోల్లలు దొరలివచ్చును.

ఈ మృత్యుంజయము వారి సోదరులకు వ్యాధి సంక్రమింపగా వైద్యుల సాధ్యమనగా బంధువులు బిక్కమొగములు పెట్టగా నాడీ సంచలన మపమార్గము పట్టగా నారాయణదాస మహాభక్తి ఈ శతకౌషధి సంజీవనీ మహామహిమచే సోదరుని పునరుజ్జీవితుని చేసుకొన్నది. దాసానుభూతియట్టిది.

ఒకపర్యాయము దాసుగారు బందరులో హరికథ చెప్పుటకు వెళ్ళినారట! అపుడు శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారితల్లి నాయనా! మట్టుపట్టినది పానవచ్చిన కథ యెట్లు జరుగునో! అనగా నారాయణ దాసుగారి కథగావున వర్షము రాదమ్మా! అన్నారట! వర్షములేదు. కథ లోకోత్తరముగా సాగినది. ఈ విషయమును శ్రీసత్యనారాయణ గారు వారేచెప్పగా మఱికొందరు పెద్దలతో గలిసి విన్నాను దాసభక్తి మహిమయట్టిది.

నిష్కృష్టము పవిత్రమగు నాభక్తిభావము ఈ శతకములో రూపుగట్టి ప్రవహించినదనుట సహజోక్తియేగాని మెచ్చుగాదు. ఈ శతకమెల్ల తనజోడు కవపాటకాడునైన సోదరుని రోగబాధ నివారణకై దాసహృదయము పడెడి ఆరాటము నూరుపద్యములలోను సాక్షాత్కరించును. “కృయాసిద్ధిస్స త్వేభవతి మహతాం.” అన్నసూక్తికింతకంటె లక్ష్యమేమి కావలెను? ఇందలి పద్యములన్నియు మారేడు దళములవలెనే భాసించును. ప్రతిపద్యము విస్తృత వ్యాఖ్యానార్హము. వివరణము మొదలిడినచో మూల గ్రంథమునకంటె ద్విగుణముగా భారమగును. అన్నిపద్యములును శివమూర్తులే! ఏదేనిదేని హెచ్చు లొచ్చులనలేము. అది దాస ప్రతిభ.

“ఇది బిరుదు నీదు భక్తుల
సదయత రక్షించినావు శంకరుడవుగా
పదునాల్గు భువనములలో,
బదపడి చాటుదునికన్న బ్రదికించు శివా!”

చిత్రము! భక్తులను రక్షించుట పరమశివుని బిరుదు. అనగా
అలంకారము. సేవ్యుల కింతకంటె ధర్మమేమున్నది? అలంకారమేము
న్నది? దీని పదునాల్గుభువనములలో చాటుశక్తి మాత్రము ఒక్క
నారాయణదాస మహాశవికే గలదు. ఇది వినిమయము. రక్షణయొకరి
వంతు, దానిని ప్రచారము చేయుట యొకరివంతు. వీరిద్దరు నసాధార
ణులు. సేవ్యసేవకభావము ఇట్లుండవలెగదా!

చివర కొక్క సత్యమును చెప్పుచున్నారు దాసుగారు.

“సత్యము నీదగురక్షణ
సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముఁ గొంటల్
సత్యం బీశతకంబని
సత్యత నాయన్నఁడ్రోవు సర్వేశ శివా!”

ఈ శతకము సత్యమనగా శతకాను సంధాతలకు మహాఫలము
మృత్యుంజయాత్మకము తప్పక సిద్ధించునని పరమ ఋషివలెనే పుణ్య
మును అందరకును పంచిపెట్టిడి జౌదార్యము దాసుగారిది.

మూడవది ముకుందశతకము.

ఈశతకారాంభమున సత్యనారాయణ స్తవమున్నది. ప్రతి పద్య
మునను నారాయణ శబ్దమున్నది. మకుటము మాత్రము ముకుందయని.
భగవత్తత్వమేకరూపమైనను మూర్తులు తత్ప్రతిపాదక మంత్రములు
భిన్నములుగావున మూర్తి భేదము నంగీకరింప వలెను. తాత్పర్యము
సత్యనారాయణ శతకమేయయ్యును కందపద్యాంతమున నాగణము
అమకదుగావున మోక్షప్రతిపాదకతాద్యోతకమగు ముకుంద శబ్దమును
సవిశేషణముగా మకుటీకరించి తమ తాత్త్వికతను స్పష్టము చేసినారు,

మొదలి శార్దూలముగాక సరిగా నూరు పద్యములు. అందరును తరించుటకీ కందములు వ్రాసినట్లు రచన ఫలమును పరబ్రహ్మసాక్షి కముగా పాఠకులకు ధారవోసినారు. బిందు పూర్వక దకారప్రాసతోడి పద్యము చివర కూడ బిందు పూర్వకద కారముతో నాగుట పద్యమున కొక అందము నిచ్చును. ఇది కేవల శాబ్దికమే యయ్యును అప్రయత్న సిద్ధముగావున వాక్యార్థాపకర్షకము కాకపోవుట చేతను అధమము మాత్రము కాదు.

ఈ ముకుందశతకము కుందప్రసూన గుచ్ఛము వలెనే గుబాళించు చున్నది. విరజాజి పొట్లమువలె పరిమళించు చున్నది. ఇందం దెందెనను సుఖింబంద భక్తియే యుపాయమని మదికి విందుగా రోగములకు మందుగా భక్తిని భావించి తరించిన మహాభక్తియోగి దాసు గారు.

“మందరధర! రారా! శ్రిత

మందారా! రార! పాపమర్దనరా! గో

విందా! రా! నారాయణ

కుందశితానంద మూల కంద ముకుందా!”

ఆటలు మరగిన బాలకృష్ణుని బ్రతిమాలుచు పిలుచు యశోదా దేవి ఆరటము ఆప్యాయము ఆహ్లాదము ఈపద్యమున నాలుగు వైపుల జూచుచు పిలుచుటలు తోచుచున్నవి.

హరవిలాసమున నిరు తొండనింబి కథలో సిరియాళుని వండిన పిమ్మట పరమశివుడు పిలుపుమనగా తల్లి గద్గదనదద్దళముతో “రారా వణిగ్వంశ వారాశి హిమధామ” అని దిక్కులుచూచి పిలిచినది. తత్తద్వ్యంజన పాకగంధిలములైన అవయములతో వచ్చినాడు. అట్టి పద్య మురుదుగా గాన్పించు చున్నది. నే నరువది నాలుగు లఘువులలో నారాయణునే పిలువగా నీకంత సీసపద్యము కావలెనా అని శ్రీనాథుని వైట కారమూడు చున్నట్లున్నది. ఇద్దరు సార్వభౌములే గావున ఒకరి

నొకరు సరసములాడు కొనుట దొసగుగాదు. ఆసార్వభౌమునకు మీసలున్నట్లు నేనెఱుగను.

ఈ మహాకవి ప్రాసలను గాని ఉపములను గాని ఉత్పేక్షలను గాని అందుకొన్నచో బండ్ల నుండి గ్రుమ్మరించినట్లేగాని మహామేఘము వర్షించినట్లేగాని వేరుగాదు. ఆసేతు శీతాచలము తిరిగితిరిగి అన్ని సారస్వత ప్రక్రియలందును ప్రథమతంబూల మందు కొన్నవారే. పండ్లికిలించి చిత్తమనుట వారెరుగని విద్య. సహృదయ మిత్రుల యెడల, నిగర్వులు నిరాడంబరులను నగు విద్వాంసుల యెడల వారుచూపెడి అపారగౌరవము అనన్యసామాన్యము, నాన్యతో దర్శనీయమును. ఒకటి రెండు పద్యములకే ప్రాసలందక గ్రుడ్లు మిటకరించి ప్రాసలే మార్పుకొనెడి నేటి చాలమంది కవుల కీశతకము పరమాశ్చర్యమును కలిగించుటలో వింతలేదు. ఇన్ని ప్రాసలును చమత్కారజనకములై సహృదయ విస్మయమునే గొలుపునుగాని వచ్చినవే వచ్చుచున్నవని అసంతుష్టి నీయవు.

అన్ని పద్యముల వెనుకనుండి పురాణగాథలు తొంగిచూచును. ఉదా.

“బందెలిదెద నిను నెదనిదె

పందెము నీకంటె మొండివాడనురా! గో

విందుండా! నారాయణ!

కందలితానంద మూల కంద ముకుందా!

హృదయమున భగవంతుని బంధించుట యోగులచేతనై నదే గాని మానవులకు గాదు. ముకుందుని హృదయమున బంధింతునన్న మాట సంయమిత్య గోతకము. గోవిందుండా! అని సంబోధించుట మరింత విశేషము. ముకుందున కాసంబోధన మిష్టము.

గోవిందేతి యదాఽక్రంద త్కృష్ణామాం దూరవాసినమ్

ఋణం ప్రవృద్ధ మివమే హృదయాన్నాపరస్పతి”

చ్రాపది గోవిందా ! యని పిలిచిన ఆ కేక ముకుందుని చెవులబడి
అధమర్ణుని గావించినదట ! దీనికి తిక్కన “ఈగగరాని అప్పు” అని
తెనిగించినాడు. అట్లే ఈ గోవింద పదముకూడ గోశబ్దాభిధేయార్థముల
నన్నింటిని ఆవృత్తిచేయుచు అద్భుతార్థము నొసగుచున్నది. స్వామి
దర్శన మిచ్చినను పోల్చుకొనలేక మఱపుచెందుట ప్రకృతిసహజమైన
సత్యము. భగవత్తత్వము నెఱిగిన వారికందరికినీ ప్రపంచ మసత్య
మనియే తెలియునట ! గర్వనిరాసము భూతదయాభివృద్ధి వారికి పరమ
సమ్మతములు. ఆయుశ్శేషమంతయు భగవద్గుణసంకీర్తనమునకే విని
యోగింపజేయవలయునట ! ఇది భాగవతధర్మము. ఇదిగో !

“నీపాదకమల-సేవయు

నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యమ్మునితాం

తాపార భూతదయయును

దాసమందార నాకుదయసేయగదే !”

దాసబుద్ధియు దాసకవిత్వము నీజాతివి. వారి కోరికచూడుడు !
ఎందైనను మిత్రులకందరకును భగవద్భక్తి నందింపుమనికాళిందీప్రియుని
కోరుచున్నారు. ఈ శతకము వ్రాసి భగవదంకితము చేసి దాస హృద
యము పొందిన యానందమునకు మేరలేదట ! ఇది సత్యము: సదా
నందమును ఇంతలు వ్రాసి చిట్టచివర

అందఱు దరియించుటకే

కందము లాచంద్రతారకంబుగ మహిలో

నందెఱుపుము నారాయణ !

కందలితానంద మూలకంద ! ముకుందా !

ఇది సర్వ ప్రపంచ సంసార సంతరణ వాంఛ. పరమ హంసలకు
మాత్రము చెల్లినది. వీరికడ చెల్లినది.

వీరు ఆంతరంగికవై రాగ్య సంపత్తి కలవారు. ఆశ్రమ స్వీకారము
లేని వరమహంసలని నాతాత్పర్యము. ఈ శతకమెల్ల హృదయముతో

చదివిన నీయర్థము తెల్లమగును. ప్రతి పద్యము నారాయణ శబ్దాంకితము. మకుటము తదర్థవివరణము చేయుచున్నది.

ఆనంద కందము నారాయణుడే గదా! మిగిలిన యానందములు నిత్యములు గావు. అనిత్యములై న వాని ఆనందములుగా వేదాంతులొప్పురు. కావున పరమహంస సంస్కరణార్హమగు నారాయణ శబ్దమును పద్యాంతమున నిక్షేపింపక పద్యగర్భమున నిమిడ్చినారు. ఇది వారి ఆంతరంగిక నారాయణ పరాయణతను అర్థతః ధ్వనింపజేయుచున్నది. ఇది కావ్యభాషలో ఒక విధమైన శిల్పరచన.

నాల్గవది వేల్పునంద. ఈ వంద పద్యములును గండశిలల వంటి సీస పద్యములు. ఈ వంద పద్యముల కర్థము తడవులాడక చెప్పుట ఎంతవారికేని యసాధ్యమే! చెప్పినచో తెలుగు దేశమున వానికి తెలుగులో నికడోకా లేదు. ఇది నాటు తెలుగు. దీనిని పాఠ్యగ్రంథముగా కూర్చినచో తెలుగు వారికి చక్కని తెలుగు పట్టుపడును. కాని ఇట్టి గ్రంథములు నిర్ణాయకుల దృష్టి కెక్కవు. కష్టములేనికమ్మని పుస్తకములు విద్యార్థుల మనసుల నాకట్టును గదా! విద్వత్తా సంపాదనము నేడు వెను వెను కలై నది.

కవి సింహాచల నారసింహుని నూరు పద్యములలో స్తుతించుచున్నాడు. అన్నియు సీసములు. ఉక్కు కంబమున నలవోకగా నావిర్భవించినవానికి సీసమున సాక్షాత్కరించుటలో సంశయమేమి? అచ్చమైన తెలుగు వృత్తము సీసము. నాటు తెలుగు భాష. అసలు తెలుగు దైవ మప్పన్న. కవి వెలితిలేని తెలుగు మొలక. సంస్కృత భాషకు మార్దవ మాధుర్యములు లేవని తెగువతో పలికెడి తెలుగు డెందముతోనే ఈశతకము నిడిచినది.

‘యతో వాచో నివర్తంతే’ అన్న ఉపనిషద్వాక్య మందుకొని దృశ్యము నదృశ్యమునగు పరమాత్మతత్త్వమును అనిదం పూర్వ ధోర

ణిలో వర్ణించినారు. తొలిచదువులే పరమాత్మను తెలియలేక మళ్ళినవి. వాని కందని నీవు నానాటుమాటల కందెదవా! నాటు మాటలతో మనకు అప్పల నరసన్న నందించినాడు.

“వీనులు లేకీవు వినెదు కన్నులు లేక కనెదు” ఇది పరమాత్మ యొక్క సత్తను వర్ణించుచు అతీంద్రియములైన సర్వకార్య సమాచారములను వివరించుశ్రుతి. అచ్చముగా తెలుగు మంత్రముగా ఆర్షదృక్కుతో ఉపాసించినారు. దాసనిశ్చయ మెంతనిక్కచ్చియో! పులిపొదుగు పిదుకబోవనోనట! పామునోటనైన చేయి పెట్ట వచ్చునట! మొసళ్ళ రేవున స్నానమునకు దిగవచ్చునట! పిచ్చికుక్కతో నేస్తము చేయవచ్చునట! నేను తప్ప మరేమియు లేదని కూడు కూటములకు మాత్రమురియాడు కొంటె మాటలు వినరాదట! భగవత్సంబంధములేని వాని సంబంధము పై కార్యములకంటె దుష్కరముగా వెల్లడించినారు. ఇదివారి పరమ నిశ్చయము. వెనుకటి కవులు కూడ ఈ నిశ్చయమును వెల్లడించినారు. కాన హృదయదఘ్నుముగా ననుభవింపక అందలి మంచి చెడుగుల నాకళింపుజేసి కొనక దాసభారతి వెలువడదు. పరప్రత్యయ నేయబుద్ధి వారికిగాదు సరిగదా వారి శిష్యులకు కూడలేదు అంతటి స్వతంత్ర నిశ్చయముగలవాడు. అంతటి నిగర్వి. అంతటి రసోన్మాది. అన్నివిధములైన దినుసులు సమ్మేళన కలవాడు ‘నభూతో నభవిష్యతి’ గదా!

దాసచి త్తవృత్తి ఎంతచక్కగా తీర్చబడినదో!

“అక్కటా ! యాయాస్తి తక్కువ పోతర

మెక్కువ బ్రదుకు నాకెట్లువచ్చె ?

నీవని కాదిద్ది నేఁ గ్రొవ్వనన్ సల్పు

కొన్న సేగికి మారు కుడ్చుచుంటే

తనుగట్టుకొనఁ ద్రాళ్ళు దాఁదెచ్చుకొన్నట్టు

కోరి యీ చిక్కు తగుల్చుకొంటే

దిమ్మడు సీలూడదీసిన తీరున

నే నిట్ట పంటఁ గట్టెడవుకొంటి
ముదిసియున్ జెడ్డవాడుకన్ వదలకుంటి
బిడెమెడని తగవరిలాగు ప్రేమచుంటి
నీగడుసు వెట్టివానినీవేలెదెట్లు!"
రెంట త్రాగుడు తిండి మెట్టంటు వేల్పు :

గడుసు వెట్టిదనము. గడుసుదనము, వెట్టిదనము. రెండునున్న
వాడే? కావుననే నీవెట్లేలికొందువయ్యా! గడుసుదనమును సింహ
ముఖముతో మాన్చి, వెట్టితనమును మానవ దేహముతో మటు
మాయము చేయుమని యభ్యర్థనము. చాల చిత్రముగ భావమును
ప్రకటించుట దాస సహజశక్తి. కంట తడిరాదట! పొడిపొడిగా
నేడ్వ చేతకాదట! పట్టిమాటల బండారముగాదురా బాబూ! పొడి
యేడ్పులు నా చేతగావు. నేను బూటకములవాడను కాను. ఆర్ద్ర
హృదయముతో పరమార్థితోనే నిన్ను పలుకుదును. పాడుకొందు
ననుట.

మంచి నడవడి లేకపోయినచో భగత్సాక్షాత్కారము కలుగదని
ఉపదేశము. ఈ పద్యము ఒక గండరువు. అనుకొన్నట్లు శబ్దములు హత్తు
కొని యొడుగుట కవిపురాసుకృతపరీపాకము.

“దండము దండము దండము దండము
దండము వలమురితాల్ప ? నీకు.
జోహారు జోహారు జోహారు జోహారు
జోహారెరచిదిండి సూడ . నీకు
గొండీలు గొండీలు గొండీలు గొండీలు
గొండీలు కడలి యల్లుండనీకు
కైచాపు కైచాపు కైచాపు కైచాపు
కైచాపుసలఁబుట్టుకంటి ! నీకు

అలకాపరి దీవెలకోల నీకు

మోడు పోయెడు చెమ్మటలాడనీకు

మఱిమఱియు మొక్కులో పెరుమాళ్ళ నీకు

రెంట్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు ।

ఇందు పదముల పోనరు క్త్యము తద్గతమైన భావనై రంతర్యమును
స్పష్టము చేయుచున్నది. దాసదృష్టి విశేషమిది. ఎన్నివిధముల పద్య
మును మలచి విరిచి పఱచి వ్రాయనగునో అన్నివిధముల వ్రాయగల
శక్తి దాసశక్తి.

చివరిపద్యములు అచ్చమగుతే త్వమును భక్తినిచాటును. సాంసా
రికములైన పరిస్థితులన్నియు కల్లజంజాటములైనవి. ఇదివట్టి మాటగాదు.
అను భావముతో పండినమాట. ఆపంటకు తరువాత పద్యము సాక్ష్యము.
సమత్వబుద్ధి.

“విద్యావినయసంపన్నే పండితే గవి హస్తిని

శునిచైవ శ్వపాకేచ పండితాప్సమ దర్శినః”

“సమశ్చత్రైచ మిత్రేచ—ఇది పరమవైరాగ్య సంపద. ఈ
సంపదకు వైరాగ్యము బీజము. కావున నీ పద్యములు కేవల వాచనిక
ములుగాక అనుభవ పూర్వములనుట కుదును కొనుచున్నది. వీరితత్త్వ
ము భక్తి ప్రధానమంటినిగదా! చివరికి వారు శ్రీనారసింహుని కోరెడిది
ఒక్కటే! అది ధ్యానభక్తికాదు. అనన్యభక్తి. అదినిజముగా నొక
వెట్టి. అదిలేక ముక్తిలేదు. తన ఆరాధ్యదైవమును పసికందునువలె,
స్నేహతునివలె, సోదరునివలె, తండ్రివలె, దల్లివలె, భర్తనువలె,
ప్రభునివలె, ఉపచరించుట. ఉపాసించుట

“నా ముంగిటన్ నిల్వ నాయనా । నీకునే

బోయుదు నాబాడి పొట్టనిండ

నాపాలికిన్ రమ్మ నాయనా । నిన్నుమ

లాకలోముంచి నీకాకమాన్తు

నాకు (గాన్పించుము నాయనా ! నీమేను

నిమిరి నీబడలికల్ నెట్టివెతు

నాచెంత నుండుము నాయనా ! యనయము

నన్నులాగున నినున్నాచుకొందు

చెల్ల బిడ్డలహృద్ కుదెల్ల చలి నుంకుతోనుంటివేనాటి నుండి యిట్లు

లానుమికనైన నాపల్కుపానకంబు రెంట త్రాగుదు తిండి మెట్టంటువేల్పు.

ఇది నిజమైన కవికిగావలసిన యార్తి. భాగవతమున నడుగడున ప్రత్యక్షమయ్యెడి భగవద్విషయకరతి. ఇదివీరికి పుట్టుకతో బట్టినది. ఎరువుకాదు.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి మాస్వామిలోని యీ పద్యము గుర్తునకు వచ్చును, పౌర్వాపర్యముతోనిట బనిలేదు. ఏక జాతి ప్రయుక్తమగు భగవదుపచారరూప మనోధర్మమును మాత్రమే మనవిచేయుచున్నాను.

“కరితో ల్పట్టము కొంగుతో పునుక భిక్షపాత్రచేబూని సం
స్కరణం బించుకలేమి మైజడలుమూగన్, బొజ్జ పెల్లాకటన్
సురుగన్ ఘమొన కట్టతో తడుముకొంచున్ లచ్చిగేహంబుముం
దర నిల్చున్ భయదీయభిక్షకత కంతంబెప్పు ? విశ్వేశ్వరా !”

ఎందరెందరో పరమశివుని భావించినారు. ఆ శివమూర్తిని ఆ ఆదిభిక్షుని భైక్షవృత్తికి జాలిపడిన వారెందరు? అంతటి పరమార్తి పూర్ణమగు హృదయమెందలు కవులకు కలదు? సరిగా ధూర్జటి తిన్నని ముఖమున జాలిపడినాడు. వీరు స్వయముగానే జాలిపడుచున్నారు. దాసకవిత ఉత్తమజాతిది. మహచ్ఛబ్ద విశేషణ యోగ్యమనుటకు ఇంతకంటె ఉదాహరణ మేమికావలెనో !

ఉపసంహారములో కవి సృష్టభరత్వము స్పష్టమగుచున్నది. నాటుమాటుతో చెప్పినయ్యా ! నాలోటునెంచవద్దు. నానోరు తెలుగునోరు. ఇంకొకటి నానోటరాదు. వచ్చేనేని సహజముగా

నుండదు. నీ వచ్చమైన తెలుగు దయ్యమవు. — కాని ఒక్కటి. నా కేది లెస్సయో ! ఏదికాదో నేనెఱుగను. నాయం దేదొసగుండెనో గుణముండెనో నేనెఱుగను. నీవే గ్రహించి నాకు కావలసిన కోరికను ప్రసాదింపుము. ఎల్లప్పుడు నిన్నిట్లే పాడుకొనుచు నాడు కొనుచు నూరేండ్లు హాయిగా బ్రతుకనిమ్ము. ఇది దాస ముగ్ధహృదయ లక్షణము. మోక్షము కోరలేదు, కోరనక్కరలేదు. ఇంతకంటె మోక్షమున కధికారి యెవ్వడు ? అది స్వామికి తెలియదా ! కోరని కోర్కె నెనరుతో నొసంగుమనుటలో నిదిచిత్రము ! దాసుగారు సంసారమునకై తాపత్రయము పడినట్లు కన్పింపదు. వారు యోగివై ఖరి భూత భవిష్యత్తులను దర్శింపగలవారు. తాను కవియై పుట్టినవాడు గావున తరువాతి వారికి పలసినంత స్తోత్రసంపదను త్రవ్వియిచ్చినాడు

ఐదవది సత్యవ్రతి శతకము. పద్యసంఖ్యా విశేషమును పురస్కరించుకొని లాక్షణికవచనము నందుకొని శతకమని వ్యవహారము సిద్ధము. శతకముగాక మఱేమగునో యన్న అద్వితీయ దాస ప్రతిభా వైదుష్యముల కెత్తినమణి ధ్వజము; సమస్యాపూరణము.

చాలమంది యవధానుల నెఱుగుదుము. మహాశుకవుల నెఱుగుదుము. ఒక్క సమస్యను పూరించుటకే జన్మమెత్తినంత పని యగును. ఒకటి రెండు విధములుగా పూరించు నప్పటికే తడియారును. ఇదేమియో కాని ఒకే సమస్యను నూరు విధములుగా పూరించుట మానవసాధ్యమా ! నాకు మాత్రమిది ప్రశ్నయే !

ఇట్టి విషయమున ఒక సమస్యను నూరువిధములుగా పూరించి సెబాసని పించుకొను నట్టి సామర్థ్యము నాయెఱిగినంతలో దాసుగారికే యున్నది. తడవు కొనకుండ ఒక్క ప్రాసతో వంద విధములైన విషయములను తేల్చి పూరించుట. ఆపూరణలన్నియు నందడుకులు గాక రమణీయములుగా నుండుట ఎంత అద్భుతము. భారతీచరణ మంజీర ఝంజంభా రావములేగాని ఇవి పద్యములా అనిపించుట ఎంతసుకృతమో !

సమస్యాపూరణాత్మకమైనను నీతి బోధకమగుట చిత్రము! కావుననే దీనిని ప్రత్యేకముగా గాక శతక సంపుటిలో చేర్చుట. ఎన్నిలోకాను భవములు? చమత్కారములెన్ని? సత్యప్రకటనములెన్ని? ఆతీరులు గమనింపుడు. ప్రాసలవలెనే ఉపమానములు గూడ కుప్పలు తెప్పలుగా దొరలి వచ్చి పడుచుండును.

“బ్రతుకున సుంకంబెఱుగక

స్వతంత్రరాజ్యము సేయు ప్రభువు వలె, పతి

వ్రతవలె సహజకవి వలెన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్”

సుంకమాసపడని స్వతంత్రరాజు వలెను, సహజకవి వలెను సత్యవ్రతికి సంతసమిచ్చునట! ఈ సమస్యలో కర్త సతతము అను శబ్దము. ఇది అవ్యయము. తెలుగున ముప్రత్యయము వచ్చినది. ఈ సతతశబ్దము త్రికాలార్థ గర్భితము. ఇది సత్యవ్రతికి సంతసమును కూర్చును. కాలమెట్లు కూర్చును? కాలా భిన్నమైన దైవము కూర్చును. దాసుగారు దేనినైన సహింతురుగాని అసత్యమును సహింపరు. సరిగా తిక్కన్నగారి తీరు కూడ ఇట్టిదే! వీరిరువురు వ్యాసహృదయ మెఱిగిన వారు.

“నడవడియను మున్నీటిం

గడవంబెట్టంగ నోడకరణిం దగి తా

నొడ గూడుననిన సత్యము

గడచిన గుణ మింక నొండు గలదే యరయన్—

“సర్వ తీర్థాభిగమనంబు సర్వవేద

సమధిగమము సత్యముతో సమముగావు”

ఇది సోమయాజిసూక్తి. ఆసూక్తికి ఈ నూరుపద్యములు వివరణము. అని తాత్పర్యము. సత్యవ్రతి హృదయము స్వతంత్రప్రభువు వలె నిర్భీకమై, పతివ్రతవలె ధర్మాధారమై, సహజకవితవలె సత్యానంద

మయమై యలరారుటలను చక్కగా చిత్రించినాడు. ఈ మువ్వధము
లైన యానందములు చిదచిదీశ్వరానంద సహజతములు. దాసభారతి
చిత్రముగా మహావిషయములను పాఠకహృదయముల హత్తించును.

అసత్యవచనుడు తేలుకాటువలె కన్పించకుండ మిక్కిలి బాధిం
చునట. ఆ బాధ ఓర్వరానిది. అప్పుడు మంత్రమహిమ కావలెను.
అనగా అసత్యములాడువాడు వానితోవన వాడు ఇచ్చవచ్చిన దబ్బర
లాడుచు పోగా అవి తేలు కాటువలె సజ్జనులను బాధించి తీరునుగదా!
అప్పుడు అసత్యములు విన్న వాడు నిదానించి యాలోచించవలెను. మంత్ర
శబ్దమునకు దేవతా విషయక వర్ణాత్మకత్వమేగాక ఆలోచనమన్న
యర్థము నున్నది. ఆలోచించి నిజమెరిగిన వానికి మంచి సంతోషమే
కలుగును. దుర్బలుడైన వానికి పుండు లేచిన అది క్రమముగా వ్యా
పించి ప్రాణాపాయము కలిగించినట్లే అన్యతవాక్యము ప్రాణహాని కలి
గించి తీరును. - అసత్యము మెల్లగా చోటు చేసికొని క్రమముగా రోగము
వలె వ్యాపించి పుండయి ప్రాణములు తీయుననుట అనుభవ దూరము
కాని విషయము.

కొన్నిలోపములను నిర్భయముగా చాటెడి ధైర్యము దాస
భారతి సామ్రే!

“క్రతువు మిషపెట్టి ధనముల
నతి నిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
మితి మీఱఁ జెట్టి పొలియఁగ
నతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్”

వీరిహృదయము హింసాత్మకములైన క్రతువులను మెచ్చదు.
వీరి వాఙ్మయములో పెక్కుచోట్ల నీ విషయము ప్రస్తుతము. హింసా
రూపదోషమే గాక, యజ్ఞము మిషతో సంపాదించి దానికై వినియో
గింపక భార్యకు నగలు చేయించు కొనువాడు ఎన్నడేని నీచముగా
మరణించునట! - అప్పుడు సత్యవ్రతికి సంతసము.

“యతి వేషమ్ముంగైకొని

మతిహీనుల చెదరగొట్టి మాటుస ధంబుం

డతిభోగముల కృశింపగ” — సత్యవ్రతికి సంతసము.

అదికిన బూడెద పట్టెలు, ఉదికిన మడివోవతి స్త్రులు; నదీ
స్నానాదులు సత్యముతో సమములుగావు. అని వీరి సత్యసన్నిహిత
సిద్ధాంతము. మత దంభముతో కావించెడి చక్రాంకితములు; హోమ
వ్యాజమున కావించెడి పశుహింసలు సత్యఫలము నీయజాలవు. ఇది వీరి
సిద్ధాంతము.

ఇట్టి క్రమముతో నీ వంద పద్యములు సమస్యా పూరణ రూప
ముతో శతకమై నీతులను ధర్మములను లోకమున కందించు చున్నవి.

ఇది పంచశతిలోని విషయము. దాస పంచశతి లోకతత్వమును
దైవతత్వమును మానవ మనస్తత్వమును చక్కగా చిత్రించినది. దాసు
గారు చిత్రింపలేని దేదియు లేదని నానమ్మిక. ఎంతటి మహావిషయమున
నైన అలవోకగా ప్రస్ఫుటింపజేయుగలరు. ఇది పుంభారతీ స్వరూపము.
నానా విధరసవత్కలా సర్వస్వ మణి మంజూష దాసుగారు. ఒకపుడు
బ్రహ్మకును సరస్వతికిని ప్రణయ వివాదము పొసగినది. బ్రహ్మ కొంచెము
తొందర పడినాడు. సరస్వతి కొంచెముగా గర్వించినది. ఎవరి ఆత్మ
విశ్వాసము వారిది.

‘నాయవి నాల్గు మోములు’ అన్నాడు ‘అవునా’ అని అవహేళ
నాభివ్యంజకమందహాస మొలికించినది. ‘ఎటు ముద్దిడెదు?’ ఇది బ్రహ్మ
ప్రశ్న. ఇప్పటికి బ్రహ్మమాట నెగ్గినట్లే యున్నది. విజయ సూచక
మందహాసమున చేసినాడు. సరస్వతి యనంత ముఖయన్న సంగతి
ఆసమయమున బ్రహ్మ మనస్సున మెదలలేదు. ‘అనంత ముఖన్ నను నెట్లు
ముద్దిడంబోయెదో’ వాణి పరిహాసించినది. అప్పుడు చతుర్ముఖుడు గితుర్ము

ఖండితాడు. ఎవ్వరికిని జెప్పికొన వీలులేదు. గృహకలహము, అందును ప్రణయకలహము. ఉన్నట్లుండి నలువ నారాయణదాసై నాడు. సరస్వతి సిగ్గు బరువున తల వంచినది. జితాస్మియన్నది. ఇది దాసత్వము. ఇది మధుర సరస్వతీ మనస్సరోవర వికసిత పుండరీక మధుర మాధ్వీక ప్రపంచము. బ్రహ్మ ప్రపంచములను ఉపాదాన కారణ సామగ్రీ సముల్లా సముతో చిత్రింపగా; మధుర సరస్వతి మనోహర రసభావ ప్రపంచమును సృష్టించి ముగ్గురు మూర్తుల విలాసములను చిత్రించినది. ఈ చిత్రణ అపూర్వచిత్రణ. రసవత్కల్పనా పరమోదాహరణ భూమి. కవి సహృదయు లక్కడనే కదా విశ్రమించుట.

దాసుగారట్టివారు. దాసభారతి యిట్టిది.

“ప్రాంకులభ్యే ఫలే లోభా దుద్బాహురివ వామనః

అన్నట్లుగా నాకు మిగిలిన పనికి నేను బూనితిని. ఎంత నిర్వ రించితిను? కలను? నేనెగలును. పెద్దల యాదేశమును సంతరించితిన్న సంతోషమేగాని వేరు కాదు. సమగ్ర సందర్శనము చేయలేక పోతిన్న బెటుకు నాకులేదు. శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారే యిట్లన్నారు.

“ఈయఖలమ్మునందు. బరమేశ్వరుఁ డెట్టుల నిల్చియుండెనో ఆయఖలమ్ము వచ్చి తనయంతన నుండెన ఆదిభట్ట నా రాయణదాసులో హరికథా కృత భారతి సర్వశిల్ప వి ద్యాయుతి సంస్కృతాంధముల యాకృతియై పెఱమూర్తులై మఱిన్” అంతవారట్లనగా నేనే మనగలను?

దాసభారతిని వర్ణింతు నందునా? మధుర సరస్వతి మాధుర్యము నగ్గించి మూగవోవనో?

నాయవి నాల్గు మోము ‘అవునా’? ‘యెటు ముద్దిడె’ దంచు నల్వ ఆ ప్యాయముగా హసింపఁగ, — ‘ఆనంతముఖన్ నను నెట్లు ముద్దిడె’

జోయెదొ' అంచు చెల్వనగ; 'ముద్దిడెదన్ గను' మంచు నెల్వ నా
రాయణ దాసుగాగ-త్రవనందు సరస్వతికిన్-నమస్కృతుల్

ఇక సెలవు.

అది బ్రహ్మ సభ. ఉషః కాలము.

ఆ ప్రదేశము చూచిన గురుతు నాకులేదు. ఏదో చిత్రమైన
ఒక అనుభూతి. అట తమస్సులేదు. దుఃఖము లేదు. అలుపులేదు.
ఆత్మానంద కరమైన ఒక సన్నివేశము. దూరదూరముల నుండి
ఉదాత్తానుదాత్త స్వరిత మనోహరమగు వేదధ్వని వినిపించుచున్నది.
ఆధ్వని తరంగములలో నాయాత్మ మంద పవనడోలా విహార సంతృప్తి
కుసుమసుకుమార పరీమళ రేఖవలె పరవశించుచున్నది. అది సార
స్వత మూర్తులు కూడిన ఒక సభ.

ఏ దేశమునందేని ఏభాషయందేని విద్రోహాత్మకములైన పరిణా
మములు ఏర్పడినచో నట్టి సభ జరుగును. ఆ సభకు సర్వవేదాధికారి
యగు బ్రహ్మయే అధ్యక్షుడు. శ్రీవైకుంఠమున పరమాత్మకు నిత్య
సేవా విశేషముల నిమగ్నులైనవారు సైతము ఆసభకు వత్తురు. అది
ఆసభతీరు. ఈ విషయమంతయు నాకంటె ననుభవముగల పెద్దలు
చెప్పుకొనుచుండగా నేను అచటనే వింటిని. ఆ సభను తప్పక దర్శింప
లెనని యుత్కంఠ పెరిగినది.

ఎంత నడచినను ఆసభ దగ్గరయైనట్లే యున్నదిగాని దూరముననే
తోచుచున్నది. తేజోవేగముతో తొందరించితిని. ఆసభ తీరు ప్రదే
శము వద్దకు చేరితిని. నావంటి వారు చాలమంది సభా సందర్శన
సముత్కంఠతో వచ్చిచేరిరి. వారందరు ఎన్ని దేశములవారో ! ఎన్ని
భాషలవారో ! చెప్పలేను.

గంధర్వులు కిన్నరులు కింపురుషులు మొదలగువారు విచ్చేసి నట్లు రామాయణభారత గ్రంథములలోని వర్ణనలనుబట్టి వారి రూపులనుబట్టి గ్రహించితిని. మందాకినీ చామీకర తామరస గంధబంధు రోదారములగు దీవ్యవాయువులు నూతనోత్తేజమును కలిగించినవి. పుణ్యప్రవాహముల స్నానములు చేసినట్లెనది.

అంతలో “పతత్సమగాయన్నాస్తే.” మొదలుగా తైత్తిరీయము నందలి విధానముతో సామగానము ప్రారంభమైనది. ఋషులు దేవతలు వరుసలుగా వచ్చి సభ నింపుచున్నారు. ఆ సభలో శాస్త్రార్థము ప్రారంభమై క్రమముగా కావ్య పరీక్షణమువరకు వచ్చినది. అపుడు నారాయణ తీర్థులవారు, జయదేవులు లీలాశుకులు, పోతన్న, రూపగోస్వామి ప్రభృతులు కొందరొకచో దర్శన మిచ్చినారు. కృష్ణలీలాతరంగిణి గీతగోవింద కావ్యములనుండి గానముచేసిన పిమ్మట తుంబురు నారదులు విచిత్రమైన ప్రశ్న వేసినారు. మోక్షమునకు శాస్త్రములు సాధనములా? భక్తియూ? అని. అప్పటి వరకు తదేకబుద్ధిగా నున్న సభ కించిచ్చలితమై సమాధానమునకై బ్రహ్మనాలుగు ముఖములవై పు. నిశ్చలముగా చూచుచున్నది.

బ్రహ్మ నాలుగు మూలలు కలయజూచినాడు.

ఎక్కడనుండియో శంభో యను కేక వినిపించినది. అది మానవ మాత్రులైన వారి కంఠమునుండి వచ్చెడి ఆర్తితో నిండినకేక. ఆధ్వనియే వాయుతరంగములలో తారాడినదో ఆ వాయుతరంగములు సభలో వ్యాపించినవి. ఆగాలితాకిడికి వీణలు మ్రోగినవి. మద్దెలలు ధ్వనించినవి. తంబురలు శ్రుతులు సరిచేసికొన్నవి.

అంతలో నొకమూర్తి ప్రత్యక్షమైనాడు. పెద్దమీసాలు. గిరజాల జలపాలజుష్టి పీనకవాట పక్షము. మాంసల వృషస్కంధము. పీవరాజానుబాహుభుజములు. ఫాలభాగమున కుంకుమబొట్టు. నడుమున

కాసె. చెంగావి పట్టుపుట్టము. కాళ్ళ గజ్జియలు. పురుషమోహనా
కారమైన ఒకవ్యక్తి.

ఆయనయే నారాయణదా సనిపించినది. ఒక యామమాత్ర
కాలము సంస్కృత భాషలో హరికథామృతమును వర్షించినదా మహా
పురుషమేఘము. బ్రహ్మ నాలుగు ముఖములతో నెనిమిది కనులతో
మహాసందము నభివ్యక్తము చేసినాడు. వారి యన్నదమ్ములు వచ్చి
నారు. ఎపుడో తాను మహాశుద్ధోరణిలో వ్రాసిన చెప్పిన పంచశతిని
వినిపించినా డామహాకవి. ఆసభకు తెలుగుతోనంత పరిచయములేదు.
సంస్కృత సమాసముల నానందించి మెచ్చినారు.

ఆదర్శనము దర్శనమే! నేను దార్శనికుడనుగానుగదా! సంగీతమా!
నాట్యమా! వీణావాదనమా! మృదంగనిస్వానమా! కవిత్వమా!
శాస్త్రతత్వ వేత్తతయా! హరికథా రచనమా! ప్రపచనమా!
అచ్చమైన సారస్వతమూర్తి దాసుగారు. పనితనమున గలిగిన శిల్పదర్శ
నముకంటె నీదర్శనము పరమోదాత్తసుందరము.

చిత్రము! మరల వెళ్ళునపుడు వారు జయదేవాది మహా పదకవి
సమూహములో నడచుచున్నారు. నేను 'దాసోహ' మంటిని. 'నారాయణ
దాసోహ' మన్నారు వారు. ఒకని మేషము వారునన్ను, నేను వారిని
తెప్పవాల్పక చూచికొంటిమి. ఇప్పుడు మీ శతకములకు పీఠిక వ్రాయు
చున్నానంటిని. చిరునవ్వుతో 'దాసదర్శనమైనది గదా అన్నారు.
ఇది దాసదర్శనమైనది.

నాయందలి నిర్వాజ ప్రేమతో ఆదరముతో ఈపీఠికారచనా
గౌరవమును నాకు దక్కించిన శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు గారికి ఆజ
న్మాంతము కృతజ్ఞుడను. ముద్రాపకులు శ్రీ కర్పూరపు రామకృష్ణ
మూర్తిగారు ముద్రాపకప్రశస్తి కర్హులు.

“సరస్వత్యాస్తత్త్వం కవిసహృదాయాఖ్యం విజయతే”

కోగంటి సీతారామాచార్యులు

సూర్యనారాయణశతకము

- మ॥ ప్రత్యక్షంబుగనీవులోక మలరింపం బెంపఁద్రుంపంబశీ
విత్యంబుంబొడఁ గాంచుచుండి యుజనుల్ని భక్తులెయుండఁబో
కత్యంతంబును లేనిదై వముల సూహంబన్ని నేవెంతురో
స్తుత్యప్రాభవయే మొకోభువనబంధూ సూర్యనారాయణ॥ 1
- మ॥ అరవింద ప్రియనీవుదూరముగు నష్టయ్యయ్యోదు ర్ధాంతదు!
స్తర హేరాంధతమిస్రమగ్న మయిభూతవ్రాతమా పత్పరం
పరలబొందును నీదుతత్వమెడలిం పన్నర్వమున్నూ న్యమా
నరయన్నీ వెచరాచరంబులు మహాత్మా సూర్యనారాయణా 2
- శ॥ జారుల్పోరులు విద్రలుంగలలు కాసల్వాతరోగంబులు
న్మారక్రూరశిలీముఖ ప్రబల సంతాపంబులున్ హేషూర
కారావంబులు దిగ్భ్రమల్మఱిదురూహల్పిడలుం బూచులు
న్నీరమ్యాతపమందుఁగల్గు తెటుతంద్రీ సూర్యనారాయణా॥ 3
- మ॥ వనజంబుల్కునునిచ్చిచూడ గలువల్వాడన్దమంబూడఁజె
ల్మినిజక్రంబులుగూడఁ దెమ్మెరలకున్నేదీగెల్లాడవే
డ్కనునానావిధపక్షి సంఘములు పాడన్దాపసు లేవెడనీ
వనురాగంబునఁ దూర్పునంబొడమెతయ్యా సూర్యనారాయణా॥ 4
- మ॥ నలునై నంభువిలోనఁజూపి పరిమాణం బెంతయోకల్గుచు
క్కలకుంజాటొనరించి భూమిజలమింకంజేసి ధారాధరం
బులమింటం గలిగించి కూన్యమునకుం బొల్మీర్ఘగల్పించురా
యెలమిన్నీకర కౌశలంబహహమాయీ సూర్యనారాయణా॥ 5

మ॥ తమముంగొట్టు ఫిరంగిగుండయవధూతల్పోవుకై వల్యగే
హమణీవృత్తనిదానమాసకలలో గారణ్యదావాగ్నిచ
క్రమమందేహధరాదర ప్రబలవజ్రంబాత్రిమూర్తి స్వరూ
పమయింకెట్టులనిన్నుఁబిల్వఁగనప్పాసూర్యనాయణా॥

6

మ॥ అపురాయెట్టుమతాబుపోల్కినుదయాస్తాద్రిద్వయిందేరివి
న్నువిలోకింపఁగవచ్చుఁదక్కునభమందుంజూడశక్యంబుగా
దువివేకింపఁగజాల్యవార్ధకము లెందుంజల్లగానుండియి
బ్బువినంతాపముఁజేయలేనీడినిజంబోసూర్యనారాయణా॥

7

మ॥ నిరతంబున్నినుఁగొందఱుజ్జుజనులగ్నిదాప్రకంబంచుకొగొం
దఱులోకాయతనేత్రమంచుమఱికోంధర్తస్తసౌవర్ణభా
సురగోళంబనికొందఱున్ద్యమణివంచుంబాపురేపోల్చుచుం
డిరిజాత్యంధులుదంతినాధువలెఁదండ్రీసూర్యనాయణా॥

8

మ॥ తొలిరంగెద్దియు తేనిసీకిరణసందోహాబువాశ్శీకరం
బులనానోవిధవర్ణయు క్తమగునప్పోల్కినిన్నిరాకని
ర్మలనిర్లేపితనిత్యకేవలపరబ్రహ్మంబునీవయుని
మ్మలమాయంబులురూపులంజెలఁగెదబోసూర్యనారాయణా॥

9

మ॥ ఉదయాద్రిన్నినుఁజూచినంతవెఱనెఁతోపాఱుచీకట్టువెం
టఁదగుల్నిపథశోడివానిదగుకూనల్పదుఁనీడలై
యెదుగన్వానినిరేయితల్లికడకో హఠాత్పూర్వంబంపునీ
దుదయన్నాతరమాగణింపగుణసింధూసూర్యనారాయణా॥

10

మ॥ సహజంబెవ్వరికై నవృద్ధియునునాశంబంచుసూచింతువీ
వహహాత్పూర్వనఁబుట్టిపశ్చిమముంనందస్తంబునుంబొందిప్ర
త్యహమున్లోకవిడంబనార్థమయినిత్యద్వైతభావంబున
ప్రహినోష్ఠారియువేసకాడవయియన్నాసూర్యనారాయణా॥

11

శా॥ నీవొక్కండవనాదికారణఁడవున్నీ మాయసంభూతులౌ
జీవులజ్జువునందుఁకర్పమటుయోచింపంగనిత్యప్రమో
దావష్టబ్ధజగంబునందుభ్రమచేనత్యంతమునోకము
న్పావెంతు రైలివందియు నైలియక బాహుసూర్యనారాయణా॥ 12

మ॥ ఒకచోమందతయొక్కచోసమతవేరొక్కంటఁదీక్షత్వమిం
కొకచోనన్నియునుంగ్రమంబుగసదాయొక్కొక్కచోఁగల్గియు
న్నకటాభావమదృశ్యదృశ్యగతియున్నాపించుజ్ఞానంబునీ
యకలంకద్యుతిమాడ్కినిజ్జగతిసయ్యాసూర్యనారాయణా॥ 13

మ॥ కమలాశిన్వికసింపఁజేయు నెడశృంగారంబుహాస్యంబుదు
ర్దమమందేహతమిస్రమారణముననొద్రాద్భుతోద్వీరసం
క్రమభీభత్సభయానకంబులులసత్కారుణ్యముందావకీ
నమహాభక్తులయందుఁకస్తగిరిపొంతన్మంతభావంబునీ
వమరంజేయుదునిత్యనిర్గుణఁడవై హాసూర్యనారాయణా॥ 14

శా॥ నీకంటెన్మఱివేరులేదయిననిన్నే నీవునానావిధా
స్తోకస్థావరజంగమాభిలజగచ్ఛోద్యంబుగాఁబన్నుచు
స్వీకన్సత్వరజస్తమోగుణములస్గిడింతువాహాకల
న్లోకంబెల్లమనంబెయైనగతినెంతోసూర్యనారాయణా॥ 15

మ॥ తరమానీదగుదివ్యతత్త్వమిదమిత్థమ్మంచుయోజింపనె
వ్వరికై నన్మఱియూహనేయుకొలఁదిన్పల్కాఱుసందిగ్దమా
నరయన్నెమ్మదిదీవినిశ్చలముసేయనాదుగాలోమము
న్సరినిల్చన్వశమెట్టులార్తజనరక్షసూర్యనారాయణా॥ 16

మ॥ సరవిన్నేఘములందుఁజంచలతనక్షత్రంబులన్ దేజము
న్మఱియున్వేడిమిజాతవేదునెడజ్యోత్స్నాపూరముంజంక్రునం

దురహిఁజూడ్కియు నేత గోళములయందు న్నెక్కువర్ణంబుల
ద్దిరభూతంబులఁగల్గునీవఁనఁగా దేసూర్యనారాయణా॥

17

శా॥ ఏకేమేకయినట్లు సంస్కృతిమదీయేచ్ఛాకృతంబయ్యునా
కాకల్పించెను శోక బంధమన నేలా మెట్లవేదాంతినీ
వేకార్యంబును గారణంబునుచు విన్నే నిత్యముం గొల్పినీ
యాకారంబున భక్తుండఁడఁ బరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥

18

మ॥ మనసన్దర్శణమందు మాత్రమే తలంపన్జూడవచ్చున్జగం
బును బల్మాఱును పుష్పిదానివెనువై పూటోలికూన్యాకృతి
న్గనుపర్చున్మఱిదృశ్యమిద్దిమృగతృష్ణావైఖరిన్మాయయా
ననమానీవెసమస్తసాక్షివిమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

19

మ॥ సరిగాబొద్దులునిన్నభావముగహంసల్పత్తుగాఁదార్కికు
ల్పరమాణుస్థితిగా బహుప్రకృతిగాఁబల్మాఱుసాంఖ్యల్పదా
ధరమీమాంసకులెల్లఁగర్మగఁబరంధామంబుగా యోగులం
దురునే నోమఱినీవెసర్వమనియందున్సూర్యనారాయణా॥

20

మ॥ పరఁగన్జీవులునఁచరింతురధరోర్ధ్వప్రక్రమత్వంబుగా
నకయన్వేండియునామరూపములుకూన్యంబంచుసూచించుఁద్వ
త్కరముల్గుండగనింటికొప్పుదగురంధ్రస్తోమముఁజొచ్చియ
ద్దిరభ్రాతాణుపరీవృతంబులయిదాత్రిసూర్యనారాయణా॥

21

శా॥ నీభక్తుండగువాఁడెరూపబలశాంతిస్థైర్యలక్ష్మీయుతుం
డౌభావింపఁగసర్వభూతసముఁడౌనత్యంతసత్యవ్రతుం
డౌభవ్యప్రతిభాన్వితుండగువదాన్యశ్రేష్ఠఁడౌఖ్యాతపా
తాభిఖ్యుండగుదీర్ఘజీవియగునన్నా సూర్యనారాయణా॥

22

మ॥ తలఁపన్వెట్టివితాననిజ్జగమనందర్శంబుగానిత్యని
ర్మలసంపూర్ణనిరీహనిర్గుణపరబ్రహ్మంబునీవయ్యుని

ట్టులగావించెదవన్ననమ్మకమదెట్టుల్లోఁచులోకంబుల
న్నలుపన్జితముకన్నకారణమెదన్నసూర్యనారాయణా॥

23

మ॥ అనయంబార్తులఁబెంచుఁగల్గవలుకండన్యాయవిత్తార్జనం
బునుగైకోఁడుపరోపకారమునుసల్పు నెబ్బదలంజేరిన
ద్వినయంబుననుపర్చుభూతసముఁదోఁదెల్లంబుగానీయశ
మ్మునుగీర్తించుఁదరించుసజ్జనుఁడుబాబూసూర్యనారాయణా॥

24

మ॥ దయతోఁబ్రాణులనెల్లనాత్మవలెసందర్శించుచుస్సాధుసం
చయముంగొల్పుచుసూనృతంబనుచుయుష్మత్పాదపంకేరుహ
ద్వయమున్మిక్కిలిభక్తిమైసతతమున్ద్యావించుపుణ్యాత్ముఁడే
భయమున్పొందఁడునీకృపామహిమనస్సాసూర్యనారాయణా॥

25

మ॥ సరిగాసంపదగల్గునప్పుడుమహాసౌఖ్యోన్నతింబొందిప
ల్మఱునీసర్వజగంబబద్ధమనిసంభాషించువేదాంతియ
ద్దిరకష్టంబుఱవంతవచ్చు నెడనార్తింగుందిసంరక్షకై
పరులన్వేఁడువివేకముందొఁలగియస్సాసూర్యనారాయణా॥

26

శా॥ నీకంటెన్మఱిదిక్కు లేదువడినానేరంబులన్నైఁచియీ
లోకంబందుననంజిరంబునిచియేలోపంబురానీకనన్
నీకీర్తింబ్రకటించనిమ్ముకడునిన్నేనమ్ముకొన్నాఁడనే
నీకుంబిడ్డఁడనుమ్ముజ్ఞాపకముగొంటేసూర్యనారాయణా॥

27

శా॥ నీదాసుండగువానికాపదలురానేరావుకష్టబ్బిన
న్నాదిసీకులునిల్వనట్లువడినెంతో దూరమైపోవుత్వ
త్పాదాంభోరుహచింతనౌషధముదప్పన్నేదుపాయంబువే
రేదైనన్పవరోగమూఁడుటకుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

28

మ॥ అకలంకంబగునీమహామహిమనత్యంతప్రమోదంబుతో
సకలశ్రోతృసుఖావహంబుగలసత్సంగీతసాహిత్యభ

వ్యకళాకల్పనఁజేయుదాసులకుదీర్ఘాయుశ్శుభారోగ్యము
ల్పకటాభీష్టములన్నియుఁజెలఁగనీరాసూర్యనారాయణా॥ 29

మ॥ తొలుదొల్తన్వనితాదిభోగములివెంతోబల్కుఖాభాసము
ల్లలఁపంగక్షణభంగురంబులటుమీఁదస్థిర్దుఃఖాకరం
బులటంచుంబలుమాతెఱింగియునుసమ్మోహంబుతోమానలే
రిలనాబోటులికెట్లుకాచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

30

మ॥ కట్టామూర్ఖుడఁదామసుండదురహంకారుడనజ్ఞుడనే
నిట్టులేచునఁబడ్డగుడ్డిపకువలైదానినాడెంబుగ
నెట్టంజాలకదేహయాత్రగొనుచుంటిన్మోహశోకంబుల
నిట్టల్లాడుచునెట్లుప్రోచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

31

మ॥ బండ్రాతిన్గఁగింపఁజాలెడుఘనధ్వానంబుతోభాస్కరా
పుండ్రాంచన్ముఖపద్మసీదుయశమున్నొల్పారఁకీర్తించున
నేంద్రంబొకఫమంటనీకకరుణస్వీషించిరక్షించుమో
తండ్రిసంశ్రితలోకబాంధవమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

32

మ॥ అయయోసీపయిభక్తినామదిదృఢంబైనిల్వకుంటన్నదా
మెయికింగొంచెముబాధగల్గునపుడిమ్మైమర్త్యభైషజ్యము
న్భయమూఢాత్ముడనైకొనస్వలనెవావ్వాసీవుగాకెవ్వఁడా
రయవైద్యుండుభవాధిమాన్పుటకునొరాసూర్యనారాయణా॥

33

మ॥ అపురాసర్వచరాచరేకుండవునిత్యానందతేజోమయుం
డవుకారుణ్యపయోధివంచునినువేక్షన్నముకొన్నాడన
న్నవిరోకింపుముచల్లగాభయములనోపదోలునీకన్నది
కెకపరున్నారుమొఱాలకిలచుటకుఁదండ్రిసూర్యనారాయణా॥

34

శా॥ నాభీతిఁదొలఁగించిపక్కుననునన్నవిఁచినాపద్దిరా
నీభక్తావనచాతురిబొగడఁగానేనెంతవాడన్నతీ

లోభుండంగడుమూఁడుఁడన్జపలుఁడన్లోకేశపద్మాపతీ
నీభృత్యుండనునన్నునేమఱుకుతండ్రీసూర్యనారాయణా॥

35

మ॥ వర్షంబున్నడనీయకాకసమునన్వ్యర్థంబుగావారిదో
తగ్గర్షంబుంగలిగించెదేలనిటులుబద్ధశ్రీవిధానంగడున్
హర్షంబుఁజెడిప్రాణులెందెడుఁద్వరప్రసాదించుమాతండ్రీబ
హ్మార్షిప్రస్తుతవనీయమానకరుణాఢ్యాసూర్యనారాయణా॥

36

మ॥ నెఱిసీలీలకునై సమస్తజగముల్నీలోనఁగల్పించుచు
స్ఫరిగావేదముఖంబునన్ప్రజలకున్గర్త్యముందెల్పుచు
న్మఱికూటస్థుఁడవైననీదుపదపద్మంబులమిదిన్గొల్పున
న్దురితంబీపయినంటనీకుశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

37

మ॥ జలమందజ్జితచేఁజొరంబడిశ్రమన్జనున్నచీమన్లప
న్పలుమాతొడ్డునవైచినందిరుగనాపంబద్దియుంజేరున
ట్లీలదుష్కార్యములందుముగ్గుననునీవెంతోదయన్దేల్చిన
న్పళిరాసల్పెదనేరములమిటియునప్పాసూర్యనారాయణా॥

38

మ॥ కలలోనీదగుదర్శనంబిడిమహాకారుణ్యముంజూపినా॥
కలరన్నీదుప్రసాదమిచ్చితివియాహాకానిరూఢిన్భవ
ద్విలసద్భక్తిమహాత్వమున్మిగులసుర్విన్నానపుల్నమున
త్తైలమిన్నయెడదివ్యశక్తినిడుతండ్రీసూర్యనారాయణా॥

39

శా॥ నీరంబెంతయులేనియప్పుడుఁడున్నిశ్శబ్దమైప్రాణీసం
చారంబేమియుఁగానరాకమఱినిస్సారంబునొచోటవాః
పూరంబబ్బహతాత్తుజతులుముదంబుంజూపుచందాననీ
కారుణ్యంబుననార్తులందెదరువేడ్కసూర్యనారాయణా॥

40

మ॥ యుక్తాయుక్తమెఱింగియున్విహేతులెన్నోమార్లుబోధించినన్
నక్తంబుందివముగ్గునాఘములకున్సంతాపముంబొందియు

స్పృక్తిన్నిస్పృజియించుచుండియునుమానంజాలదుస్సంగమా
సృక్తిన్నన్నికనై నఁట్రోవుశ్రితరజ్జసూర్యనారాయణా॥

41

మ॥ పెనుకొండందలక్రిందఁ బెట్టుకొనియుర్వివ్రాలకై దేవులా
డునటుల్మామకచి త్తసద్మముసనెప్పున్నాదుకొన్నట్టివి
న్నునజస్రాశ్రితవత్సలున్నువనబంధున్మానియారోగ్యమి
మ్మనినేమర్త్యఖిషక్కులన్దలఁపనేలాసూర్యనారాయణా॥

42

మ॥ శిష్టాచారముసల్పలేనుమఱిదుశ్చేష్టల్విడన్జాలబల్
నష్టంబొందియునీపదాబ్జములదెందంబుంగడున్నిల్పలే
నిష్టంబుండియుఁ దెన్నెటింగియునుదుర్వృత్తిన్వడిన్మాననేఁ
గష్టాత్ముండనుగాచెదెట్లుననుభింకస్సూర్యనారాయణా॥

43

మ॥ సరిగానీదగుభక్తుఁడెంతయుయధేచ్ఛన్సర్వభోగంబుల
నిరకాలంబునుఖించికాశ్వతయశశ్రీఃగాంచియబ్రంబుగ
న్దర్పెఁదానణిమాదివై భవములన్గన్పర్చియాపిమ్మట
న్మరిసీలోసలయంబుఁజెందఁగలఁడన్నాసూర్యనారాయణా॥

44

మ॥ సకలజ్ఞానముగల్గఁజేయఁగలయాచార్యుండునీకంఠెవే
రికలేఁడంచుభవత్పదాంబుజములన్స్వాత్ప్రీతమందుంచిన
మృకతోడంభజియించుదాసులకునిమ్మీసర్వవేదోరుశా
స్త్రకళానైపుణిలోకులద్భుతముఁజెందస్సూర్యనారాయణా॥

45

మ॥ ధరణిన్నీపదభక్తియందలిమహత్వంబిట్టిదంచెల్లపా
మరకోటిందెలుపంగనిన్వరములంబ్రార్థించితింగనియ
ద్దిరనీదాసుసికై హిక్కార్థములుప్రీతిన్సల్పలేవెట్టుభం
భరమున్ గృత్రిమపుష్పముల్దనుపునప్పొసూర్యనారాయణా॥

46

మ॥ తనరంగాభువనై కసుందరవధూదంతచ్ఛదాస్వాదనం
బునకై కాదుత్రిలోకలాజ్యవిభవంబుంబొందఁగాఁగాదుకా

స్త్రీనిరూఢప్రతిభావిశేషమగుపఱ్వునోరికాదక్కటా
నినుసత్యంబుగఁజూడకేడ్చెదనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

47

మ॥ అరయన్మానుషజన్మమందుఁగలదుఃఖాగ్నింగడునేపెడు
న్సరిగానై హికభోగవాంఛయనునాజ్యంబట్లులౌటన్భవ
త్కరుణావృష్టివిమామకీనభవసంతాపంబుఁజల్లార్చిన
న్వరగాఁబ్రోవుమునీకుమ్రొక్కెదనుదేవాసూర్యనారాయణా॥

48

మ॥ అవనిన్మానవజన్మమందుఁగలసౌఖ్యంబెన్నఁగానెల్కతో
కవిధానంగడుసన్నమౌదుదకుదుఃఖంబెక్కువొనేటిపొ
ర్లువలెన్గావునమామకానుభవమాలోచించిసంసారవా
ర్ధివడిన్దఁటెదనీకృపాతరణిచేశ్రీసూర్యనారాయణా॥

49

మ॥ దనమారాదుదురాశపోదుపరతత్త్వజ్ఞానమాలేదుయౌ
వనమానిత్యముకాదువార్ధకమునన్వామాక్షియౌజేదుజీ
వనమాయెన్నఁగఁబాదుదుఃఖములకుంబల్మాటటుల్లావున
న్నినునేఁగొల్తునిఁకేలవాదుదయఁగన్మీసూర్యనారాయణా॥

50

మ॥ తనరంగాఁబరిపూర్ణభావమునమద్బాల్యంబువోవన్విను
తనమౌయౌవనసన్నిసాతదశచేతన్ప్రాంతచిత్తుండనై
తినయా రేవయసిప్పుడున్ముదురనెంతేబుద్ధియన్నట్లుట
క్కునుగన్పఱుచిఁకేమినేనగుదునొక్కోసూర్యనారాయణా॥

51

మ॥ అవురాగొంగళిలోనఁదించుఁదలపోయన్వెండ్రుకల్లెక్కనే
యువిధిందప్పులుపట్టుచుండ్రుకడుననోన్యన్యంబువిఘ్నంతులై
యవనింబండితమానులౌజనులుమాయాకల్పితంబైనయా
భవమందెట్లువివేకమబ్బఁగలదబ్బాసూర్యనారాయణా॥

52

శా॥ నీవేదిక్కనినమ్మిసర్వమునకున్నీపై భరంబుంచియే
త్రోవనేవునెఱుంగఁబోకజగమందున్ గ్రుమ్మఱంబునిత్య

తేనెవా వైభవమిట్టిదంచుః బ్రజకున్దెల్పంగయత్నించున
న్నవెట్టిష్టములిచ్చిప్రోచెదవౌతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

53

శా॥ ఇమ్మాడ్కిన్నపదీయనామసుధః గ్రోలింపన్నదాతుచ్ఛభో
గమ్ముంజిత్తమః గోరుమోదకమువేడ్క నేమిపశ్వానంబఖ
దమ్ముందబ్బుం మెక్క నేగునటులిద్దాత్రింభశీనై జన
ర్మంబున్నానుపనేరిశక్యముమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

54

శా॥ ఉత్సాహంబునఁదావకీనయశ మెంతోలోకులుప్పొంగను
ద్యత్సంగీతకవిత్యవై భవము చేతంజాటఁగఁబూనితి
న్మాత్సర్యంబుదొలంగియెల్ల ప్రజనన్మన్నించునట్టిపుబ
ల్వాత్సల్యంబునఁ బ్రోచుచురెడునదియప్పాసూర్యనారాయణా॥

55

మ॥ గుటిగానిన్పజిఁముంపకెందుకిటులఁ గొంతెమ్మకోర్కుల్మటి
న్మఱిదుశ్చింతలులేనిపోనియనుమానంబుల్వృథాచేష్టల
ద్దిరనావశ్యముగాకయెంతయునుమచ్చి త్తంబుగల్పించెడి
న్సరిగానీయెడదీనిఁ ద్రిప్తమిఁకనై నసూర్యనారాయణా॥

56

మ॥ సమతన్లోకులకెల్లభూతదయయున్సత్యంబుబోధించుచు
న్రమణన్నదగుకీర్తిరాల్గరఁగగానప్రౌఢిచేఁజాటుచు
న్రమదంబొప్పఁబరాంగనావిముఖతన్వర్తించుచున్సహృద
ర్యమునేసల్పెదనాకుఁదోడుపడుమన్నాసూర్యనారాయణా॥

57

శా॥ బొన్నత్యంబెదవొందనీవిమలదివ్యాకారముంజూపినా
కెన్నండివభయంబొసంగిమఱినా యిష్టంబులందీరెచ్చదో
చిన్నపేవినునమ్మకొంటినిఁకనీచి త్తంబునాభాగ్యమో
యన్నావేల్పులమిన్నలోకములకన్నాసూర్యనారాయణా॥

58

మ॥ భళిరాయెన్నివిధాలఁజూచిననునీపాదంబుదక్కన్యమి
య్యిలలోఁజింత్యముకొదటంచెఱుఁగఁబోకెంతేవృథాయాసము

స్వలుమోసంబు దురంతశోకముఁడు దిగ్భావించు కాంతాధనం
బులకాసింతురునన్ను బోలుజడులబోలు సూర్యనారాయణా॥

59

శా॥ నిష్కాపట్యము చెల్లఁబోదకటయీ నిర్భాగ్యచిత్తంబునం
దుష్కార్యంబులతో నడంచిపయి కెంతో నక్కనైచ్యంబుల
న్ముష్కప్రేమయు కూన్యహస్తములు నెందుజూపకుండన్మహా
నిష్కాధ్యక్షతఁ బొందరాదుగద తండ్రీ సూర్యనారాయణా

60

మ॥ ప్రతిపాదంబు ప్రమాదయు క్తమయి యెప్పట్లన్దుర జ్ఞానసం
యుతమౌచున్ క్షణభంగురంబయిమఱెంతో బల్కుభాభాసమౌ;
బ్రతుకున్నమ్మివృథా ప్రయాసమునస్వప్న ప్రాయసంసారభౌ
గతతిన్నానఁగలే నెఱింగియు కూభాంగా సూర్యనారాయణా॥

61

మ॥ అలరంగజగమెల్ల వెట్టియెకదాయా వెట్టికిన్వేవిధా
లిలలో నెవ్వనిపిచ్చి వానికిముదంబెం తేనియున్మాదము
జ్వల మైనంగడుహావిసల్పు మఱిశాంతం బై ననీధ్యానము
న్గలితో కోపకృతింబొనర్చు నిజమన్నా సూర్యనారాయణా॥

62

శా॥ భూతాదర్యమువంటి మాయయెడ సంపూర్ణైక జీవుండుప్ర
స్థితం బైనప్రవృత్తి చేదనుజగచ్చి త్రంబుగాఁజూ చిమో
హాతిక్రాంతుఁడునై ని వృత్తి మెయిస్వీయా ద్వైతభావంబునం
ప్రీతింగంచునటంచు నెంచెదను దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥

63

శా॥ వేదాంతంబునకున్ని జానుభవముర్వింజాల దూరంబునిః
భేదాద్వైత మదేడయిట్టులభ వాగ్నింగుందు నేనేడయీ
భేదజ్ఞానము దేహమున్న వఱకుంబీడించెడున్న న్నునిం
కేదారిన్సుఖ పెట్టఁజాలెదవు తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥

64

శా॥ త్వద్దివ్యాంఘ్రిరో జభక్తియడఁదప్పన్సర్వ వేదంబుల
న్ముద్ధల్నా తీగ్రసించి నంజనుఁడుతన్నుఁదా నెఱుంగండహా

యద్దంబందు నదక్కగన్నుగ వస్వీయా కారముంజూచు పె!
 పై దేశంబున నైన నారయగఁ దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 65

మ॥ కనుచుండున్సు ఖదుఃఖరూపముల జాగ్రత్స్విప్న కాలంబుల!
 న్గనలేడెయ్యెదియున్సు పుప్తిధన కాంతలగ్న చిత్తుండుకా!
 నినినుంగొల్చు మహాత్ముఁడీ జగములన్ని త్యంబు వీక్షించియు!
 న్మనమందందడిఁ కెవికారములనై న స్సూర్యనారాయణా॥ 66

మ॥ పనినాసింపకయే మహాత్ముఁడు మనోవాక్కాయ కర్మంబుల!
 నిను సేవించుచుడునో యతనికిన్ని త్యంబుఁగామాదిశ!
 త్రునికాయంబెడయౌనువెండియునునీరూపంబుగాలోకమె
 ల్లనిరూపించుఁమ్రోదకారియయిలీలన్ సూర్యనారాయణా॥ 67

మ॥ జగమందెల్ల క్రియల్నిజంబుగ భవత్సంకల్పమూలంబుల
 న్నుగడునూధిగనమ్ముభాగవతుఁడెందున్బేదమోదంబులం
 దగులంబోవక సాక్షిమాత్రుఁడయి యానందించునీభక్తి క
 న్నగడింపన్బవవార్థితారకమెదన్నా సూర్యనారాయణా॥ 68

శా॥ దీపంబెట్లరులస్వరూపముగ నెంతేఁబ్రజ్వలింపించునో
 నీపైభక్తియటుల్పదాత్మమయమున్వేఁజేయుఁగామాదులన్
 హాపద్మాధిపనిత్యతృప్తికయినీధ్యానంబుదక్కన్యమ
 ర్త్యోపాయంబిసుమంతయుంబనికిరాదో సూర్యనారాయణా॥ 69

మ॥ సరిగావేదములెల్లరువ్వియును శాస్త్రంబుల్గడునోలియు
 న్గురుబోధర్వినియున్ని జానుభవమునోధించియున్మర్త్యుఁడె
 ప్లేఱుఁగున్నీదగునిత్యతత్త్వమహాహామెండన్గనంజాటునే
 ధరనెందై ననుగ్రుడ్లగూబపరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 70

శా॥ నాకుంబ్రహ్మకభేదమంచు జగమున్గల్గించుఁబ్రాల్మాలిపే
 రాకంటంబడిభిక్షమెత్తుకొనుసాహంకారికినోక్షమె

ట్లోకష్టంబుగవ్యాససూత్రములగుంటులెట్టివర్గించనీ
యూకందంచినదియ్యమబ్బుటెటులబోసూర్యనారాయణా॥

71

శా॥ ఊహాపోహలుకాస్త్రోకోధనములున్యర్తులైతున్నానము
లోహమ్మంచువచించుటల్వృథలుసత్యంబుందయన్గల్గయు
తాహంబొప్పగభక్తితోభవదుదంచన్నామసంకీర్తనం
బాహానేయకమోక్షమబ్బుటెటులయ్యాసూర్యనారాయణా॥

72

శా॥ ఏలావేయివిధాలయుక్తులిటులీపీలోకజాలంబుల
స్త్రీలంబున్నచుఁ బెంచుచుందునుముచున్ గ్రీడించుచున్నావటం
చోలిన్నమిత్రదీయపాదభజనంబొక్కింతయున్మాననన్
బాలన్ముంచిననీశ్వముంచినసరేనాసూర్యనారాయణా॥

73

మ॥ ఒకవేళందనలోనలేనిజగమెంతోలీలకై పన్నిమా
మకమౌడెందమవస్థలెల్లఁ బడుచుంబల్మాఱువేరొక్కవే
ళకునిశ్చింతతనుండునీవునుమఱలాగీప్రపంచంబుఁద
ప్పకనీయందెతలంచియుందలఁపవప్పాసూర్యనారాయణా॥

74

మ॥ ధరణింజీకటివేళదవ్వువెలుగుందర్పించుకందోయికి
న్మఱియేవస్తువులై నఁదోఁచనటునిన్ ధ్యానించునవ్వానిక
ద్దిరయీలోకవికారముల్మదిరవంతేనింగనన్రావుగా
యరయంగాఁదనజీవితంబునమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

75

మ॥ అమరన్బంగరునుండిదానిదగుచాయన్వేరునేయంగళ
క్యముకానట్టులనిజ్జగంబెడపరాదయ్యారెనిన్నుండిచ
క్రమునంగోణమురీతినారయఁగనీత్రైలోక్యమేపారినా
శమునీయందునఁజెందుచుండుఁబరమేశాసూర్యనారాయణా॥

76

మ॥ స్థిరతన్నాత్వికభక్తిమార్గమునవిన్నేవింపఁగాలేనియా
నరుఁడెంతోజడుఁడైనకాస్త్రచణుఁడైనన్లేదుకార్యఁబహా

ధరనూహింపఁగ గ్రుడ్డికన్దెరచినన్దామూసికొన్నన్సరే
చరితార్థంబిసుమంతయుంగలుగదీశాసూర్యనారాయణా॥

77

మ॥ అకటాసీపయిభక్తియేభవహరంబంచున్గడునూడిసే
యకమచ్చిత్తమిదేలతావకదురూహోద్వైతతత్వంబుఁబూ
వికతోడంబలుమాతెఱుంగుటకుయత్నించున్సశీశక్తిలే
మికిశౌర్యంబుస్వభావసిద్ధమగుఁజుమ్మీసూర్యనారాయణా॥

78

మ॥ జగతింగలునమస్తచోద్యములఁగాంచునూనుఁదానెల్లవ
స్తుగుణంబులైలియంగనెంచుమఱియెంతోయష్టసంసిద్ధులం
బగలునాతిరిగోరుగానిమదిసర్వంబుల్విదంబ్రహ్మయ
న్చుఁగడున్సాంతివహింపదేలశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

79

శా॥ అయ్యయ్యోభవశోకముందలఁచియెట్లాత్మస్థితిన్నిల్పుదు
న్వేయ్యేలాయిహభోగవాంఛవోడమన్వేదాంతమూడున్గదా
యయ్యామానవుతెల్వివ్యర్థముసుమాయామూఁగనల్కట్లున
న్నెయ్యంబొప్పఁగనెట్టప్రోచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

80

మ॥ భవదీయాంఘ్రిసరోజభక్త్యమృతముంబల్మాఱునాసించునా
కపురావద్దనఁబెండ్లియన్నఱులిదేలాకుష్కవేదాంతత
త్వవిచారంబుప్రతిక్షణంబుమదిలోఁబ్రాపించిపీడించెడి
న్పువ్వియందీస్సితవస్తువబ్బుటరుదబోసూర్యనారాయణా॥

81

శా॥ ద్వైతంబుండుటయుక్తికాదుమఱియద్వైతంబుప్రత్యక్షభా
వాతీతంబటుగానఁగర్మములుసేయన్మానరాదెంతయున్
ద్వైతాద్వైతసమంబుబ్రహ్మమనుచున్ ధర్మంబునిర్మోహియై
ఖ్యాతిన్సల్పినవాఁడెయ్యత్తముఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥

82

మ॥ భళిగాసీపనుకూలమైనయెడనాపజ్జన్మహావ్యాఘ్రము
న్లనినారేగవలెంజెలంగుఁబ్రతికూలంబైనచోఁద్రాడుపెం

జిలువట్టుల్చయ పెట్టునన్నుమఱిసీచిత్తానుసారంబుగా
 నిలస్పష్టిస్థితినాశ లరుగుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 83

మ॥ తృటియైనన్మదిసీపయిన్నిలుపల్లెనేకాదశీనిష్టనె
 న్నటికిన్సల్పఁగ లేనుదీర్థములమున్గన్గెనిఁకేపుణ్యసం
 కటముల్నేఁబలేనుగావిథవశోకంబూడ్సరమ్మంచుని
 నిటులఁబిగ్గరఁబిట్టచుండెదనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 84

శా॥ యుక్తింజెప్పఁగ లేనుగానిమఱియెట్లోసీవజస్రంబుస
 దృక్తాధీఁడవై సమస్తజగదాధారుండవైయుంటివం
 చుక్తుల్పెక్కులిఁకేలనమ్ముకొనినేనున్నఁడనీవాఁడనా
 సక్తిన్నన్నెటుచేసినన్సరియెయీశాసూర్యనారాయణా॥ 85

మ॥ భళిరానాదగుపుట్టువున్మృత్యునప్రత్యక్షతన్లేవిఁక
 న్గలయున్జాగరమున్సమానుభవమున్గన్పఱుటన్వాస్తవం
 బులుకావవ్వెనుషావ్యవస్థనుమనంబున్గీనమౌఁగాననా
 కిలలోనన్సృమంతువేరుస్థితియేదీసూర్యనారాయణా॥ 86

మ॥ భ్రమచేసర్వజగంబుగల్గుననివిభ్రాంతింగదాయంటిఁద
 త్వమెఱుంగంబనిపూనుకొంటసహజోన్మాదంబహానన్నఁబో
 లుమహాపండితమావికిన్గనుకనీలోకంబునందుష్టిలే
 శమ్మునెనంగనఁజాలకుంటిఁబరమేశాసూర్యనారాయణా॥ 88

శా॥ జ్ఞాతంబైనపదార్థతుల్యమగునజ్ఞాతంబుదోతేరఁద
 ద్జ్ఞాతప్రాప్యవికారమున్మఱితదజ్ఞాతంబునందోఁచుటే
 భ్యాతిన్ప్రాతియనంబడున్గనుకజ్ఞేయజ్ఞానవిజ్ఞాతృత
 త్వాతీతంబగుభూమమీవగుదువన్నాసూర్యనారాయణా॥ 88

మ॥ క్రమతన్దేహబలంబుతగ్గుచునురాఁగఁదొంటిమాడ్కిన్విభో
 గములంబొందఁగలేకపాటుపడినతక్కర్మంబులన్నేయఁబో

కమతైస్తైననుగాలయాపనముగాక నైట్టవేదాంతవా
క్యములంబందితుఁడౌనుమాదృశఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥

89

మ॥ షీతియందున్మగవారలెల్లఁబితలై స్త్రీలెల్లరున్మాతలై
మతిలోఁదక్కినభూతసంచయములస్మత్ప్రాణతుల్యంబులై
సతతానందమునాకౌసంగమతీయుష్మత్పాదసంకీర్తనం
బతినిష్కామతనేనౌనర్చుటెపుడ య్యాసూర్యనారాయణా॥

90

మ॥ తనువునైర్వియువృక్షబీజములపొంతన్ఫలసూక్ష్మక్రమం
బుననన్యోన్యముగారణంబులవుచుంబూర్వాపరావస్థల
న్దనరున్వస్తువిభేదమందకటుగానన్నేనునిత్యుండనై
కౌనుచుంటిఁబలుజన్మముల్పవనచక్షూసూర్యనారాయణా॥

91

శా॥ అయ్యా యెక్కడనున్నవాఁడవనుకంపాంభోధిసీకీర్తనం
బయ్యోలోకులవొంగునట్లుసలుపన్యత్నించునీదాసుల
న్నెయ్యంబొప్పఁగఁబ్రోవకిట్టులుశ్రమనైట్టంగనేలాత్వర
న్లుయ్యాళించిప్రమోదమిమ్ముశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

92

మ॥ అరయంగావిపరీతభంగినిమదిష్టానిష్టముల్నాపెడున్
స్థిరతందుర్వ్యసనంబులన్నిగులనన్బ్రేమించుఁ త్కర్మమం
దురహిన్వేసటగొల్పుచుండుమతీసంతుష్టిన్వడిన్దుల్చున
ద్ధిరచిత్తంబనుకూలశత్రువిదెకాదేసూర్యనారాయణా॥

93

మ॥ సులభాస్వాదనమెట్టులబ్బునిఁకనోర్నూచీబిలంబంతయా
కలికొండంతనునట్టులాయువరయంగానల్పమిద్ధాత్రిలో
పలభోగేచ్ఛఘనంబుగావునరసాభాసంబుసంసారఘ
న్చులలిన్బ్రాజ్ఞుఁడెఱింగినిన్గొలుచుచుండున్సూర్యనారాయణా॥

94

- శా|| పాముంజావదుకఱ్ఱయున్విలుగదన్వార్తానుసారంబుగా
సామర్థ్యబునవస్తుశోదనయెడన్మంకాసమాధానము
ల్పిమంబొందవుగానజ్ఞానమునఁదుష్టింజెందరాదెందున
న్వస్వమీనీపదభక్తియోగమునఁదప్పన్పూర్వనారాయణా|| 95
- శా|| నానేరంబులునైఁచినీదుభజనానందంబజనంబున
న్పూనంజేసిసమస్తలోకులనుసంతోషాంబుధిన్ముంచున
ద్దానోద్యత్కవితాప్రభావమిడినన్గపాడుచున్నావుగా
యేనీయప్పిఁకనెట్లుతీర్చఁగలనోరీసూర్యనారాయణా|| 96
- మ|| కరుణంగంటికిఁతెప్పపోలికననుంగాపాడుచున్నావునీ
బిరుదుంజెల్లునులోకబాంధవుఁడనీవేదేవదేవుండవం
చురహిన్నిన్భజియించుచున్నగతిలోసొంపారనీకీర్తిసు
స్థిరతంజాఁబెదఁబ్రాణమున్నవఱకున్సీసూర్యనారాయణా|| 97
- శా|| చాయోషాకమలాధినాయకనమస్కారంబునీకున్నదా
మేయాంబంజలినీకువందనముస్వామీనీకుదండంబున
ద్దేయానీకుజోహారపారకరుణాబ్ధినీకుసాష్టాంగమో
హోయయ్యామఱినీకుమ్రొక్కిదిగొనీకోసూర్యనారాయణా|| 98
- శా|| నీపై నెంతయుభక్తితోశతకమున్నేనీదయావాప్తిచే
నీపొంతన్ముగియించియిప్పుడుత్రిలోకీశత్వముంబొందిన
ట్లోపద్మప్రియమేటిసంతసముతోనున్నఁడనాతప్పుల
నేపున్మాపునునైఁచిప్రోవుననుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా|| 99
- మ|| వినువీక్షింపనికన్నుదోయిమఱియున్నీఘాజలన్నేయఁజా
లనిహస్తంబులునీదునామమునుబల్కంబోనినోర్నీకుమ్రొ
క్కనిశీర్షంబుభవచ్ఛరిత్రసుధవేడ్కన్గోలఁగాలేవివి
విక్కినినుంగొల్పనిజన్మమెందుకురతండ్రీసూర్యనారాయణా|| 100

మ॥ అరయంగా సకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాద్యర్థసారంబుఁబ
 ల్మఱునాశక్తికొలందిఁజూచితుదకిమ్మైరూఢిఁగైకొంటిసం
 సరణాంభోధిఁదరింపఁజేయుటకుయుష్మద్భక్తిదక్కన్యమీ
 నరలోకంబునలేదుసాయమనియన్నాసూర్యనారాయణా॥

101

అ. నారాయణదాసుఁడు.

శ్రీ గణేశాయనమః

మృత్యుంజయశివశతకము

కంఠములు

ఓనాథ దీనరక్షక

మానుగ మముః గావుమా యుమాప్రాణేశ

భానుశశివహ్ని వీక్షణ

జ్ఞానానందమయ మాకు జయములిడు శివా

1

పెక్కులు ప్రేలెదఁ బ్రతినలు

నొక్కటియున్నిలువ దాద హో పౌరుషవా

కైక్కడ నాబ్రతుకెక్కడ

నక్క దివితలఁ బనఁగ నగజేశశివా

2

తప్పక యాపదకడ్డయి

విప్పగుకరుణారసంబు వెల్లిగొలిపి వి

న్గొప్పుం దాల్చినజగముల

యస్సా మముః బెద్దగావు మా సాంబశివా

3

నాబ్రతుకు జాటఁ బెంచిన

నీవాహ్వ నాదుతోడు నీతోడుసుమా

భావజగర్వ విభంజన

కావుము తడవేల నన్నుఁ గాచునెడశివా

4

విక్రమ నీ వీశుండవు

దిక్కు గలిగి వేడుకొంటి దీనుండను నా

ప్రక్కం దో దలరించుము

మ్రొక్కెద నాకోర్కె దీర్చు మోసాంబశివా॥

5

ఏప్రొద్దు భక్తితోడుత
నా పెద్దలు నేను విన్ను నమ్మితిమిగదా
రాపేల శేషకంకణ
కాపాడుము నాదుతోడు గల్గి భవ శివా॥

6

ఇప్పటికిప్పటికే యో
యప్పా నీమీదశతక మలరించెదనీ
గొప్పయు దక్కుం గాచిన
నిప్పాపి జగంబులోన నీశ భవ శివా॥

7

నీకీర్తి చాటుకొనెదము
మాకాయుర్ధాయవృద్ధి మఱిమఱిరానీ
రాకాశశాంకమౌళీ
ప్రాకటముగఁ దోడుచెలఁగి పాలించు శివా॥

8

నీయెఱుఁ గనట్టివున్నే
మాయిక్కులు సర్వవేత్త మన్నంచికృపన్
నాయన్నఁగాచి చూపుము
నీయున్నతభ క్తరక్ష నిక్క మనిశివా

9

శంభో శంకర యని ని
న్నంభారవములుగ నార్చు నాశ్రితులము క
ష్టాంభోధిఁ దేల్పుతండ్రీ
నింభావించితిమి యన్న నీవాడ శివా

10

యాచించఁ దగినవాఁడవు
నీచులఁగొనియాడి నోరు నీచయ్యెఁగదా
నీచరితామృతమన నా
వాచవిదీఱంగవలయుఁ బరమేశ శివా

11

ముదమున నాతోడలరంగఁ

బదిలముగా వేగమమ్ముఁ బాలించుము నీ

వెద నుబ్బలింగఁడవుగా

పదపడి పెక్కెండ్లుమమ్ముఁ బ్రతికించు శివా

12

ఊరులు పల్లెలు నారులు

చీరలు మణిసకలమైన సిరులివి మేలా

యారూడిగఁ జిరకాలము

నీరూపముఁజూచుకోర్కె నెగడించు శివా

13

లోకములోనా సొగసులు

నీ కరుణంగాదె యెంత నేర్పరివౌరా

శ్రీకంఠభక్త రక్షణ

కై కాలానలము మ్రింగఁ గల్గితివి శివా

14

ఈదొంగ దాసునియెడ

న్నీదయగన్నర్పు తోడు నీడ వెలుంగన్

నీదివ్యగాన మహిమన్

బోదోలుదు వ్యాధిబాధ భూతపతి శివా

15

అకటా యార్తుఁడభిన్నుఁడ

నొకించుకయు నీదుకరుణ నొందిబ్రతుకుకై

వికలదశఁబల్కు చుంటిని

సకలేశ్వర మాకుహాయి సల్పుముర శివా

16

శరణమని నీదుపావన

చరణంబుల నాశ్రయించు జంటన్మమ్మున్

గరుణించు దెబ్బదేఁడులు

ధరణిన్నీకి ర్తి నిల్పె దము సాంబ శివా॥

17

మృత్యుంజయుండనని ని

న్నిత్యము శ్రుతిచాటుచుంట విక్కంబేనిన్

అత్యనుకూల చిరాయువు

సత్యంబుగ నీదుభక్తు జంటనిడు శివా

18

శ్రుతి మతి గితి నేనెఱుగను

గతినీవే యనుచు నెటులొ కాన్పించెను నా

బ్రతుకున జంటందోడుని

రతముంగాపాడి మీది రక్తిగను శివా

19

జోడుగఁ దోడుగ నీడగ

వేడుకతో శ్రుతుల మేళ వించుచు నిన్నుం

బాడి కసిదీర్చుకొందుము

వేదెదమాజంటఁబెంచు పెక్కెండ్లు శివా॥

20

మృత్యుంజయత్వ విభవము

నిత్యుండఁవో నీపుదక్క నేమందెదమా

సత్యస్వరూప శంకర

గత్యనుకూలతనుఁజూపి కాపాడు శివా॥

21

అన్నియుఁ దెలిసినజాణవు

పన్నగముల నగలుదాల్చు వై భవుండవు ని

త్యోన్నతి మృత్యుంజయుండవు

కన్నారం జిరము మమ్ముఁ గావుముగ శివా॥

22

ఒక ధైర్యము మాత్రమె తా

వక నేవకులందుఁ గలదు బహువత్సరము

ల్పకరంబుగ నింబాడుట

కిక దీర్ఘాయువులఁజేయు మీశ భవ శివా॥

23

వాక్కులువాతలు సఫలమొ
నిక్కమొ! యిచ్చకమొ నీవె నిర్ణయపరచన్
జక్కనను భయమునన్నా
ప్రక్కనుఁ గాపాడు నిన్ను భావించు శివా॥

24

నాకోర్కెఁ దీర్చునియెడ
న్నాకుండిన వెఱ్ఱితెంపు నన్నున్విను నే
వాకుందెఱువను మూఁగటు
నీకీర్తన సొంపు లొరులు నేర్చుదురె శివా॥

25

హరహర శంభూ శంకర
దురితవిదూరా స్వభక్త దుఃఖవిదారా
కరుణాకర మృత్యుంజయ
పరిపాలన సేయుమన్న ప్రాణహిత శివా॥

26

లోకులకుఁ దెలుపనోడిన
నాకుండిన పాపచింత నవ్వెదహాయా
లీకలము నొరులు గనలే
రాకులపాతేలకావు మన్నభవ శివా॥

27

నీవెఱుఁగుదైన మూఁడు
నేవెరువునఁ దెలుపుకొందు నీకుఁడవగుటన్
గావుముతోడలరన్నే
జీవించినవఱకుఁ జంటఁ జేపట్టు శివా॥

28

కొన్నాళ్ళు దేహ మావల
నిన్నాఁతియు భోగవాంఛ నేముబ్రతికిహా
యిన్నింటాడెడుఁ జంటకుఁ
బన్నుగ దీర్ఘాయువిచ్చి పాలించు శివా

29

నాకోర్కె నీదురక్షణ

యేకమనుచు నెఱుకచెప్పి యెల్లజగములున్

నాకవిత శరణుజొరఁగా

మాకష్టము దున్ని చిరము మన్నించు శివా

30

అశ్రుతులను నీ కీర్తన

తేశమప్రాణంబులనక యెల్ల దెసలు రా

గాశ్రుతములు గాఁగవగా

మిశ్రితయలఁబాడఁజిరము మెలఁగించు శివా

31

నీ కీర్తన సేయునెడన్

లోకుల కాశ్చర్య మొదవ శ్లోకములుంగీ

తాకృతులు పాడు జంటన్

శ్రీకంఠాభ క్తరక్ష చేపట్టు శివా॥

32

కన్నీరందని శోకము

నన్నిట్టులముంచనీకు నాగవిభుషా

కన్నారఁ గావుమన్నం

బిన్నుగ నెనరుంచుమన్న పాలించు శివా॥

33

ఇదియొక వెట్టిగ వ్రాసెద

మదికిన్ దృతికొంతకొంత మఱపుభయముతో

నిదురయనక నిటలాజ్ఞ

సదయుఁడవై కావుమన్న సర్వేశ శివా॥

34

నాదీక్ష నేటిరాతిరి

నీదయచేఁ గష్టమెడసి నేముసుఖమునన్

నై దోడు జంటఁబెక్కిం

డ్లాదుకొన నృపధ మిదిగొ యాలించు శివా॥

35

నీప్రాపు చని యెఱింగిన
 నేపామరుఁడై నఁగాని యెట్టిల మఱచున్
 గాపాడఁగ విర్బంధనఁ
 జేపట్టి నినుం జిరాకు నేయకయె శివా॥

36

రక్షించుము రక్షించుము
 రక్షించుము నీధుదాసు అవ్వనిడకు పా
 లాక్ష రోకాధ్యక్ష
 అక్షీణకటాక్ష ప్రోవు మన్నభవ శివా॥

37

నీకన్న న్యాయకర్తలు
 నాకన్నను దుష్టమతియు నహియని చాటన్
 నీకీర్తిం జిరకాలముఁ
 బ్రాఁకింపఁగఁ గోరితన్న పాలించు శివా

38

కలమా కన్నీరోడ్చకు
 మనభక్తపరాయణుండు మనవిభుఁడభవుం
 డిల నీకష్ట మెఱిఁగి కో
 ర్కలదేవుం డిడును జెల్లరే వెఱ్ఱి శివా॥

39

నారోపల నావెలుపల
 నీలావణ్యంబులేక నీభక్తి యెటుల్
 జాలింగొని మృత్యుంజయ
 పాలించఁగదన్న ప్రాణ బంధుఁడవుశివా

40

బ్రతుకులు నతుకులు బితుకులు
 చతురతనింగూర్చిపాడఁ జాలినమాకున్
 బ్రతిలేకయె చిరకాలము
 బ్రతికించుమయన్న ప్రాణ బంధుఁడవు శివా॥

41

ఇదినిజమౌ మాయాయా

పదలో నీస్మరణగల్గి పఱపఱవ్రాయన్

బదపడి నీపాటలతో

ముదమునఁ బెక్కిఁడులులచు మోయన్న శివా॥

42

ముజ్జగముల గల సంపద

గజ్జివలెందలఁచి నీచకామసుఖములన్

బొజ్జ లదర నిన్ బాడెద

మజ్జరె మాయన్న గాఁపు మాయన్న శివా॥

43

అహోధై ర్యముతోడగు

నోహో నీదయయువచ్చు నోజగదీశా

సాహసమున నిటులుంటిన

యోహర కాపాడుమన్న యోసాంబ శివా॥

44

తెలిసెంగుత్పిత భోగము

లిలలో నీపాతభజన మెంతోపెక్కిఁ

డులు జంటఁబాయకుండెద

నలరించుము నన్నుఁదీయ నన్నభవ శివా॥

45

శారదశీతాతపహా

సారవిచంద్రానలాక్ష చారుజటాజా

టారోధితదివ్యదునీ

పూరయశస్సాంద్ర ప్రోవు మోసాంబ శివా॥

46

సాక్షాత్కరించితన్నా

రక్షించితివన్న మంచి రసికుఁడవన్నా

యీక్షణమ తెలియనీ నా

పక్షము నీవుంటివంచు భక్తులకు శివా॥

47

స్ఫటిక నిర్మలినాకృతి

మేటిదయన్దాసుఁ బ్రోచు మిన్నదనంబున్

నేటికిమాకష్టములను

మీటిన నినుఁగంటినన్న మేలిడిన శివా॥

48

రాదు నిరూపింపఁగ నే

మో తెలుపును చక్కదనము లొల్కెడు నీసం

పాదితసుందర రూపము

సాధుల రక్షించుమన్న సర్వేశ శివా॥

49

ముమ్మాటికి నీపదముల

నమ్మితి నమ్మితి విఁకెట్లు నంగాచెదవో

సుమ్మా నీభక్తులమన

నిమ్మాసీ కీర్తిచాట వి మ్మొర శివా॥

50

శతకోటి మదనరూపా

శ్రీతజనహృద్దీప వ్రకట శేషకలాపా

అతివేగము నీ భక్తులఁ

జతురతగాఁబ్రోవుమన్న సాంబభవ శివా॥

51

సమయమిది మమ్ముఁబ్రోవన్

గ్రమముగ నీ సంశ్రితానురాగముతోడన్

శ్రమవాపి వేగఁదండ్రీ

విమలాకారంబుఁజూపి వేంచేయు శివా॥

52

ఇప్పుడు నాదగు కోరిక

చొప్పున మమ్ముద్ధరించి చూడుము దయతో

నప్పా సంశ్రిత బంధుఁడ

విప్పగు నెనరుంచి వేగ వేంచేయు శివా॥

53

నా యీ బిచ్చపు వ్రాతలు
 నీ యట్టి మహాత్ముమనసునెఁ గరఁగింపన్
 డాయు టెటు లక్కటా వేం
 చేయుము నా యన్నఁత్రోవు శ్రీకంఠ శివా॥

54

వలపుందలపున్నీపయి
 నిలిపితి నందియములేదు నిక్కంబుగ మం
 దులమారివేల్పు పొదువు
 కల్నైనె నం బరులనమ్మఁగాఁబోను శివా॥

55

భయములకు నెల్లనెక్కుఁడు
 భయమౌ మరణంబు డానిఁ బాపఁగలనునీ
 దయ మా యెడఁ గలదేని స
 మయమిది వేఁగావుమన్న మదనారి శివా!

56

నీ దిక్కు దప్పదాసుని
 కేదిక్కుంగనరాద డెంత వెదకినన్
 వాడేల ప్రోవుమన్న మ
 హాదార చరిత్రవేగ నోసాంబ శివా॥

57

మృత్యుంజయ మృత్యుంజయ
 మృత్యుంజయ యనుచు నిన్ను నెప్పుడు గొల్వన్
 మృత్యువు చేరఁగ వెఱచును
 సత్యము గాపాడుమన్న సాంబభవ శివా॥

58

నీకునసాధ్యం బెయ్యది
 లోకములో లేదటంచు రూఢిగఁ దోచెన్
 శ్రీకంఠ కావుమన్నద
 యాకర వేవేగఁ త్రోవు మా సాంబ శివా॥

58

నీ భక్తికన్న నెక్కువ
 యీ భువిలో సుఖములే దహీనకలాపా
 నీ భవ్యదర్శనంబిడి
 మాభయములఁ గొట్టి చిరము మన్నించు శివా॥

60

అద్దిర ముజ్జగములకున్
 ముద్దువలపు మగఁడ వీవు పురహర యనుచున్
 దద్దయుఁ బాడెడుఁ జంటన్
 సద్దయుఁ జిరకాలముంచు సర్వేశ శివా॥

61

ఇహ సుఖము దూలవంటిది
 మహాత్మా నీభజనకన్న మఱియానందం
 బహహా యెందుందోఁచదు
 దహన రవిశశీక్ష మమ్ము దయఁజూఁడు శివా॥

62

ఎంతో నానవడితి నా
 వంతయు ధృతిచెడకయుంటి నాలస్యంబున్
 సుంతయుఁ జేయక దాసుని
 పంతంబీడేర్చుమన్న బ్రతికించు శివా॥

63

సగమిచ్చినావు తక్కిన
 సగ మాయుర్దాయమిచ్చి జగమందున నీ
 యగణితకీర్తి నలరఁగ
 మొగమోటంబుంచి ప్రోవు మోయన్న శివా॥

64

భోగములఁ గోరనొల్లము
 భోగీశ్వర భూష బ్రతుకుఁ బొడిగించినచో
 నీ గానము సంతృప్తిగ
 బాగుగఁ బ్రకటింపనాస పడితిమిర శివా॥

65

నాతరమ నిన్నెఱుంగన్
జేతోభవగర్వభంగ శ్రీముఖలింగా
యేతీరునఁ గాపాడెదొ
నాతోడలరించు ప్రాణ నాధభవ శివా॥

66

హాలాహాలభక్షణ మా
పాలన్మీ కాధికతను బాపుము త్వరగా
జాలింగొని కాపాడుము
బాలేందువతంస యన్నఁ బాలించు శివా॥

67

నేబ్రతికిన సార్థక మే
మీబుజములు కాళ్ళు కనులు మెడ లేనట్లా
నాబ్రతుకు జంటనలరం
గాఁ బ్రోచిన నిన్నుఁబాడి కడఁగందు శివా॥

68

జతజంట వేఱుపాయక
బ్రతుకున నాతోడునీడ బలపడమమ్మున్
జతురత నీభజనంగన
శ్రుతిగాఁ గాపాడుమన్న కూలధర శివా॥

69

బతిమాలుకొందుఁ దండ్రీ
క్షితిలో నీపేరు మిగులఁ జెప్పెదనన్నా
జతఁబెంచి పెద్దకాలము
శితికంతా వేగ మమ్ముఁ జేపట్టు శివా॥

70

హరహర యెట్టికవితయో
మఱిమఱి నాలోనికోర్కీ మనవియొనర్పన్
గఱకఱకలమున నేడ్చెడుఁ
బఱపఱ నాపదలఁ గోసి బ్రతికించు శివా॥

71

అన్ని యుఁ జిత్తులు బిత్తులు
కన్నులఁ బడుచుండెఁ దప్పు గావుము నాకున్
నిన్నుం బతిమాలుట పని
పన్నగకేయూర మమ్ముఁ బాలించు శివా॥

72

ఏదిర నీ కుండినయా
యోదార్యము శాంభవీమనోంబుజమిత్ర
కాదన నేలర తండ్రి
మోదముతో మమ్ముఁబ్రోవుమో సాంబశివా

73

అన్నా యుమామనోహర
కన్నార న్మమ్ముఁగావు కాయజవైరీ
నిన్నుంబతిమాలెద నా
యన్న ముదముతోడఁబ్రోవుమా సాంబశివా

74

వరివరివిధముల నెమ్మది
పరువెత్తుఁడు నిన్ను వేఁడ వ్రాయునెడన్నా
తరమ విను నిల్వఁబుట్టన్
వరమిమ్మన్న మఱిహాయిఁ బ్రతికించుశివా

75

తాఁగోతి మఱియు మత్తి లె
నాఁగ న్ననుబోఁటి వెట్టి నవ్వగనేలా
వేగంజంట నలర్చుము
నాగేంద్రవిభూషకావు నాన్నభవశివా

76

హరహర మృత్యుంజయ యో
పరిపూర్ణానందము క్తి వై భవకందా
నిరసింహక కవఁ బెంచుము
సరిసరి నీవిషముమత్తు చాలునిఁకశివా

77

అలికిఁ గోఁకలుగొంటయె

యూకి నుపకారమంట యోహోచాలున్

దారార్థ తనూభోగము

రారా నాయన్నఁబ్రోవరా సాంబశివా

78

దేవతల కెల్లనీవే

దేవుఁడవో కాలకాస్త త్రిజగత్పథువా

నీవంటి వాని నమ్మిన

నేవెఱపిఁక నన్నఁబ్రోవవే సాంబశివా

79

ధైర్యము దక్కితి స్రుక్కితి

శౌర్యంబెడఁబాసె నీదు నేవకుఁదప్పన్

భావింపనన్య మెయ్యది

చేవలు చిగురించుమన్న శ్రీకంఠశివా

80

కావని కాకులపోలిక

నీబత్తులు చేవదొఱఁగి నిన్మోఱఁబెట్టన్

భావించుమన్న కవతో

నాబ్రతికుం బెంచుమన్న నగజేశశివా

81

నీవాకఁడు నేనొకఁడునె

భావనలో వ్రాతలోనఁ బాటలలోనన్

గేవల మైత్రింబొందఁగఁ

బ్రోవుము నాయన్నమంచి ప్రోడవుర శివా

82

ఎంగిలి మాటల నేని

న్నుం గొనియాడుటకు వ్రాయ నో రెగలింపన్

వెంగలిని సిగ్గుబొందన

నంగజమద భేది కావు మన్నభవ శివా

83

ఈనగల నీ చమత్కృతు
లేనమ్మను నిన్నునమ్మి యేమటకానీ
రావిమ్మునీకృపా మతి
తోనాయన్నననుఁగావు దొడ్డయ్య శివా

84

అమ్మగిరి రాజసుతగీ
తమ్ముల నామనవి వినిము దమ్మునఁజిరకా
లమ్మునిచి మమ్ముఁబెంచఁగ
నెమ్మది గరఁగించుఁగాత నీ కోరి శివా

85

దీనునిపైఁ గనికారము
మానిని రాచూలి సర్వ మంగళపూ పన్
దానాడు తల్లియగుటన్
గానమ్మునఁ జాటిచెప్పఁ గా నీకు శివా

86

జాలిగొను తల్లిపార్వతి
యాలించుము జగముగన్న యమ్మాస్థాణున్
మేలుకొలిపి మాజంటన్
బాలింపబంపుమనెద బాడెదను శివా

87

మానమ్ము వేల్పుప్రోడా
మానుగమాకవనుగావు మాచెలికాఁడా
జ్ఞానానంద మయాదే
వా నాయన్న ననుఁగావు పరమేశ శివా

88

పంచాస్త్ర గర్వభంజన
చంచద్దేహార్థరమ్య సత్యాకారా
పెంచుము పెంచుముకవఁబా
లించుము రాయన్న దివ్య లింగభవ శివా

89

గడునుదనము గాదిది నీ
 యడుగులఁబడి వేడుకొన్న యాశ్రతులముమా
 యిడుమ లేడపి కవఁబ్రోవుము
 వడివడి మా యన్నప్రోచి బ్రతికించు శివా

90

నా ధైర్యమన్న హాయిగ
 నీదయతోఁ బెక్కులేండ్లు నిల్చెదమంచున్
 ఓ దేవ దేవ మాతో
 డై దీర్ఘాయువుగనన్న యలరించు శివా

91

నిర్భయమని తోచెను నీ
 యర్భకునకు జంటహాయి యాశ్రతుకంచున్
 దుర్భర భాధలుతెగవా
 విర్భవము భావమందు వెలసితివి శివా

92

అన్యములఁ దలఁపమేమ
 నోన్యముగా జంటఁబ్రోచి తాళంకవడన్
 మాన్యతను బెద్దకాలము
 దన్యులుగా నుందుమన్న దయజూడు శివా

93

ఇదివిరుదు నీకుభక్తుల
 సదయతరక్షించినావు శంకరుఁడవుగా
 పదునాల్గు భువనములలోఁ
 బదపడి చాటుదునికన్న బ్రతికించు శివా

94

ఎంతటి చలచిత్తుఁడనో
 పంతముతో నొక్కమొగినిఁ బద్యశతంబున్
 గంతునరచించ కుంటిన్
 నంతఁదొఱుఁగఁ బ్రోవుమన్న పశుపాల శివా

95

సత్యము నీదగురక్షణ

సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముగొంటల్

సత్యం బీశతక బని

సత్యతనాయన్నఁబ్రోవు సర్వేశ శివా

96

నీభక్తి గర్వవశతన్

నాభాగ్యము పండెఁ బెంచు నాయన్నమహా

ప్రాభవమొప్పగఁ దిరిగెడ

నీభువిఁ బెక్కెండ్లు కీర్తి నిల్పుముర శివా

97

తంబుర మద్దెల తాళము

లిమ్ముగఁ గవగూర్చి శ్రుతుల నేముదళదిశల్

ముమ్మునఁ బాడగ వాయువు

లిమ్మా చిరకాలమన్న యేపలర శివా

98

విశ్వనుజుమ్మి నీదగు

నడుగులవై భక్తి సమయ మబ్బినచో నా

కడ నీవు డకతీఱదు

కడువడి మాయన్నఁబ్రోవఁగా రమ్ము శివా

99

శివశివ శివమృత్యంజయ

భవభవ భవపాపదూర భక్తాధారా

కవగా మముఁ గాపాడుము

భువిలోఁ బెక్కెండ్లు మమ్ముఁ బోషించు శివా

100

శ్రీమృత్యంజయ శివశతకము

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

॥ శ్రీరామాంచిత పీనవక్ష సిత రాజీవాక్ష నిశ్చేయసా
ధారా పాపవిదూర వేదమయ దైత్యధ్వంత సూర్యోదయా
కారుణ్యామృత పూర చక్రధర భక్తప్రాణసంరక్షణా
పారావారగభీర భూతకర దేవా సత్యనారాయణా.

ము కుం ద శ త క ము

కందములర్పించెద మా
కందరసానూన మధుర కవితాసుధస్థి
కందముగా నారాయణ
కందశితానందమూల కంద ముకుందా.

1

సందియమేలా సౌఖ్యము
లందించుము సంకటముల నడఁగించుమువే
గం దయతో నారాయణ
కందశితానందమూల కంద ముకుందా॥

2

ముందె రుచిమరగినాడను
బొందుగ నీభక్తి యిష్ట ములిడఁగ నింకే
సందియమో నారాయణ
కందశితానందమూల కంద ముకుందా॥

3

దెందముఁగుందగ నీకు ప
సందుగ సంతోషపరచి నన్ను వినుమా
మందరధర నారాయణ
కందశితానందమూల కంద ముకుందా॥

4

కందింపకు నా చిత్తం
బిందిరపై వలపుదలచి యిష్టాః సుఖం
బిందింపుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

5

మం దఖిలరోగములకున్
విందుమదికి నీదు భక్తి విద్వేలకెల్లన్
నందగునో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

6

ఇందందెందెన్ సుఖం
బందంగ నీభక్తియే యు పాయంబగుని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

7

బందంబులు పాపంబుల
కందంబులు వీనులకన యము నీదుకథా
బృందము లో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

8

ముందెఱుంగని మందుడ నా
చందముదలపోసి కష్ట సమయములంగే
లందిమ్మా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

9

పందెము వేనెద భక్తుల
కుందప్ప మఱెట్టి యొరుల కున్నిందెలియం
గందరమా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

10

కుందింపకు నన్ శ్రితహరి

చందన నీ నవ్వులాట చాలించుము ప్రో

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

11

ఎదుకురా యాలస్యము

పెందలఁగరుణించి నీదు ప్రియదాసులఁ గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

12

అందితివి చేతి కింకీ

వెందేగెదవోరి కోర్కెలి డక విమవ నిన్

దొందరపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

13

అందములకుప్ప నన్నుఁబ

సందుగ దయఁగనక పొద్దు జరుపుట గొప్పా

యెందప్పా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

14

పొందుము మొగమోటము మా

యందిపుడు సదా భవత్ప దాశ్రితులము గో

విందుండా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

15

అందముగఁ గాచితివి ని

స్సందేహంబయ్యె నిపుడు చల్లని తఁద్రీ

వందనమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

16

అందఱికి నీవు శ్రీతజన

మందారుడవైన మంచి మర్మము మహిలో

విందొనరుతు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

17

దెందంతింతకు హాయిన్

బొందెను నీకరుణ నిన్నుఁ బోలు ప్రభువెటన్

గందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

18

పొందుగ మమ్మిటు ప్రొచ్చిన

యందుకు నీ ఋణముదీర్ప నలవియె మా కో

నందకధర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

19

సుందర పదారవిందా

నందితముచికుంద ముదిత నందా భృతగో

బృందా యో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

20

కొందలపాటింకను మా

కెందుకు సల్పెదవు త్రిజగ దీశ్వర తండ్రి

కుందింపకు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

21

సందియము మల్లి దెందము

పొందుచుడిందుపడి మిగులఁ బొగలెడు నిన్నే

మందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

22

దెందమున హాయి గాదిర

మొందక దోబూచి చూపు చుంటివి నీకే

సందియమో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

23

ఇందలి కష్టము దుగ్గించి మ

ముందయఁ బెక్కెఁడులుచి పోషించుము మా

ముందుండుము నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

24

ముందు కరిరాజు నేలిన

దందఱు నమ్ముకొనునట్లు లలరించుము మ

మ్ముండయతో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

52

ఇందాక నుంటి వెదలో

నెందేగితి వింతలోన నీశ్వర నిన్న

ట్టందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

26

ఇందందు వెదకి డస్సితి

ముందలనున్నట్లై నీవు మొఱిగి చనితివీ

వెందుంటివి నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

27

మందరధర రారా శ్రీత

మందారా రార పాప మర్దన రా గో

విందా రా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

28

ఎందేగి నావు తండ్రీ

మూదలఁ నగపడవ నాదు మొఱవినవా నీ

కుందగునా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

29

సందులు గొందులుఁ దూఱుట

పందతనము నిన్ను బయలు పర్చు నిదిగొ మీ

సందువ్వితీ నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

30

పొందుగ నీవుండవి తా

వెందున్నది నీవుకాని దేదీనాపి

ల్పందవురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

31

కందర్ప కోటిరూపా

సుందరకౌస్తుభకలాప సూరిజన మన

స్పందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

32

డెందమలరె నీవో య

న్నందుకు నాకథయమిచ్చి తద్దీచెవికి

న్విందయ్యెర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

33

డెందము గుర్తిడఁజాల ద

దెందుండి పలుకుచునుంటి వీశ్వర చెపుమా

పొందుగనో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

34

విందుగ నీశంఖధ్వని

బొందుగ జేరువనెవింటి మోదముతో నా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుంచా॥

35

దెందంబుప్పొంగెను నా

బొంది పులకరించె గనుల మోదాశ్రువులి

పొందెనురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

36

సుందరనభోవిసీలా

యిందగపడినావ సుజన హృదయవిలోలా

వందనమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

37

యెందెట్టివారలై న

న్నిందెలిసి నుతింపఁగలర నిర్గుణుఁడా నా

కుందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

38

సుందర పదారవింద

స్యందామృత పానమత్త సజ్జనచిత్తేం

దిందిరగణ నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

39

మందీకృత భవతాపా

బందీకృత సర్వపాప భక్తామల హృ

త్పందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

40

కందర్పకోటి సుందర
కుందస్మిత శార్ఙ్గచాప కోర్కెలలర నా
ముందుంటివ నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

41

దెందము నీపదపద్మమ
రందమ్మంగ్రోలి సుఖప రంసరలెప్పున్
పొందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

42

నందిత సమస్త సంశ్రిత
బృందా నీత క్తిలేని యిహభోగము పొ
ల్లందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

43

పొందుగ నాకువలయు దా
నిందెలియుదు వీవెకాని నేనెఱుంగను సూ
ర్యేందునయన నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

44

దెందమెఱుంగని కొఱతగల
దందుకు గుందెదను దెల్పు మదియేదో గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

45

ఇందలి లౌకికదంభము
లందున నా మనసునిల్ప కనవరతము విన
జెందించుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

46

ఎందేనియు నజ్ఞానము

నందొరైడు మూఢమతు లనాక మముం గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

47

నందడితో వ్రాయుచుఁగల

ముం దిగువనుబెట్టి వెదుకఁ బోవ దొరక న

త్తైందేగితో నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

48

ముందుండి నీవెమాయన్

జెందిన లోకముమాట చెప్పవలెనె యే

మందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

49

అందముగ నింతవఱకున్

ముందుండియు మాటుపల్కఁ బోవక మాయన్

బొందెదవా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా ।

50

అందముగ నిన్ను నెదం

బందెలు పడవై వకున్న మార్పెరన్ బి

ల్వందగునను నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

51

దెందపు కోర్కెఁగక పసి

కం దేసువఁ గాచు తల్లి కరణి ననుం గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

52

దెందముకు తర్క తత్వము

జెందింపక నిన్ను విశ్వ సింఘ మతము నా

కందించుము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

53

ముందుంటి వింతవఱకి

ద్వైందేగితో శాశ్వ తుండ విట్లస్థిరతన్

బొందెదవా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

54

దెందమున భేదమేలా

క్రిందే మీదన్న యటుసరిగనీవే నే

నందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

55

దెందమున జగద్రభమ లయ

మందినపుడు మిగిలినట్టి యవ్యక్తమే నీ

వందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

56

ఎందుంజగద్రభమము నే

జెందెద నేననంగ నేమొచ్చెప్పుము మఱిని

చందంబో నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

57

సందియమూడ్చి జగద్రభమ

జెందింపక నీదుభక్తి స్థిరముగ నను గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

58

అందించు న్వేదాంతము
విందు గాఁగ నీకునా కభేదమనుచు విం
కెందుకువెత! నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

59

అందముగ నీవునేనొక
దందమయిన నీదు సత్య సంకల్పమునా
యందేదీ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

60

ఇందేమిలేదు రుచి గో
విందా! నాకేల మెట్ట వేదాంతమునా
ముందగపడు నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

61

ఇందందన్నిటి కర్తవు
పొందుగ నీవలననెల్ల పోడుములగు ని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

62

ఎందెందు వెదకినన్నీ
వుండు వెదియు గాక యింతయు న్నిమాయా
స్సందనమో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

63

ఇందెల్ల ప్రాణులకు గతి
సందర్భముఁ జూపి దాని జాడన్ ఫలముల్
పొందింతువు నారాయణఁ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

64

సందియములేదు నిన్నుఁ బ
 సందుగ భజియించు భక్త జనము లమృతమున్
 బొందెదరో నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

65

డెందమున నిన్ను నమ్మి
 పందలకున్గుర్తు చూపు స్వాతంత్ర్యము నా
 కందింపుము నారాయణఁ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

66

అందియు నందవియటు న
 న్నెందుకు మోసంబుజేసె దీశ్వర సరిగా
 ముందగపడు నారాయణఁ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

67

పొందుగ నీభక్తుఁడెజగ
 మందున సర్వస్వతంతుడవి దృష్టాంతం
 బుందెలుపుము నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

68

ముందు ననుఁబ్రోవకున్నన్
 బెందుల నీపరువు బయటఁ బెట్టెద నాతో
 గందుమా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

69

ఎందుకు మముఁ గల్పించెద
 వెందుకు మూఢత్వమిచ్చి యొచ్చెదవీవె
 ట్టెందుకురా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

70

కుందపు పొంగపు సుంతయు

నిందకయిన స్తుతికినై న నెఱమొందివి యే

మందునురా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

71

ఎందై నఁగ్రూరబుద్ధిని

మందుగనీ పెంచు జీవముల నీవే చం

పందగునా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

72

నం దెలియ కిట్లు నామది

కందించెద వెద్దువుండు కాకికి నొగులా

యొందై నన్ నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

73

ఎందు కసమానకక్షలు

మందుఁడనాకేల పెంకె మాటలు నామీ

దం దయగొను నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

74

కొందలమందెడు దాసుని

మందల గనుపించి యభయమున్ గృహకోటె

ట్టందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

75

మందులమారివి నీ దెస

దెందమిటుల భ్రమము జెందె డిన్విరువక పో

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

76

ఎందేనెట్టులఁగానీ

పొందుగ నీభక్తి విడువఁ బోవను నీతో

డందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

77

మందెట్టులనో పసిలన

మందే నీభక్తి పొడమె బాగుగనది వి

ల్పందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

78

ఇందలి పాపపువృత్తుల

నం దొర్లించక బిరాన నమ్మకమిడి బో

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

79

విందెలియరాదు మఱినా

డెందము నీయున్కి నమ్మెడిన్ దానిది ని

స్సందేహము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

80

ఎందుంటి వెట్టులుంటివి

నందేహము మాన్పినాదు సరసకురా స

ద్భందావన నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

81

డెందము సుంతయుఁగరఁగద

డెందుకురా యిట్లు లేడిపించుట తగునా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

82

బందె లిడెద విను నెదనిదె
పందెము నీకంటె మొండి వాడనురా గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 83

పొందుగ జలముల డాగినఁ
బందివయిన నెట్టివికృతి బరఁగిన-వినులోఁ
గొందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 84

ఎందేగఁగలవు నామది
కందక నీమాయలెల్ల యాటడిగానిన్
జెందెదరా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 85

ఇందాఁక సహించితి నిక
ముందోర్వన్నిన్ను దండమున సాధింతున్
దుందుడుకా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 86

దెందమునొచ్చి యిటంటిన్
బొందుగ నాతప్పు నైచి పోవుము తండ్రి
తొందరపడు నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 87

ఎందుకు సిద్ధునొందన్
బందెన్నిను గుడ్డు పిల్ల భ్రష్టుమించినటుల్
నిందించితి నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 88

ఎందుకు దెందము మఱిమఱి
విందర్శించియును బోల్చి నేఱక మఱిపున్
జెందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

89

ముందెఱుగ విన్నునెడఁ గ
న్నందున నిహమెల్ల కల్ల యని బూటకమం
చుం దెలిసెను నారాయణ
కందళితానందమూలకఁడ ముకుందా॥

90

ఎందైన నీకటాక్షం
బందక నాయంతనిన్ను నరయఁదరమఁ గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

91

పెందలకడఁ బ్రజ్ఞానము
జెందించుము నీదుభక్తి స్థిరపర్చుము సం
కల్పందననుత నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

92

దెందమ్మన దుర్గర్వము
పొందించకు భూతదయను బొందలించుము నీ
ముందుంచుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

93

పొందుగ నిన్నుంబాడుట
కుందస్పృహతెట్టివృత్తి గొల్పించకు న
మ్నందయతో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందాశి

94

ఎందై న నాదుమిత్రుల
కందటికి న్నిదుభక్తి నలరించుము కా
ళిందీప్రియ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

95

ఇం దారోగ్య చిరాయువు
లందించు పభీష్టజనము లలరగఁ దుది నీ
యందుంచుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

96

బృందావన సంచారా
నందయశోదాకుమార నానాశ్రిత స
న్మందారా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

97

పొందుగ నీకీశతకము
సందర్శించుటకుకన్న సంతోషము నా
కెందుండును? నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

98

డెందం బదేమొద్దైర్యం
బందెను వినుఁజూడఁగలుగు నంచిప్పుడు ని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

99

అందఱు దరియించుట
కందములాచంద్రతారకంబుగ మహిలో
నందెలుపుము నారాయణ
కందళితానందమూల కందముకుందా॥

100

శ్రీ ముకుంద శతకము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శ్రీ ఆనందగజపతి మహారాజాజ్ఞచే

(సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్)

అను సమస్యకుం బూర్తిగా

స త్య వ్ర త శ త క ము

క ం ద ము లు

హితమిత వాక్సంతతికిన్

దతభూతదయానురతికి ధైర్యోన్నతికిన్

జతురమనీషాగతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

1

గతకిల్బిష వ్రతతతికిన్

జ్యోతద్గుర్జన సంగతికిని సూన్యతమతికిన్

శ్రితరక్షణానురతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

2

స్తుతిదగు ధర్మనిరతికిన్

స్వతంత్ర సంచారధీర వసుధాపతికిన్

బ్రతుకేరి యన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

3

అతుకు బ్రతు కన్యతమతికిన్

స్వతంత్ర పరిజీవనంబు శౌర్యస్థితికిన్

బతిపరిచర్యలు సతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

4

వితథంబౌను గుమతికిన్

బ్రతిపడులనై న నిజమువచ్చు సుమతికిన్

బ్రతిభయగు స్వేరధృతికిన్

సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

5

సతత తపస్సాధ్యాయవి

యతయోగవిలబ్ధశమద మాదిలసత్సా

న్యతవాదన ప్రకృతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

6

శ్రీతజనపోషణ నిపుణా

ప్రతిమదయాశౌర్యధైర్య వై భవభర్మాం

చితమణి సూన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

7

కౌతు కతుకు తితుకెఱుంగని సు

మతికిన్సర్వోపకృతికి మానితగుణ సం

తతికిన్ సుకృతవసతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

8

అతుల ధనాధ్యునికన్నన్

శ్రుతిస్మృతి విచారచతుర సూరులకన్నన్

బ్రతుకుమతెవ్వనికన్నన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

9

సతిసుతులఁ బాసియైనం

బ్రతిపడులు దనకునెట్టి బాధలనిడినన్

బ్రతుకున నేదెట్లైనన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

10

క్షీతిరోఁగూటికిగుడ్డకు

గతిలేకుండియును నెట్టి కష్టములై నన్

ధృతినిసుమంతయుఁజెదరక

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

11

అతి మోహమున హఠాత్తుగ

క్షీతిధనపతి కూతుఁరొకతె చేపట్టిన య

స్థు తిరిపగాని మనంబటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

12

ప్రతిబలములతో నోడలు

బ్రతికూలానిలముచేత వార్ధిమునుంగన్

మతిచెడనితటస్థునివలె

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

13

క్షీతిని హఠాత్తువిదేశ

స్థితుఁడై గతి తెలియఁబోని చెల్వఁడురాఁగన్

మతినలరు పతివ్రతికటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

14

బ్రతుకునసుంకం బెఱుఁగక

స్వతంత్రరాజ్యంబుచేయు ప్రభువలెనుబతి

వ్రతవలె సహజకవివలెన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

15

చితికినయద్దఁబట్టుకు

మతివాస్తవ మెపుడు పెక్కు మాయలఁజూపన్

క్షీతినది స్పష్టముగాఁగన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

16

అతగునకు దిగంతము రే

ఖతీరునన్నిజముదోచి గారడిచేయన్

మతినది గుర్తిడఁజాలిన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

17

క్షతినడుగంటియు వాస్తవ

గతి పలువురు నడచుదారి గణికవలె న్నా

శతపౌందక తలచూపన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

18

బ్రతికినవఱకున్సర్పము

గతివిషమటుకల్ల వెడలఁగక్కుచు విజమన్

రతనముఁదాఁచు కుమతిచెడ

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

19

క్షతిలోదబ్బిటి తేల్కా

టుతీరునందోచకయుఁగడుంబాధింపన్

మతినోర్పుమంత్రమహిమన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

20

అతగునకుఁబుండు పొడమిన

గతినన్మతముతోచి నాఖి గడచి హృదయమున్

గుతుకయుఁ గొఱుకక చనదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

21

అతుకుడు దబ్బిఱిల్లుచుఁ

గొతుకుచుబల్కొండెమారి కొఱికిన చెవితో

మతిచెడును మంచివాఁడున్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

22

సతము దనగుట్టు దెల్పక
 నృతవాదముతోడ దుష్ట నీతి జరఁగునా
 మతకరినిగిడి చెడిపడన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

23

క్షితిన్ోర్వలేమి పాము వి
 రతమును సూన్యతముపాలు ద్రావియు విషరూ
 పతఁగల్గఁబంట నొసఁగన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

24

ఆతుకుమెతుకు కతుకుకొనుచు
 బ్రతుకు పరాధీనమయ్యు బలుగోఁటునసూ
 నృతమనని పంద చెడఁగా
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

25

క్షితినిజము ప్రొద్దు మహిమల
 నతికపటి యెఱుంగు తెలు ది నాంధమువలెస
 మృతివానికశక్యంబన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

26

మృతియొందెలేక నాల్కక
 నృతమొందెను రామబలి హరిశ్చంద్రులటుల్
 బ్రతుకఁదలంచిన సుకృతికి
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

27

మృతిరానీ నాతనికిని
 జితిఁజొచ్చెదవిప్రయట్లు నేయమిననుసూ
 నృతపరనర ప్రకృతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

28

మతకరి న్యాయవివాదులు

బ్రతుకులకై ధర్మసభలఁ బడియెనుఁగుఁగు

ద్వితడవుటవలె నిజముగన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

29

ప్రతివాదియు వాదియునిజ

ముతేల్చుతగవర్లు నెఱపు మొఱయిడువ క్తల్

గతికిన పద్ధతులనఁగా

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్.

30

గతిమాలినదని రెండవ

మతిమాలిన సభకుఁద్రిప్ప మాటయుఁదప్పన్

వితగామూఁట నిజముతెగ

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

31

జితరుల సాక్ష్యము తనకెటు

జితబడుఁ దననాల్కనిజము జరుపకయున్నన్

దతదంభ సభాస్థితికన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

32

అతిరథసస్థితితోఁ గొం

డత్రవ్యి చుంచెలుకఁ బట్టు డాఁబునసత్యః

స్థితివెడలు ధర్మసభనన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

33

క్షితి కంటకయెరసముప్రాఁ

కుతెన్నునన్నిజముతోఁచి కుత్సితలోకం

బు తగిలియుఁ దగులక చనన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

34

అతగున కుబ్బు పొసంగున్
 మతకరి తుదఁ దనదు ధనము మాయి కొసంగున్
 మృతికజ్జఁడును దొసంగున్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

35

పతియెడ మోసము గొల్పుచు
 నతినిపుణతఁగల్గిమాట లాడు కులటకున్
 మితిమీఱునిందెరాఁగన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

36

మితిరేపు రే పనుచు నా
 డితప్పనను చేండ్లు త్రిప్పి డిల్ల వడి తుదన్
 వితఁజూపుదబ్బితీ చెడన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

37

క్రతువుమిషవెట్టి ధనముల
 నతినిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
 మితి మీఱఁబెట్టి పొలియఁగ
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

38

ఉతికిన దుప్పటితీరున
 మతికుద్ధతచెందుఁ జాటు మాటు తొలఁగినన్
 ధృతివంతునకని తెలిసిన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

39

చతురముగ నన్మతకల్పనఁ
 బ్రతిదినమున్నేయు దొంగ బ్రతుకుటకన్నన్
 మృతిచెందుట సార్థకమౌ
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

40

మతిలో హాలాహలము న
 మృతముం బుక్కిటను గల్గి మెలఁగెడు నీచుం
 డతిదుర్గతికిం బాల్పడ
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

41

యతివేషముంగై కొని
 మతిహీనులఁ బెదరఁగొట్టి మాటున దంభుం
 డతిభోగములఁ గృశింపగ
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

42

ఆతిజార విసుగుఁబతికిన్
 మతిహీనుఁడు ధనములొసఁగు మఱితిరుపతికిన్
 స్తుతిపొసఁగు జగత్పతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

43

క్షితిలోఁగొండె మలఁతికిన్
 మతిలో ధైర్యంబుపూత మానుషసతికిన్
 వితయగు బ్రతుకు కుమతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

44

కతికిన బానిస మెతుకులు
 బ్రతుకులు స్నేహంబుపట్ల బల్కులు కొతుకుల్
 ముతకనగు చూడ్కులంటక
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

45

క్షతమువలె దేహీకిం దను
 వృతగులఁదొలిసందెయట్ల పో పడుచుతనం
 బతిలాపము చదువనఁగా
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

46

పతగములు సంజమింటం

బ్రతుకునకై కడలిఁ గట్టు మార్చిఁకులపోల్కిన్

గొతికెడు లంచ మెఱుఁగవన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

47

అతుల వికారము మీస మ

నృతవాదికి శక్తిహీన నీచకుమారికిన్

క్షితిసూనృతు నెడ సొగసది

సతతము సంతస మెసంగు సత్య వ్రతికిన్

48

జత మోడ్పదో సిఱుల్వి

దైతన్కు బలుకల్ల పలుక దిరిపెపుటక్కుల్

క్షితిలుబ్ధత్వ మనృతునికి

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

49

ధృతి చెడకయుంట కనికర

మతికిననుసనుంట స్వేర మౌ గతియుంటన్

క్షితిలో సూనృతమతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

50

బ్రతుకున సింహాకృతికా

యతమంజుల సూనృతవచ నాధికధృతికిన్

హతదీ నార్తికి సుకృతికి

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

51

బ్రతుకుపకృతి సలుపుట సూ

నృతమునకు ఫలంబు నుంచి నేర్పు దెలుపుటల్

జతపడు నుస్థిరధృతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

52

గతము తలఁచి వెక్కుచుఁగడు
 జతురము గాఁ దనదుడాబు చాటుఁచుఁగల్గిల్
 మితిమిగులఁబల్కు చెడుగన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

53

అతుకుడు సంపద గునుపు ల
 లఁతివానికి వలపుతీఁట లగ్గు చెనఁటికిన్
 గొతుకుడు దబ్బఱికెగ్గన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

54

క్షీఁతిబచ్చ తోరణము నా
 తతకల్యాణంబు న నృత దంపతులకుఁబ
 ధ్ధతిపు నైముడియు వృధయన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

55

అతుకుడు కాగితములు జీ
 వితవిరహితమిక్కలంబు వెంట్రుకతత్సా
 నృతగతినిఁదెలుప లేవన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

56

మతికిందెలి పెడివాస్త
 వ్యతశాస్త్రమనంగ మనుజు నందెపొడము నై
 జతగుణు తది కృత్రిమమన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

57

క్షీతియెక్కడ? దివ్యగ్రహ
 తతియెక్కడ? నక్క దేవ తలమటు లనృత
 స్థితి జూపు నరునికొల తగ
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

58

అతిప్రాచీన పురాణము

లితిహాసంబులు చరిత్ర లిల నమ్మమి నూ
నృతమెటు పొత్తములం దన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

59

అతిచంచల మవిదిత చి

త్తతత్వముం దెలుపగల్గితపు వ్రాతలనూ
నృతమెటు శంకల తెగవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

60

గతము నిరూపింపగ వి

స్మృతి ప్రకృత మెఱుంగఁ జపల హృత్తుభవిష్య
త్తుతలఁప నిశ్చయమెట్లన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

61

క్షీతిఁజాటువుండు మామక

యి తడుమువైద్యంబ నాఁగ నిచ్చదెలుపు నూ
నృతమె టులజ్ఞామతికన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

62

క్షీతిలో దివ్యప్రకృతి గ

బులింపమృద్రూపులగు మనుజుల కెటులగున్
వితథము నరశాస్త్రంబన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

63

మితిమిగిలి గొడ్డుమెసఁగున్

అతిలోభిమొగమున వెలితి హాస్యముపొసఁగున్
బ్రతుకున దబ్బటి దొసఁగున్
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

64

అతిసహవాసము గలుగక

క్షితిమిక్కిలి ననుభవంబు చెందక వస్తు

స్థితి నొరునిఁ దెలియరాదస

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

65

క్షితిఁదనజాత్పర్యముతో

నితరుల భేధింపఁ గొఱఁత యే యన ఁదన సం

గతి దేవుడెఱుఁగనీ యన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

66

క్షితి ననుమానము బ్రత్య

క్షతయుఁ బ్రమాణంబు తెలుపఁ జాలదువాస్త

వ్యతమిగులు బ్రహ్మమటులన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

67

క్షితిఁదన్నెవ్వరుకనిరో

గతి తెలియఁడు గ్రుడ్డినమ్మకము గొనకున్నన్

మతినొరునిజమెటు కనునస

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

68

అతుకుడుకూడు కుమతికిన్

బతివ్రతాతత్వమార్థ్య వంశయువతికిన్

అతిశయము సహజధృతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

69

క్షితిదివ్యతత్వమగు సూ

న్యతత్వమఖిలేశు కరుణ నెనయకయున్నన్

అతిగానేర్చిన రాదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

70

క్షీతిలో న గుత్సితులు సూ
 నృతమనశక్యంబుగా ద దేహేతువా వా
 రితలలు తగవు నిరూఢిగ
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

71

కృతయుగమనఁ గలియన సూ
 నృతానృతములుప్పి నేక నిశ్వాసమునం
 జతపడుఁ గాలస్థికన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

72

అతిలాప మశక్తియు దు
 ర్మతిత్వముంగ్రూరచర్య మాయయు ననృతం
 బుతెవులుగల నరుగుణ మన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

73

ప్రతికూల మనఁడు చెల్లియు
 నతికమము నేయఁబోవఁ డాశిత దాక్షి
 ణ్యతఁజూపు సుకృతినాఁగన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

74

వితతానందకరము సూ
 నృతమెల్లెడ మెప్పుదెచ్చి నిజముగనదియీ
 క్షీతినరు విలువ దెలుపునన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

75

క్షీతినెల్ల దానఫలములు
 నతులితమఖయోగ జప త పోతిశయము సూ
 నృతమహిమకు సరికావన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

76

క్షీతిపతులయొద్దఁ గొండెము
 లతకుచుఁ దనయోర్వలేమి నన్మత మనెడు దు
 ర్మతి నిందెంబడి చెడునన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

77

అతిధికి లోభిదొసంగున్
 అతిమాత్రముగాఁగ సోమ రయ్యమెసంగున్
 స్తుతి నిజమునకుఁ బొసంగున్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

78

అతికిన బూడిదపట్టెలు
 నుతికిన మడిపొత్తు పంచె లురవడిమున్నుల్
 క్షీతిసూన్యతమున రావన
 సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

79

క్షీతి నానందమయము సూ
 నృతమది వివరించి వ్రాయుటెటులొ? నిక్క
 ల్పితకవిత నిజ మెఱుఁగదన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

80

క్షీతిఁగల్గకూట సాక్షులు
 గుతర్క నాస్తికులు భ్రష్ట కుంక్షిభరులున్
 జతపడ వాన గురియదన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

81

పతిభక్తి దేవభక్తియు
 గతికొలఁదిగ దానకత్తి కరుణామతి సూ
 నృతమంటనిచోఁ గఱవన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

82

క్షితిలో సోమరిపందకు

స్వతంత్రతలొకిక సుఖము సమకూరమి నూ

నృతమైనఁ బొరుషంబిడు

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

81

క్షితినుతఁబడ్డ కుక్కటు

లతగుఁడు దన్నుద్ధరించు నతినికె కీడుం

జతపర్చి దుర్గతింజన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

84

వితవిందు రోగగతికిన్

వెత పడుచును బొడ్డియాడు వెడుముదిపతికిన్

సతమనృతము దుర్మతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

85

క్షితిఁగొంటె పొగట్ట చమ

తక్కుతికల్పన లిచ్చకమూలు గేరడమూలు గ

ల్లతనమునకుఁ బిల్లలన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

86

క్షితి దాతృత్వము సత్సం

గతిత్వ మౌదార్య శౌర్య గాంభీర్యంబుల్

దతకరుణా సూనృతములు

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

87

అతికష్టమయ్యఁ జేరువ

గతినింటికి వెదకు పాంధు కై వడిగా నూ

నృతమార్గ మెఱిగినడిచిన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

88

క్షీతిలోఁ బాపము పున్నెము
హతప్రియత్వంబు సంత తానందంబున్
మృతి శాశ్వతత్వ మనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

89

అతిరతి వాంఛకుమితికిం
బ్రతిమర్కటచేష్ట నీచ మనుజాకృతికిన్
బ్రతుకువృధ లోభరతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

90

అతుకొక్కెడ బితుకొక్కెడ
బ్రతుకొక్కెడఁ దెలియలేక వకుండై కృకుండై
ధృతిదప్పుఁ గల్గిపో తన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

91

క్షీతినిచ్చిన నిచ్చువిధయుఁ
బతియగుటకుఁ గారణంబు పరుగుట స్పష్టం
బు తిరిపగాఁడే లోభిగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

92

బ్రతుకునఁ గృత్యాగృత్యము
లు తలఁపఁటో కొరుల బాధ లుసలుపునరులన్
మృతులనుచు వారిని విడిచి
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

93

అతగునికందక వాస్త
వ్యతదోబూచులను బుష్క భానునిమాడ్కిన్
మతిభ్రమపెట్టి వెలుగునన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

94

షీతినాత్మ భటులుమాటలు

మతికోటంబయలుదేటి మఱివాతెఱత

ల్పొతిగిలి పతివెలఁ దెల్పఁగ

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

95

షీటిఁబుట్టియేడ్చు పురిటి చి

రుత పెద్దలకన్న మేలు రో గాన్మతమిం

కఁ దగులు దశకు నడరదన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

96

మతదంభముతోఁ జక్రాం

కితముల కాల్పులను హోమ కృతసకుకోటుల్

షీతినూన్మతఫల మొసగవు

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

97

షీతిలో నూన్మత తత్వము

మతి నెఱిఁగి నుతించి నడుపు మాన్యులకున్సం

తతజీవనము క్తియనన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

98

బ్రతుకునఁ జదువులు సందెలు

జతురకళా నిపుణతయును సర్వప్రజ్ఞల్

వితనూన్మతమాడనిచో

సతతము సంతసమొసంగు సత్య వ్రతికిన్॥

99

చతురకళా విద్యాసం

గతికిన్ స్థిరధృతికిఁ బ్రకట కరుణామతి కి

కృతి యానందగజపతికి

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

100

సత్యవ్రత శతకము సంపూర్ణము.

మ ట్టు

నిట్టసెట్టున్గొనియాడవినాలిక చింతిపాత్రపీలిక, కంబమయ్య పేరువ్రాయని కేలు తుక్కుకీలు, నరసింగపదలంపని యుల్లము పాడుకల్లము, కంబమురాయని తిరునాళ్ళగననికన్నులు మేతమెడచన్నులు సింగనికి మ్రొక్కనిబ్రతుకెంగిలి మెతుకు, రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పున్గొల్వనివారు మానిసులుకారు. నిక్కమని వక్కాణించు పెద్దలమాట నమ్ముకొని నావాడినమాటలువిడిచి యిట్టి సీమపలు కులస్సీసమువంద నరసింగనిపై మతమాటలుల్లువారై నగూర్చ నలవికాని తీరున నాయిలువేల్పు నెనరుమై నేబిన్నగలిగినాడను. నిజముగా నెద్దియోకూతలు నేనిసన్నలున్దప్ప మొట్టమొదటదక్కుమేనితాల్పులకువలె మానిసులకుఁజూడఁ దలంపులొందారు నెఱిగించుకొన జంతములుగాని వ్రాతలుగానిలేవు. ఏడ్పుతోఁబుట్టునెల్లరు నేడుపుతోనే గిట్టకతప్పదు. బ్రతుకు తుదమొదళ్ళ దినుసేడ్పేయగు నెడ నద్దానిసడుముకూడ సాజముగా నేడుపే కాకతీరదు. కావున మొత్తముపై నిట్టి వ్రాతకూత రకములన్నియు నెదోయేడుపులోఁ జేరినవే, కూడుకూర్కుకూట ములకై యెట్టిమానిసులైనం దమతమ వాతచేతలనెట్లో వెలితిపడక వీలా, మంచిగాఁగొందఱు నెడ్డగాఁ గొందఱు న్పుట్టిపెఱిగెడువారెల్లఁ దమకోర్కులు నెఱవేర్చు కొనఁజెల్లని మొట్టతెలుపుకొనుచుందురుగా, నిజముగా నెవ్వరైన నేడ్వక తీరదు మఱేడ్చిన లాబములేదు, కోరుకొన్నట్లు జరుగదుకానికోర్కు లన్గొనసాగించు కొనుటకై యెట్లో దేవులాడకతప్పదు, కసింతయున్ముందుకాఁబోవుపని నెఱుఁగఁ దరముకాదు; తమంతఁదామెట్లో జరుగు మంచిచెడ్డలెంతవారేసఁ గుడువకతప్పదు, చాపకతీరవిగూవవంపులాగున్నదబ్బాయీ మానిసిబ్రతుకు, నిక్కముగా నందఱికన్న నెక్కువగా నుండవలెననియుఁ దాదలించినట్లెల్లవనుట జరుగవలయుననెడుగొంత మకోరిక మానిసికిఁబుట్టుతెగులు, దాపఁడు దొర కోమటికాఁపనెడు నాల్గుకొలముల కట్టుపాటువలె వాతవ్రాతచేతల పడికట్లన్నియు న్నూటికొకవంతు నెఱ్ఱిఁజాండ్రచేత న్దక్కిన తొంబదితొమ్మిదిపాళ్ళు మోసకాండ్రచేతన్దప్ప కేర్పడినవని కొంతయైనఁ

దెవ్విఠేటలు కలవారొప్పుకొనకతప్పునా, కూడుకూర్కు కూటములతోడనే తక్కు
 మేని తాలుపులమాడ్కిఁదనివి పొందక లేనిపోని చేతకాని పరువులకై తంటాలు
 పడుచూరకు బుససోని మంగలిపిల్లితల గొలుగునట్లీమూ నాశముచ్చట ముఱికిబ్రతు
 కెట్లేనిఁగడువని యేరాయియైననేమి పండ్లూ డంగొట్టుకొనుట కనితెలిసీతెలియక పిన్న
 యైన నేమి పెద్దయైన నేమి పేదయైననేమి దొరయైననేమి కోరికోరిచెడుచున్నారాహా
 పుట్టుక చావులాఁకలిదప్పికలు మేల్కీడులు హెచ్చుతగ్గులు రేపుమాపులుక్రిందు మీఁదు
 లంధఱిక్కొక్కచేకదా, యింతకున్నన మెఱుఁగఁదరముకాక దాగియున్న వేల్పుదిను
 పేదియో మనమనుకొన్న మంచిసెప్పరలకుఁ దల్లివేరని తెలియఁజాలక పెద్దకుండల
 కెనఱు పెట్టుచు నందరానిపండ్లకఱ్ఱు చాపుచుఁ దుదకొకరొకరిఁదూలవాఁడి తన్ను
 కొనుచు వలపుపగ పిసినారితనము తగులు పొగరుమచ్చరములన్నిక్కి యయ్యోనాకోరి
 నట్లు బ్రతుకఁజాలనై తినని యేడ్చుచున్నొలియునంత యెల్లప్పుడున్నతోడి వారికి
 మేలేకోరెడు నెవ్వరికోగాని ముప్పొద్దునన్వేల్పు నేనమ్మికొల్పు మఱేయొంటికాం
 ద్రకోకాని దప్పదుగా తమతోడివారలనెల్ల తెఱంగు లన్నొప్పించి తామొక్కరే
 పెచ్చుకుడిచి తెగఁగ్రొవ్వి విఱ్ఱవీఁగి బలిమినఱఁగారు తిప్పకాయలే మొత్తముపై
 మానిసులలో నెన్నఁదైన నేలయందంతటన్గనుపట్టుచుందురని నిరుకుపర్చుట యొక
 పొరపాటు కానేరదు. ఔరా కూటికొఱకే కోటివిద్దెలు, తమచేతికిలొంగిన పనులమెడ
 నులిమిచంపు కూఱజన్నములఁట పదునాఱుసుద్ది వేడబిములఁట పదునెనిమిది విద్దె
 లట, యఱువదినాఱగు పిచ్చినేర్పులఁట, యేన్నో దొంగవానివరుసలఁట, యాస్తి
 యిస్తువులఁట, కొలములఁట; మడితడులఁట, నోములఁట, పస్తులఁట, చదువు
 సందెలఁట, లెక్కలేని కొద్దిగాప్పతరమువరువులఁట, మేల్కీడులఁట, యేమీపొట్టక
 కూర్తి యొకరుచెడవలె దా బాగుపడవలె, నందఱున్నొరియనవలెదా నొక్కఁడే కొరి
 నట్లెల్ల బ్రతుకవలె; నని యడియాసన్వేగు నబ్బికాఁడోహో, వెఱ్ఱపెండ్లావునకే తక్కి
 నయిల్లాండ్రకన్న మునుముందే తాడు తెగెనను సామెతకుఁ దార్కాణము కాక
 మానఁడు తనతోడియం దఱితోఁగూడు పండుకొని తినుచు నెల్లవారికిన్మించి గానడుచు
 కొనుచుఁదక్కినవారికన్న నెందులోనైనం దనయొక్కవన్జుటుకొనకే యుసులులనై

నన్నొప్పింప, కెల్లరికిన్మేరే చేయఁదలకొనుచుఁ గలనైన నల్లలిచ్చకములాడక,
 మోసమొల్లక, నేలన్దున్నుకొని పండించుకొనుట తప్ప మఱేపనిమీఁదనైన న్నృతుక
 నెంప, కెల్లతెఱంగుల నిరుగుపొరుగులకు న్తోడ్పడుచుఁ, గొచెన్నఁడున్దినక, మంచి
 నీకుతప్ప మఱేవెట్టి నీళ్ళేనిన్ద్రావకొ, కయావులనేపెంచుకొని పాడికడుచుచు, నాయా
 తెగలవారెక్కటిగాఁ బదిండ్లకుమించి యెడముగా నాయాయాళ్ళుగట్టుకొన, కెయేకొల
 ములవా రాయాకొలములతోనే పెద్దలుచెప్పిన చొప్పున నీడుజోడు జతపడుతెన్నునఁ
 బెండిలిజరుపుకొనుచు, సేద్యము, వెజ్జుఱికము, కూళమెకముల న్వేఁటాడుటయు,
 నీమూఁడుపనులుతప్ప, మఱేరేనిపోని యక్కఱమాలిన వ్రాతకూఁతచదువునందెల
 జోలియు న్దలపెట్టకొకమందుకొఱకే వెజ్జుచెప్పినచొప్పున మత్తుచిలు ముదీనుసులు
 వాడుకొనుచుఁ, దమ్ముకాపాడుట కై వేల్పున్ముప్రోద్దు లన్వేడుకొనుచు, మాటు
 కోరిన యాటపాటమాటమీటల, నొందొరులకు వేడ్కగావించుకొనువారిన్దప్పక, కం
 బమయ్య యిక్కట్టులన్ని యున్దప్పించి, కోరినన్నేండ్లు హాయిగా మన్నింపకమానఁడు,
 వ్రాతమొదలగు జంత్రములవలన నోటిపల్కుల న్మొట్టమొదటి పెద్దలు వెల్లడించు
 కుంటకుఁ గత, మాయాకుత్తుకల రవళివడి సొగసులుచెడి, చెవులకు వెగటుపుట్టించు
 ననియును, వ్రాతమొదలగు మూఁగజంత్రముల పలుకుబడికి! రేనిపోని వెట్టిమొట్టి
 వివరములు పుట్టించి, వేల్పుమీఁద నమ్మికన్జెదరఁగొట్టి, యరమఱులన్పించి, యొందొ
 రుమికన్పాడునల్పి, కొలము మరియాదలన్మంటగలిపి, లాఁతులకులొంగియైన, నెట్లో
 పరువుమాలి, సిగ్గెడసి, యొకరికన్న నొకరెక్కుడు వారమునుకొని తెగనీల్గుచు, లం
 చములుబ్బర సొమ్ములన్మొక్క యడ్డదిడ్డముగాఁదేరగాఁ దిని క్రొవ్వెక్కి సోమరిపోతు
 లయి, యెల్లబోగముఁ నొందొరులన్నించి విట్టవీఁగుచుఁ దనులోఁదమకేసరివడ, కొక
 రినొకరు మాపుకొనుచుఁ గ్రిందుమీఁదునకు రెంటికిన్జెడి, బలిమింగోరి దబ్బునమడి
 యుడుదని విజమెఱుఁగుటయే, రానురానీనాటికచ్చతెలుఁ, గండులోనెన్ని కగాలాఁతి
 నుడి జోలికానంతయున్లేచి యీసీమపలుకిపుడు పంటకు పచ్చెన్గొప్పనా, నేలయందెల్ల
 వాడుకొనంటడు నెల్లమాటలతో నెద్దాని కలుపొక్కింతయులే, కెక్కటిగా, నేయెరుపు
 రంగైన నంటించుకొనకే పెరనాడవునుండి యైనఁబొడుమక, తల్లితల్లివలె, నెల్లపలు

కులమిన్నయై, పెరియుచుంట, నీతేనెతీయవి విలాతితెలుగు. నెన్నినాచేతనైన
కొలంది, వీనిట్టపుట్టు వేల్పువంద, న్నామంచిచదువరులెల్ల,, నాయల్లి నయ్యాసీశవుల
కొనయడుగులన్దలంచియైనఁ దమపుట్టువీడేర్చుకొనఁ గలుగుదురని. యెంచువారలన్న
వ్పించి, నాయిలువేల్పు కాపాడుఁగాక. ఈవేల్పువంధయందలి మూఱుమూలపలుకుల
కీప్రొత్తము కొనన్వివరము తెల్పినాఁడను.

అజ్ఞాదాదిబట్ల నారాయణదాసుఁడు.
విజయనగరముదొర పాటబడి పెద్ద.

వే ల్పు వ ం ద

పీ॥ ఏమందు నన్నన్నయివుగా కెవ్వఁడనామొఱలవిని నన్నవ గలఁడు
నీకుఁదప్ప వఁతెవ్వనికయినఁదరముకాదెందేనినాకోర్కఁబొందుసల్ప
నేల నాకీసిగ్గుమాలిన బ్రతుకు విన్నాడగన కీవెల్లి పూడుపెట్లు
నేముదిసినకొలందిన్ముమ్మరంబుగ నాపన్నిరానివంత పెనఁగొనియె॥

వింగినేలల యందెల్ల నిండునిల్ప కలిమిచెలికొల్ప జాళువావఱవతాల్ప
కనికరంబున ననుగావు నెనరుపిల్ప రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్ప॥ 1

సీ॥ తొలుచదువులె నిన్ను దెలియక మళ్ళిననాటుమాటలనినున్జాటఁదరమ
యక్కటా యేల బుయ్యార మందిడితి నిన్నరయలేకీట్లసియాడుచుంటి
దొరకిదొరకక దాఁగురుమూతలాడెదోవంతోకోనీకన్న పట్టిమీఁద
కోరిక వెలిపుచ్చనేరని యడియరి తోడనీకిట్లు కందువలు తగున॥

ఏమియనఁగలనిఁకను త్తయేడ్పుతప్ప నేరమెన్నకు నీకు జోహారొనర్తు
దొడ్డవలమురితాల్ప పెంద్రోవపిల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 2

సీ॥ వీనులు లేకీవువినెడు కన్నులులేక కనెడు చెరమలేక గబ్బరయుడు
కయిలేక పనులెల్లఁ గావించెదవు నాల్కలేక చవిగొనెదవా కయివడి
మెయిలేక బ్రదికె దిమ్మెయి సప్పసమునింగినేలలనీవు కానిదిను సేది
నీయాటకై నాకు నెగులిడ్డునీకిదే పాటి నన్నాచుటే పాటినీకు॥

ఇంకనేదాశఁజాల నన్నేలుకొమ్ము వెంటనే కానిపించునవ్వించునన్ను
నడ్లుతొలఁగించునామనవట్టెవినుము రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 3

సీ॥ మోపితి నాయైపు నీపయి నీవుమేలే సబ్బాదంచు నేనెఱుగలేక
నేర్చి యున్నేరక నేనూరకే కోరికోరి యీచిక్కు తగుల్చుకొంటిఁ
దలిదండ్రులెఱుకువగలగొప్పవారుచెప్పినమాటవిసఁబోక చెనఁటినైతిఁ
దెలిసినయట్లునేఁ దెగనీల్గినన్ను నేఁబొగడుకొనుచులాఁతిదెగడుచుంటి॥

మానలేకుంటినిటుసిగ్గుమాలి నేగికూడుకూటమిడబ్బుకక్కుర్తి గొంటి
నెట్లులేదెదొనన్ను గైపట్టి వడిగ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 4

సీ॥ నీయెఱుగని దెద్దియేనిలేదైన నాగొడవఁ తవనితో నుడువుకొందుఁ
గనుక నాబ్రతుకునఁ గలిగిన వింతలు తెలిసినకొలఁదినేఁదెల్పు కొనెద
నయిదేండ్ర బుడుతఁడనై యున్న మొదలునన్నోరిచదువులెల్లఁ దారసిల్లె
నీకూర్మి పెంపున నేనులియన్లఁతి సరకుగొనక హాయిజరుగుచుంటి॥

తక్కునే నాల్లపంటలు న్దనివిమీఱ నాడిపాడుచు నిన్ను నేవేడనిమ్మ
యీవుగాకీవెలితిదీర్చు నెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 5

సీ॥ ఆటవయేట విన్నరయు వెరవుతెల్పివైచిరి కన్నవాళ్ళోచనాకు
నానాటినుండి నేనాడుచుం బాడుచునీపేరు చాటుచుంటి నలుకొసల
నీవఱకున్నానియిఁకమీఁద హాయిగాఁబొడగించు నాబ్రతుకదిగినట్లు
కోరుకొన్నటునిన్నుఁ గొండాడుమై బింకమునెల్వితేటలాఁబొసఁగనిమ్ము॥

ఎల్లతఱులందునాయాద నిరవుకొనుమ యెన్న నీనింగినేలల నిన్నుమాడ్కి
గడలిపడమటఁ బంటల తడినెసంగు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 6

సీ॥ ఎఱిఁగినవాని యల్లేను దలకుమించినట్టి పల్కల విట్టులల్లుచుంటి
నేనెందుకు న్పవ్కిరానని తెలిసియుం బేరితవెలకె సర్పెట్టుచుంటి
చెలరేఁగి మేలు వచ్చినపట్లనాగొప్ప వెలిపుచ్చుచున్ విట్టవీఁగుచుంటి
కోరితీఁపురములకొలఁది మీఱుచునల్పియైపునీనె త్తిసె మోపుచుంటి॥

ఇరుగుపొరుగుల యొప్పమినెంచకుంటిఁ గొంఁపెనయ్యుఁ దగవరిలాగు

మనుచుంటి

నీవుదక్కనన్నాచువాఁడెవ్వఁడొర రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 7

సీ॥ ఎలనాఁగమీఁదనే యెప్పట్లనాకన్ను పైవారియిడుమనాబ్రతుకుజాన్ను
కొంకక శినితాగిక్రొవ్వుట నాపనియేల్కలతోడ నాకెందు ననని
ననునేఁబొగడుకొంటనాపుట్టుపు తెగులులాఁగిగొప్పకునాతలంపురగులు
నెల్లరికన్న నేనే యెక్కువనుకొందునే సిగ్గెడసి తెగనీలుచుందు

ముదిసినకొలందిఁగొడవలన్మున్గుచుంటి నెందుకున్పవ్కిరాక యేనిట్టులంటి

తెమలనీతగులమిఁకవలమురితల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 8

సీ॥ ఈమబ్బు లీవాన లీగాలు లీమెట్టు లీపవళ్ళి మాపు లీవినుదల
యీచెర్వు లీయేళు లీమెట్ట లీకారులీ నేల కడలిది స్సీయెడళ్లు
ఈమంచి నెబ్బర లీకొద్ది గొప్పలీ రాకలు పోకలీ బ్రతుకు తెగుట
యీకోర్కు లీకూర్కు లీకూర్కుడుకూటము లీవితనడువడు లీతలపులు॥

కావు నీవియినెకడ కానిపనులు కానివాడను నావెట్టు లాని వెల్ల
నిక్క మెఱిగించిననావు నిన్నుగొల్తు రెంటత్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనాటికిన్దోచి తేతండ్రికాన నిన్నొనియాడుతెల్వి నాకు నిడవేల
నిండారనీగొప్ప కొండాడనా పాడనా యాడనా వ్రాయనా మఱిమఱి
రాల్చిప్పలైన గరంగునట్లీచెంగుమీటనా చాటనా నాటనాట
నాతోడివారి కీమైతాల్పులకు నిన్నుగాన్పించనాకోరికలు చెలంగ॥

మాయమైపోకునిస్పతిమాలుకొందునిల్వతుదముట్టనా మొఱనెమ్మివినుము
కడుగనీనీయడుగులనాకంటితడుల రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 10

సీ॥ వింగి నేలలనెల్లనెగడుచుండుపనులకేను దాళీకుడనీవుకావు
నామేలు సేగులునామంచి నెబ్బరతలపుల నీడలై దాపరించు
నీచెల్వ మొరిమినెనరునిండుతనిని నిన్నొల్పునడియ నిన్నెంచుచేవ
యీవునీకంటెవేతేదిన్నుగానకుండియువాలెమాడుకొనెడియెఱుకువ॥

యేననగనికడలేమియిడుగడవగపొగరుమఱుకువ కొఱగామి మొఱకడంబు
కల్లనీవార్పు బొమ్మనన్నావుతండ్రిరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 11

సీ॥ నావంతయెట్లు మనవిసల్పుకొందురాదులియైననాలోనితలపువెలికి
గానిపించెదపు వాకట్టెదుటన్నానికటంపానిన్ను బొగడుతెఱంగు
పైకేడ్చుటకుగూడఁబిన్ని-రానై తినాకుష తెందుకిటువంటికోయ్యబ్రతుకు
కలగాని నిక్కమ కాదు నిన్నుగొంటనికమేనినిట్లు నేనెగులనే॥

పెంచునామంచిహాయిసవ్వించునన్ను వేడ్కననయమునిన్నొలిపించుమాట
పాటమాటమీటలకెల్లవారలరరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 12

సీ॥ ఏడప్పమిగిలిన దెల్లనీవేయని తెలుపుము నిన్ను నేగొలుచుకొందు
 నెప్పట్లనిట్లు నన్నేడిపించెదనాయనాయోరుపెఱుకనె నరులకుప్ప
 నేరకచిక్కు కొంటిన్గోరికోరి యీతగులములోననే మిగులబిగిసి
 ననునేదెలియఁజాలఁగనుకనీయురితప్పుకొనలేక నిన్నేడుకొనుచునుంటి॥

నీవుగాకెవ్వఁడింక నన్నావఁగలఁడు దబ్బునన్నాఁకుమన్నన్న తాళనేరఁ
 గలమెలఁకువకూర్కులకుఁ బైగావెలుంగు రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనలు తెగలవారీనాల్గుకాళ్ళయొడలు తాలుపులిఁకమిగులుమిడుకులా
 తెలియ నలనికానిదిన్నుల రాకపోకలివెల్ల నాకల్లతలఁపు పనులు
 నిక్కముల్కావివ్వినీడలుగాని నాకలమెలఁకువలరాకడ చెలువులు
 నికమునీవేమఱివేనేహుళిక్కి నిల్కడలేకయురియాటగందుఁగనుక॥

ఎన్నఁడున్దన్విగొనఁగలనేనినాకు నీకుమఱివాసియే కానరాకయుండు
 నెందుకీయాకదంపునన్నేలుమీవు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 14

పీ॥ ఎయ్యెడన్నింగిలాగేనంటులేకున్నవాడనంచున్నెకిఁ బల్కుచుంటి
 నన్నెల్లతెఱఁగులన్నాపాడు నీమేలు తలఁపకనాగొప్ప తెలుపుకొంటి
 నికముగానాకుఁగోరికయేలేదని చెప్పుకొనుచప్పనముకానికూళ్లుతిఁటి
 నుడులుడ్గిమీఁదుక్రిందులుమాసికొనియేదోమూలనుండక సిగ్గుమాలియుంటి॥

కాదుతిన్నఁగానేపితోఁకవలెనాద నరియఁడునేలయనుమాటనాదికాద
 చాలునాబ్రదుకిఁక నైనజాలిలేద రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 15

సీ॥ ఏఁగల్లకానిచో నెల్లదిన్నులు కల్లలని నిర్కు నేసల్సననువుకాదు
 చీఁకటిన్బట్టించుఁజీకటియేకానికొక్కమేలేదుహుళిక్కిదక్కఁ
 దలఁపులేకుంట విన్వలను విట్టంటగుఁగాని తలంపులమానఁదరమ
 నికముకల్లలకు వాసికలుగకున్నచో నీకునాకున్నేటిఁ కేకొలనగు॥

బంకనంటినయీఁగకై వడిఁజదువునఁ దగిలియెందుఁబోలేకిట్లుతలఁకుచుంటి
 నాకునిన్గొల్చునమ్మికన్గలుగవిమ్ము రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 16

సీ॥ కూరుకులోమఱ కువగంటిఁ గలమెలఁ కువలందుఁ బొంగుక్రుంగుఁ గనుగొంటిఁ
మెలఁకువనిక్కము కలకల్లయనుకొంటిఁ గానినామెరమెర న్నడవకుంటిఁ
గలమెలఁకువల నాకల్మియున్నాయకు నందు నాలేమియు నరయుచుంటిఁ
గలుగదుకల్లనిక్కము వమ్ముకాఁబోదు నాయున్నివాలెము నాకునికము॥

నన్నుగూర్చి యెఱిఁగితి నీనాటికేను నిన్ను గొల్పుతఱిన్దప్ప నేహుళిక్కి
చాలు గాసటబీసట చదువిఁకేలు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 17

సీ॥ అన్నన్నసోకుడు తెమ్మన్ననాకల్ల తెల్వియేనన్ను గుందింపఁజొచ్చెఁ
దిరుపతిలోఁగుంటి తిర్మడికెరంగున త్లేలలాఁత్తిన్గొల్తు నీవుకలుగ
బడికేగనున్న తెల్విడికూడఁబోయిన తెఱగయ్యెనేను ముదిసినకొలఁదిఁ
జదుపరికంటెమీ లాచికియన్నటుల నాకన్ననిక్కముగనె దైననయము॥

తఱిఁగెనెఱుకువ మఱుకువ పెఱుగుచుండె హాయిదిగజాతెఁజెడుకోర్కె హద్దు
మీతె

నీవుతప్పనన్నాచువాఁ డెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 18

సీ॥ పులిపొదుపుఁబిదుకఁ బోపనొ గాని నిన్దలఁపవిచెనఁటి చెంతఁజనరాదు
పామునోటన్గయి పఱుపనొఁగాపి నిగ్గనఁబోనిముక్కడి నెనయరాదు
మొసలిగఱగునేట మునుఁగనొఁగాని నిన్జెనకెడుములుచ తిండితినరాదు
వెఱ్ఱివేపిచెలిమి పెరయనొఁగాని నిన్నమ్మనితులువ కాన్కగొనరాదు॥

ఏనెనిక్కముతక్కిన దెల్లకల్ల యనుచుఁగూడుకూటములకు ర్యాడుకొంటె
పల్కువినరాదుజాకునా వలువదాల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 19

సీ॥ ఏబెడదలులేక యేహముగాఁబండు కొంటినెట్లో మేలుకొంటిమఱల
నాకన్నకలవతె నాయుల్లమున్నాకుఁ దప్పఁబైవారెఱ్ఱఁ దరముకాదు
నింగినేలలివెల్ల నిక్కముల్కావు నాకల్లతలంపు రాకడఁగాని
కూడుకూటమి కూరుకులకోర్కియేబిద్ద మఱివినువలనునా మంచియొర్మి॥

తేటగాఁగూర్చిమైనాకుఁ దెల్పినావు నెనరుతో నెల్లదిన్నులున్నీ వెనునుచుఁ
గోరుకొన్న మేల్పిల్పు తగులుమఱల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 20

సీ॥ ఎనిమిది రెండేండ్ల యేడుదివాడన న్నొక్కింపఁగఁగోరి మొట్టమొదట
నాతలిదండ్రులు నాతోడఁబుట్టుల తోడనాకన్న యజ్ఞాదనుండి
పొణకబండికిఁగోడె పోతులన్నానిచి కమతము నేరుపు కలిమిమిగుల
నెవ్వరునాద్రోవ నెఱుఁగనియానాఁడు వెళ్ళుమైఁజొప్పుగా వింపుచుండ॥

ఇనుకలందూబినేలల నిరుసుమోయ ముఖిఁగిపోయిననుండనా మొదటి వాఁడు
దండిపై కెత్తఁగలిగె నీయండవలన రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 21

సీ॥ అమడామడమేర నాఁగుచుఁ దోటల వండుకొనుచుఁగ్రిందఁ బండు కొనుచు
కోతకాయలుచెఱకులుబోముగాఁదెచ్చుకొనుచు ముచ్చటలాడు కొనుచునగుచు
తెలివిమైలావులఁ జెలరేఁగితిరుగుచు గొప్పవారలపట్ల మెప్పుగనుచుఁ
జెట్టులెక్కుచునేటి చెరువులనీఁడుచు నెదురుగానని చదువెమ్మకొనుచు॥

అఱునాళ్లకునిన్గొని యాడుకొనుచు నీవునెలకొన్న నేలతా లెక్కినతటి
నీవెయ్యెఱుఁగుదుమానింత హెచ్చరింత రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 22

సీ॥ రావులుజువ్వులు మావులుమఱులు వెలఁగలుమద్దులు వేములూట్లు
నేరేళ్లుతేఁజెట్లు నెల్లులుతేఁకులు గొలుగులుజీడ్లు రేఁగులుసిరికలు
తుమ్ముకల్ తాండ్రలు నిమ్మలుదబ్బలు ననసెడుపొదరిండ్ల నాసలంట్లు
మోదుగులూడుగు ల్పొడ్డలీదెలువేగిసలు లిమిరులుకానుగులు వెదుళ్ళు॥

నాటునుడులతోఁజేర్కొన రానివేశ్యనుండికొనలవఱకుఁబిండ్ల నిండుమాన్లు
మిగులునీయిల్లుముపిముసి నగువుతాల్ప రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 23

సీ॥ నిక్కమెదోనేను నిరుకెఱింగెడుతిక్క వదలకక్కటనాకు వచ్చెమళ్లి
కిలమెలఁకువలనా కాంచుచినుప్పులి వెల్లనాతోఁగూడఁ గల్లవనులు
కోరికలేకనా కూర్క నమిగిలిన యీవెనిక్కువమని యెన్నవలసె
నేనెహళక్కియొనెడ నిన్నుగుఱిఁచి నేననుకొన్నయదియెట్టు లొనికంబు॥

వలదు నాకేలనీవెట్టి తలఁపులింక నన్నుగాపాడునిన్నొల్ప తెన్నదెల్పు
మూర్చుమిరిమ్మ మఁచినమ్మకముపెంచు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఏబ్రతికుంటినంచెవ్వార్లైననన్నమ్మింపఁ బూనుటనవ్వకాదె
 నాయుక్కిఁగూర్చి నేనేయులుంగుడు మఱెట్లేనిఁబై వారలకేమియెలుక
 ముంగయిముద్దునీడంగననేల నాలోనికోరికలకు నేనెకోపు
 నింగినేలలివెల్లనికములుకావునాకలమెలఁకువపన్నికములుగాని॥
 కలతెఱంగిట్లునేటికిఁ దెలిసికొంటి నిడుకుగానాకుమరిమెరమెరలులేనిఁ
 కేనుననానకున్నకూర్కివెతండ్రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 25

సీ॥ నీనోరునీరెట్ట నీకుఱ్ఱు నీయడ్డు లీకాపుతొడబిడ్డయేల్కపాఱుం
 డిసుకచల్లినరాలనిసవురుమై గ్రిక్కిరిసిమూఁకలైకసిమసఁగఁదక్కు
 తెగలీండ్రమేదరదేండ్రమంగలిచాకిచాఁతానిపొన్నరిసాసలీఁడు
 కైకోలగొడగరగాండ్రమందులమూరిసటయెఱుకుబెస్తపాములాఁడు
 గొడ్డురాలన్నగళతెంపికుంటిగుడ్డి పందెకాఁడంటుగాఁడులోవాడికాఁడు
 జోగిబిపినీఁడునీచెంతఁజొక్కుచుండ్రు రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 26

సీ॥ జంగియల్లుడుములు చెంగులు మొరయఁ బేరాబోతుతో బాడియాడువారు
 తిరువడికోలకందినబోరతావడములు నానుములుగ్రాలఁజెలఁగువారు
 పుట్టుకొప్పులనూడ్చి చట్టువ్రంతస్మన్ని ముడుపులు చెల్లింపఁబోవువారు
 తిరిపగొట్లకుడబ్బుకురియించుచడడ్డుదండములనెట్టితరవాదు॥
 కడఁగినీనిక్కమా చెల్వగాంచగోరి వేకువన్నాల్లు తెగలనాఝేనవేలు
 దద్దడంబెల్లఁజెన్నుటన్దడుపుచుండ్రు రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 27

సీ॥ నీకన్నబిడ్డఁడు నేరనిపిన్నవాఁ డంచు గంటన్దడినించినావ
 యుత్తగానుల్కొఁహోనీడగన్గొని యంచెలనవ్వకాన్పించినావ
 యోర్మియే పెంద్రోవకూతయంచున్నిలుకడనప్పసము నీవుకొంచినావ
 పోకిరినంచునన్నోనాడకిటుకూర్మి మించినీమోలరప్పించినావ॥
 కన్నుపండువుగానిన్నుగంటి నేడు నిన్నువంటియొటపరియందేనిఁగలఁడ
 పుట్టువీడేర్చునన్గయిపట్టిపెంచు రెంబత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 28

సీ॥ నీసెలవుంబట్టి నేమఱితిఁగాని నిన్ను బాసియెవండు మన్నఁగలఁడు
 నీచెల్వనీచేవనీయోర్మి నీకూర్మి ముక్కంటి కేనియున్నొగడఁదరమ

తలఁపుడిగినవాఁడు తప్పమఱెవ్వఁడు నిన్నెఱియెఱింఁచు తెన్నుగనఁడు
నేలయెందెయ్యెడన్నీ వంటిహొయ్యలైన పెరుమాళ్ళ చెఱువమింకలరఁబోదు॥

వేయిదండముల్యెఱ్ఱెదహొయిమీఱ నుండుమనయమునీవు నాయుల్లమందు
కల్మిచెలినక్కునన్దొల్చుకన్న తండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 29

సీ॥ కలలోనమెలఁకువ కల్లమెలఁకువలోఁగలకల్లకూరుకున్లకనుక
నీమూఁడుకల్లలం చెఱిఁగిన నేఁగూడగల్లగాకమఱినిక్కమెటులౌదు
కావునలేనినాకీవంతమఱియేలమిన్నునమిద్దెలపన్నికవలె
పుట్టనీ పెర్గనీపొలియనీయేదెట్టులేనిఁగానీయిఁకనేమికోఱత॥

నింగినేలలతోఁగూడ నేనుగల్గ నీవునిక్కంబు నీకునే నీడ, నీవు
వెలుఁగువేఁజీఁకటియనినవ్వింఁచునన్ను రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 30

సీ॥ పూతలోనిన్నిట పూడ్చఁబోవనిముల్చుకైగవకన్నపట్కారుమేలు
నోరారనీపేరు నుడ్వఁబోవనిమడ్డినోటికంఠెన్నిఱ్ఱ మీటనయము
వేడుకన్నీమోలనాడనిబొప్పనికాళ్ళకన్నన్వానకాఱువాసి
నమ్మికన్నీతిరునళ్ళరయనివెఱ్ఱికన్నుకన్నబ్బండికన్ను నెరవు॥

నినుదలంపనివెంబర మనికికన్న రాతిక్రిందనణఁగుకప్ప బ్రతుకుమెఱుఁగు
తిరుగునాదండకడలికూఁతురుమగండ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 31

సీ॥ కనువాఁడుకన్పట్టు దినుసుకన్నునూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ
వినువాఁడువీనులు వినుచునులివుగూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ
తినువాఁడునోరునుం దిండియునుంగూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ
మనువాఁడుమనుగడ మన్నించుతఱిగూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ॥

ఏనుగాకపనులివెల్ల నీవెయగుచు నన్ను నేడ్పించివీవిట్లు నవ్వఁదగున
కమ్మునేఁగూడనీవాహో కల్మిమగఁడ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 32

సీ॥ మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మిన్నుకాల
కావుమాకావుమా కావుమాకావుమా కావుమానన విలుకానితండ్రి
కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించునిడుపడు పాన్పు తేఁడ
యేలుమాయేలుమా యేలుమా యేలుమా యేలుమావ్రేతల మేలువాడ॥

సోఁకుమూఁకలగొంగనన్నాఁక రమ్మయడుగుచెమ్మటలాఁడనన్నాదుకొమ్మ
అలకాపరినామనవేలవినవురెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 33

సీ॥ ఏనెట్టులుండిననెల్లరున్నానేరమెంచకనన్ను మన్నించనిమ్మ
మందినన్నెట్టలై నమంచివాఁడనుచునాయాటపాటలగొని యాడనిమ్మ
విచ్చలవిడిడబ్బువెదచల్లుచెచ్చటనేనిమేలేనన్ను నెఱపనిమ్మ
కూడుతొడుగుకూర్కూటమివేడ్కలునాకోరుకొన్నట్లునడువనిమ్మ
నలువలనులసిగొప్పనన్జాటనిమ్మ తెల్వితేటలతోడనన్దిరుగనిమ్మ
కనికరమున నన్నీలోనఁగలియనిమ్మరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు 34

సీ॥ తొలుచదువులనెల్లదొంగిలువేఁగంటిగొంగపొంగడఁగించుగొప్పచేప
కవ్వపునేలతల్పివ్వలవ్వలవీపుతీటవోరాచుతామేటిమేటి
పంటవలంతి జాపన్జుట్టుపొంగంటికొవ్వాడిచినగడికొమ్ముకాఁడ
పట్టినదల్చు హెంబాన్పుఁజెఱచిదిండిఁబట్టిపొట్టంజీల్చునిట్టపుట్ట
తడుపుదల్చుయేల్కెదిరిచాల్చడఁతిమగఁడకలపతాలుపకప్పు గుబ్బలియిలుదొర
చెడుగుమలకలఁజెండాడుజెగిలెకాఁడరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు 35

సీ॥ నాయున్కియక్కఱనాకునిక్కమెకానియేనననేమొనేనెఱుఁగలేదు
వీసమందలివేయివేలవ వతుం టనికమెకానియదితూనికకురాదు
కలలోనిపొలికనెలఁకువయెడఁగూడఁదలఁపులనాపనాతరముకాదు
సలిపినమేలు సేగులకుమాతేనాటికై నవచ్చున్గానిమానఁబో
తుదమొదల్లేనిచోనడ్డుతోఁచుఁజెట్లు కలవయెండేనిమింటిమిద్దెలకుమెట్లు
వదులసీనాకునీవట్టిపట్టుకట్లు రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 36

సీ॥ మంగలిచీలితలంగొఱునల్లేలనుబుసుపోవనిపనికుబుకుచుంటేఁ
గొఱకానివాఁడనంచెటిగియునెఱుఁగకగొంతెమకోరికల్గొనుచునుంటేఁ
నోరువలేకపైవారిగొప్పకుఁజెదవులుర్చి పెంకెమాటలనుచుంటేఁ
గొలుపులన్లగవరివలెవాలకమువేసివడిఁగానికూల్లెల్లఁగుడుచుచుంటేఁ

లాఁతిమెప్పులకిటువ్రాతలదొరకొంటేసెబ్బరన్దఁచినామంచిచెప్పుకొంటే
నన్నయెటులేలేదోనన్నుదిన్నఁబటిచి రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

37

సీ॥ తప్పకమంచిపై దలిపుట్టుగొడ్డుటికంబూడ్చఁజాలినకప్పరాడు
బుడగన్నవారలపుట్టువీడేటింపవలనగుచీకటివంకకొప్పు
సెబ్బరదుల్చివీచెంగటికెల్లరన్నడవదాఁటించెడిగాలిచూలి
నినుగాంచువారికి నైఱగంటలవీడుగొబ్బునఁజూపిరాఁగలపులుఁజేఁడు
ఒడమినిదెడునీయాల్పాడికడలిపట్టిమిగులుమింటితెర్వతోమెఱయువసిఁడి
నలరునీకోవెలన్గొనియాడఁదరమ రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

38

సీ॥ నింగిసేలలుకల్లనీకల తెఱగెఱ్ఱ హోయిచెడనియున్నియనెడువారు
నేర్పుసనూపిరుండినదాదాఁకఁగోర్కెగా నకతీరదంచుఁబలికెడువారు
ఎల్లదిన్నులకునీవేయక్కఱనినున్గొలిచియిడ్మలెడపఁదలచెడివారు
ఒడలుతాలుతాల్పులకుమేలొనరించినమ్మట్టువీడేఱునంచుమాటాడువారు
ఎవ్వరేమనుకొన్న నీవేయదెల్ల నిన్ననేఁడురేపులునీ వెనీవుగాక
వేఱులేదెద్దియెసనా వెల్లిదీర్చు రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

39

సీ॥ తల్లిదండ్రులపోల్క యుల్లమునకుఁగూడ మయికట్లుకలుగు నేమయిననాఁడు
కావుననీవున న్గొపాడువాఁడవు కలవనునమ్మిక యలరెనాకు
నీవిలాతిచదువు లీపాడుపొత్తున న్జఱచుచునుండెని వ్వెఱదగిల్చి
నేముదిసినకొలం దిస్తీకటిన్మున్గి నీవెల్లుగానక నెగులుగొంటి
చెలఁగినాతన్నియూ స్తి దొంగిలెఁదగులము పనికిమాలిన కోర్తుల న్సేనంగుచుంటి
నింకనేదాఁజాలనన్నే యిక్కొమ్ము రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

40

సీ॥ ఏరికిన్గొంగక కోరినపైల్ల హోయిగ ననయము నేమనఁగలనేని
యీనింగినేలల నీపగలీమాపు నాతోఁచినట్లు పన్నఁగలనేని
కూడుకూటమికూరు కులపట్లనాకుఁగా పలసిననటుల నడువఁగలనేని
కలిమిలేములఁజేడు కలివిడుపులఁగూడ నేపొలివో వకనిల్లునేని

ఎందునన్నిండినేనాడుకొందునేనిఁ గ్రిందుమీదులఁగ్రిక్కిర్పియుందునేని
నీవెనేనయియలరనానిక్కువముగ రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 41

సీ॥ నాకుమీఁదేకావినలుసైననేదియున్నిందుతో పమినిట్లుకుందుచుంటేఁ
గ్రొవ్వాఁడియాడునఁ గ్రొవ్వి నాసలిపిన గొడవలకున్నాటుగుడుచుచుంటే
నాకుమేలొనరించినతగువారలకెగ్గుకావించిసిగ్గులేక మనుచుంటే
నాయెగతానినానాలిముచ్చటకంటకప్పినామగఁటిమిన్జెప్పచుంటే॥
కోరియురిపెట్టుకొనితన్ను కొనుచునుంటే నిట్లుపెపెచ్చు నిన్ను నేఁదిట్లుచుంటే
నన్నెటుల్కాచెదొరనాకన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 42

సీ॥ ఎద్దుకాదుపొటేలెయేనుపుట్టినగడికానిచోవంతనేఁ గలఁగనేల
పగలింటిదొరపోల్కిపట్టలేదాతనిపట్టిపోలికగానియిట్లునాకు
నీగదిన్నుదినెలనిండెండదొరయుంట నెఱుకువమఱుకువనుఱకగొంటి
పల్కాటేఁడునెలమేపరితోడఁద్రాసుననువికిమేల్చేగులఁబెనయు చుంటే॥
గ్రుడ్డిసొట్టలతోఁబడుకుప్పలోనఁ జలివెలుంగుచూల్గలియుఱగ్గలిమిలేమి
రెంటనేనంటనీవురెండింటనుంట రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 43

సీ॥ ఏడుపుతప్పనాకేదియునోజగా నామేనితోడుతన్గల్గలేదు
నాయొడలద్దిరానాకద్దెకొంపయాయెఱుకువగూడనాకెరవుతోడువు
నామొదలున్దుదనాకూర్కుముచ్చట నేనెఱఁజెప్పలేరెవ్వరైనఁ
జిమ్మచీఁకటిలోనఁ జిందురాడుచునుంటేఁ దెలిసినయటుతలన్ద్రిప్పుచుంటే॥
అకటయీతెల్వితెలివికాదిఁకనికముగనమ్మిఱన్నన్నువిన్నొల్వ నిమ్ముతండ్రి
కలవరంబులవిల్పచుట్టఱఁగుదల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 44

సీ॥ నమ్మియునమ్మకున్నాఁడనిన్నావుననీకూర్చి నామీఁద లేకయుండెఁ
గడలిఁగై బారలఁగడువనుంకించుటనిన్నెఱుంగుటకయినేఁగడఁగుట
నిండానునెఱుకువనీచెల్వమగునెడనీవునిన్దప్పమతెవ్వఁడెరుఁగు
కోరికల్మానినిన్నొల్చినన్రోవుతుంటివినాకట్టులలవియగున॥

ఏందుకున్గొఱకానినా యందునింక జాలిగొను, మేలు, నిన్పతిమాలుకొనెద
కన్నబిడ్డనిపైఁ గనికరములేద రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

45

సీ॥ చాటుచున్న వితోలుచదువులునిన్గొల్పునాతనికేముప్పలంటవనుచు
నీవెపల్కితివి, నిన్నేనమ్మకొనువాని మాలిమినప్పనమేలుదనుచు
నిన్నెఱింగినవాఁడు నీవెకాఁగలఁడని పలుమఱున్నినుకులతలలువల్కఁ
దటుకుననీపేరుదలఁచినవాఁడు పెందెర్వుచేరుననిలాఁతినుడినొడువు॥

కావునఁ గలవునీవునిక్కముగనన్చు నిన్నువేడినకోరుకుల్నెగ్గునన్చు
నీకుమ్రొక్కెదవేసార్లుసాఁకునన్చు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

46

సీ॥ గిఱికి మొదల్తుద లెఱుఁగవీల్కాన టెవ్వరికైననిన్నోల్చఁ దరముకాదు
వెలుతురుతోఁడు గుబ్బలిపట్టి, ముక్కంటిపిల్లారి, కలుముల వెలఁది మగఁడు
నీవనియెల్లడ నేర్పొక్కనుచుండ్రుని న్దొంటివాడుకఁ బట్టితోఁచినట్లు
నినుదెల్పఁగలపల్క నిక్కముకాఁబోవ దెమ్మెయిన్గుండేటి కొమ్ముమాడ్కి

నింగి, గాడుపు, తడి, నేలనిప్పుల, కలముకయెడయికల, మబ్బు, కయివడిబ్రతుకు
కలుగు, మాయమౌఁ గలలోని కలతెఱఁగునరెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఇదిమంచి, యదిసేగి యిట్లుకొవలెనని పైవారికెల్లెల్లు పాటువాఁడు
తోఁచినట్లెల్లఁదా నేచదువరియను కొనికన్నుగానని కొయ్యదిప్పు
ఏదియునెఱుఁగని మాదిరిగాఁజీలి వాలకమున్నేయు నాలిముచ్చు
ఎదియెట్లుల్లరగనీ యేదప్పమిగిలిన దెల్లఁగల్గేయను లొల్లెగాఁడు

ఒడుదొడుకులలోలోపల నుడుకుచుండ । నెల్లరికిమేలెకోరుచు నిన్నె సమ్మి 48
యేయెదన్హాయిబ్రతికెడు న్నియడియఁడు । రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఎవ్వరిన్నొప్పింప కెఱచితిసకయెట్టి యొడలితాల్పులకై న మిడుకెడవక
కోరితంటాల్తెచ్చు కొనకగొంతెమకోరు కులఁబెనయికకల్ల పలుకఁబోక

తాగక, వెలిచవు ల్తగులక, చదువరి గోటుసల్పక, గొప్ప చాటుకొనక
నేరములెన్నకెం దేదెగనీల్గక మూతిముచ్చుకొనక పొరనెనయక
గతుకఁబోవకయప్పుల బ్రతుకఁజనక । మిడియల, న్ముదునళ్లన గడు

పఱవక॥ 49

నమ్మినినుగొల్చువాడెనీ నెమ్మికిడగురెంట్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఎన్నఁటికైననో శ్లెత్తకతీరదు సలుపుకొన్నటుకుడ్వ వలయుఁగనుకఁ
దనకంటుసోయివం తలకెల్లనోజఁదా నేకోపనుచునెంచి యేమటిలక
సంతులన్గుణకన్న వారలుతగువారు నుడువునట్లడఁకువ న్నడుచుకొన్ను
మంచితగవరిమే ల్మఱువక, చెడుగొట్ల తోడనేయెడనేనిఁ గూడఁబోక
ఇలువడిన్దొంటిపడికట్ల నెడయకనిను । నమ్ముకొనికోరినీతిరు నాళ్ళఁగాంచు 50
వానిఁదప్పక నీవుకా పాడుచుందు । రెంట్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ మనమిరువురు, దక్క మఱివేలుగాఁగాన రాదు నిక్కముగది న్నేదియైన
నీవువెలుఁగువువెం డియునేనుచీకటి నీవునిక్కువమిఁక న్నేహుళిక్కు
ఎఱుకువనీవునే మఱుకువనికముగా నీవెకిమీఁడువు నేనడియఁడ
నీకుఁగలతెఱంగు నిండుతనివినాకు గొంతెమకోర్కులు గొనుటపాడి
నడుపువాడవునీవునే నడుచువాడ । జాగునలదింకనేదాళఁ జాలవడిగ 51
నన్నునీలోనఁజేర్చుకో కన్నతండ్రి । రెంట్రాగుడు తిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ ముందండలరయక పొందికన్గనఁబోక యల్లెదన్దోచిన శ్లెల్లనుడుల
వర్సవాళులు లేకవ్రా నెదనెట్టులో పడికట్లనేడ్వ నెవ్వనితరంబు
వారు వీర్ననుమెచ్చఁ గోరికాదిట్లు నేనుడువుట నీవు వినుటకుఁగాని
యీముదియీదున నీనాటుమాటలఁ బల్కించినాడవు బళిరనీవు
యీవుసల్పఁజాల నివనులేవికలవు నింగినేలలనీ కెదురింగఁ గలదె
రొట్టెకున్రేవయిటు మొట్టపెట్టుకొందు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥52

సీ॥ నేలయందెల్లెడ న్నేఁదప్పమైతాల్పు లెల్లరున్నించివా రేనికముగ
వెఱబొమ్మవలెఁజేట పెయ్యలాగుననప్పు పాలయ్యెనిట్లు నాబ్రదుకుతుదకు
నాతోడివారికే నయనుకావింపలే నైతిఁబై గాఁడూల నాడుచుంటి
గ్రిందుగాఁజూపుట కేకానియకటనా, కై, మీఁద, నునుప, నే నోమనై తి

నెమలి పురికంటికూచిచుచ్చు మెడచాచి రెమ్మ పెట్టినవేల్మాఁపు రమ్మకాలు
నినుఁగొలువఁదలపనివాఁడు నిట్టమోడు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 53

సీ॥ వండి యెదిరికి ననన్వడ్డించుమన్నాఁడ వంగదన్వేఁగు నాకుంగడివు,
జోలలఁగంటుల న్నోకొట్టు మన్నాఁడ వేయెడ నన్గను మూయనీవు
లాఁతి డప్పి నీర్పు మేతఱినన్నాఁడ పుడికెడు నానోరు తడుపనీవు
దుస్తు నూడులకు నన్వొడిఁగించుమన్నాఁడ వెప్పట్ల గుడ్డన న్గప్పనీవు
పులుసులో నిగంటెవలె నన్సలిపినావు బ్రతుకుచవి తోరెమైన నన్బడయనీవు
నన్ను నేడ్చింపనిటు పన్ని నాఁడవేల రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 54

సీ॥ నీ వెగుబ్బలిపట్టి నీ వెవిళ్ళారివి కాఁతేఁడునీ వెకాఁక నెలుఁగీవె
నెలనీవె తఱినీవె నింగినేలలునీవె చూరుకుకల మెలఁకువలునీవె
కదలికనీవె నిల్కడనీవె మేలోగులీవె నీకన్న వేఱెదియులేదు
పెలుఁగక పెఱిగెదు తలుఁగకతఱిఁగెదు పుట్టకపుట్టెద విట్టునీవు
అడుగుచెమ్మటలోఁడ కవ్వడియనుంగ యాలకాపరివ్రేతఁ మేలువాఁడ
కడలియల్లుఁడననవిలు కానితండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 55

సీ॥ నినునమ్మికొలువకీ నింగినేలలకుఁగో పరయ నేనేలయిట్లటమటింతుఁ
దిరువతితిరునాళ్ళ తిరుకొలననుమున్గి తిరుపగూడన్పట్టి తిరిపెనగుచుఁ
దిరునామమున్నెట్టి తిరుముడితోడు గాఁదిరుకాపుగనఁబోవి మొరసునై తిఁ
దిరునీలుదాల్చి యేతీరుననైన మిగిలినయంకులఁగా నికొలువనై తి
తల్లిదండ్రులు పంతులు న్దగినవారు నెచ్చెలులు చెప్పినట్టుల నిరుగనైతి
గోరిచెడితి నన్నేలునీగొప్పదక్కు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటు వేల్పు. 56

సీ॥ పుట్టినవారలు గిట్టకతీరదుబ్రతుకునఁబడికట్లు పలురకములిఁ
కెవరినడ్వడివారిఁ కింపు మైతాల్పుల కెల్లఁదలంపులెందేనివేలు
తమలోనఁబొసఁగక తన్ను కొనుచునుండ్రు మేల్సేగులన్దఱిమెలపుచుందు
ముందేమిజరుగునోమంది కెఱుకలేదు పనుల కక్కఱతెల్పవలనుకాదు

ఎవ్వరున్నిర్గునల్పరే రేడియైన నరసినకొలండిఁబానరే యలము చుండు
విక్రమగునమ్మిక యెనన్ను విన్నుగలుపు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నీవుగుబ్బలినిటు నెలకొనినినుగొల్పు వారికోరికలు వేసారులిడుదు
కలతెలుగుననిను న్నాంచిమొక్కినవారి నెలనగవున నెనరొలుకఁగనెదు
తడుపుదాటుపుతిరు ముడిబిడ్డవలెఁదోచి వీయందునమ్మిక న్నెగడిచెదవు
హాయిగానీయడి యరులకెల్లన్మయి యుల్లములకువింత యొప్పొసఁగదు
కానిపించునిన్నాదని లేనిమింటి తెరువునన్నిన్ను నరసెడు దేబెయార
యొడినలరుబిడ్డనంగడి న్దడవువెడఁగు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 48

సీ॥ ఈలేవిపోవితంటా లేలయిట్లునేఁ గాంచినవెల్లని కంబనాకు
వీనింగినేల లిక్కానిపించుది నుసుకల్లయేయనుట కెట్లుల్లమొప్పు
తానులేడనుకొ నఁదరము కాదెవనికి న్గునకనేఁదక్కఁ దక్కినదిహాళి
నేనిన్నుగొలుచుటలో నన్నునేమఱచిన మిగిలినదె నీవనఁగఁజెల్లు
కోరియనయమునిన్వేడు కొనెదనేనునన్నునీలో నఁజేర్చు నాకున్నవంత
మాన్పు దబ్బుసనీవున న్చెన్నుతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 49

సీ॥ ఏను నాదను నివ్వెతే వఱకుండునో యావఱకన్నాకు హాయిలేదు
గొంగలు వారల నుంగులువీరను కొంటలోఁ దంటాత గుల్చుకొంటి
నాయోర్మినాకూర్మి నాతెల్వితేట లీవేలుతలఁపులఁదా ర్మాలుచెందె
మిగులనోజకులొంగి తగులమ్మునమునింగి రెంటెత్తుమైఁగుందు చుంటినిట్లు
లావుదిగజాతఁ గోరికల్ దుమీతె తనివితుదముపైనేడుపే దక్కెనట్టె
ఉడ్డకయిలుగలాఁడ విచ్చున్నవాఁడ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 50

సీ॥ విక్రమెలుఁగుపిసనే బాఱఁదోలిన నదిమళ్ళియీఁగటు లరుగుదెంచు
నకటయోజన్నాత్మ నలవికాదెందేనిఁ దోలెమైననొడలి తాలుపులకు
నీయెడన్నమ్మికఁ నేముదిసిన కొలందిన్నా యమగుచుండఁ గన్మోఱంగి
వలలోనఁజిక్కి నపులుఁగులాగున వెడలెడుత్రోవతోఁచకే నడలుచుంటి
ఉన్నవాఁడనడియెడారిఁ దెన్నుతప్పి యెవ్వరున్వినఁబోనినా యేడ్పుమాన్పు
సోఁకుమూఁతలగొంగ నన్నాకుమింగ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 51

సీ॥ త్రాడునుంబామును న్దాగూడనిక్కము ల్కానిచోనురియాట కల్లుపెట్టు
 కనువాడుకనుపట్టు దినుసుకన్నుండక పుట్టనేరవుతలంపు లెవియైన
 ఉన్నవాడేమూడు తెన్నులై యోజమై దనకుఁదానాటాడు కొనుచునుండు
 మూనాళముచ్చట నానిలుకడలేని కొతుకతకుచితుకు బ్రతుకిదేల
 వికమునేటికి నీకూర్చి నేనెఱిగితిని వెకల తెఱఁగుమఱినే నేహళిక్కి
 యేనునినుగొల్వనన్ను నీలోనఁజేర్తు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 62

సీ॥ కూరుకుకూటమి కూడుగుడ్డలనయ మేగోరినట్టుల సాగనెంతు
 నాతోడిమైతాల్పు లీతోఁచుదినుసులు నాయెంచుకొన్నట్లు నడవనెంతు
 వేనడ్డుగానకెం దేనిఁగావలసిన వేడుకలన్విష్ట వీఁగనెంతు
 వేయేలవేను నీవేయయియానింగి నేరలవాలాయ మేలనెంతు
 జున్నుదలఁచిపుల్లంబలి న్జుట్టుచుంటి బిడియమెడసిమీసాలెప్పన వెట్టుచుంటి
 నన్నుమన్నించికాపుమో కన్నతండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 63

సీ॥ కొప్పులన్మోగలితే కులురాగిడులుచెంప కల్లీలువీనుల న్గమ్మలొప్ప
 బాపట్లనాణి క్రోవలునొసళ్ళన్నామములు చెరమలనత్తు లలరుచుండ
 మెడలఁబుస్తెలనాను మెఱుఁనల్లలుకయిన్ బిగుతగునొత్తులు సొగసుమీఱ
 నడుమ లనొడికట్ట మడిమెలఁబాఁజేబు లడుగువ్రేళ్ళంన్నించు పడిచెలంగఁ
 దొడరినీపెండ్లిచావడి న్దుస్తులమెయి మెలఁగుతిరుముడి క్రొత్తడి తలిరుఁబోండ్లు
 తల్లితల్లికినీడలే తండ్రితండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 64

సీ॥ తిరునీఱుపండుమాదిరి నిల్చియేడెల్లఁ బగడనాడేకను పట్టెదేల
 నడుగుతాఁకునరాయి నతివఁగావించిన దండివిపడుకువె పండెదేల
 కొనవ్రేలనేడాది గుబ్బలిన్గొడ్డు పట్టినమేటివిటులొద్ది డిందెదేల
 కనికరమేనీకుఁగలతెఱంగోజగా గుండెబండల్పుల్పు కొనియెదేల
 కోరినా మొఱ్ఱవిన్పించు కొననిదేలనవురనామిడుకెడయనిఁ కెవరికై న
 నాటుమాటలనిమ్ను నెన్నందరమ్మ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 65

సీ॥ పప్పుసాదముపుల్సు సచ్చడియూరుగా యపొగపుచల్లకట్టటుకుడుము,
చిమ్మిలియిద్దెన చేగోడి జీడియ పుడుకు లవుగు రొట్టె సడికుడకలు
పుణుకులు బడికోడి మణతలు ముక్కులు బొజ్జెగలు పొంగరమువడసప్ప
బుడుకులు ప్రేణీబొందెము ల్పానైల ద్రబ్బెర నిప్పటికొబ్బెరుండ
బొంగరాల్పటాసా ల్సైద ముసరదాలు మినుసబొం దించిమంచియిమిడికదొట్టి
యంగరొల్లెలవిందు నీచెంగటనగు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 66

సీ॥ చాచనీయు త్ర జంజాటముజోలి నాకేల నిన్గొల్తు నన్నేఁకొమ్ము
కాపాడుదొంపీవు కలఁపనిసీపేరు నన్నెల్లతావుల న్జాటనిమ్ము
నీయెడనమ్మి కన్జెక్కు చెదరినీక హాయిగానాట్రతు కలరనిమ్ము
నామేనిచటముల్పాయనుంగులు వేడుకననయముంటనన్గంచనిమ్ము
ఎదురులేకెందు నేననకైదలనిమ్ము యెల్లరన్నకుమంచియే యెంచనిమ్ము
కనికరముననన్నిలోనఁ గలుపుకొమ్ము రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 67

పీ॥ తనమెడన్లఱతు లెట్లొనఁపఁగోరునో తనల్లవారి చెంతన్ నడుచుచు
వేక్కైకైపిల్వని పేరంటమేగి కొల్వలలోనవాడిదీఁ కొనఁదలఁకుచు
నవ్వులాటలకయిన నగురిలో లేనిపోనిముచ్చటలాడఁ బోవెటయచుఁ
దొఁచదువులు తనకలిదండ్రులెన్నిన పకికట్లుతప్పకనడుపుకొనుచు
పెచ్చురేగ తెన్నఁడునారి ముచ్చగాక వెలివపుల కూటలూరక వెట్టిగనక
నిన్నెనమ్మికొల్పినవాడు నీవెయగును రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 68

పీ॥ ఏడుగజంబుల యెత్తునఁదెగ్గికింద కుటుసుకడికిఁదల లొగ్గువారు
విట్టుండినిట్టగా మెత్తెగ్గఁజ్రాకి నిన్నెచ్చుచునిల్వదోఁ పిచ్చువారు
బిళ్ళగన్నెఱునన పేర్లతోఁగోవెల న్వెడలియంగడిపట్ల నడుచువారు
పుట్టువీడెటెనై పులువాపెనింకనొద్దెక్కితిమనితన్నినె నఁగువారు
కొనసినీముచ్చటలు చెప్పుకొనెడివారు సాటిగాననినీగొప్పఁ జాటవారు
విందువేక్కలనుంటకన్నఁ దుడయ్యె రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 69

సీ॥ దురజిల్లనింకనా కురియాటతుడమొట్టె వింగినేలలివెల్ల నీవెకనుక
కాన్పుడిగిననాతు కకుఁగాయమువలెద గులముమానిననాకుఁ గోర్కెలేల

వీను నాదనుతలఁ పేళ్లయైనదో నీవుకూడహఃకిక్కి యేలకావు
నాకూర్కులో నీవుగాకనేనున్నాకి, కేదియున్నాని దిన్నేమిగుఱను
మరలఁ మెరమెరసుడిన్దిరుగుచుంటి హద్దుగానక నేనిటులదయచుంటి
నమ్మకంబుపోనీకునన్వడిగసాఁకు రెంటిత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 70

సీ॥ టాటోటుకాఁడవడారమునేదల విడలింతునూసర వెల్లిమాడ్కి
గడ్డఁదిగుఁదోతునై కానికూళ్ళుకుడిచి యేగోలపెట్టెద నేఁపిలాగు
మేలుమఱచినననుం బెంచివారినే గంఠెదవీనుల కఁటిపోల్కి
మఱపించితగువారి మడినూరకేచెట్టి కన్మాటంగెదగుమి కానికరణి
కోరినేనడకించెద న్నోఁతిలీల నిడకొడమికూర్చుకొంటి జుం టీఁగవలెను
నన్నునిఁకనెట్టులేదెదో కన్నదండ్రీ రెంటిత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 71

సీ॥ దండము దండము దండము దండము దండమువలమురి శాల్పనీకు
జోహారుజోహారు జోహారుజోహారు జోహారెఱచిదిండి సూడనీకు
గొండిఁగొండిలు గొండిలుగొండిలు గొండిఁకడలి యల్లుండనీకు
కైచాపుకైచాపు కైచాపుకైచాపు కై చాఁపనఱఁబులు కంటివీకు
అలకాపరిదీ వెనకొలనీకు మోడుపోయెడుచెమ్మట లాఁడనీకు
మఱిఁపఱిఁముఁముక్కులో పేరుమాళ్ళనీకు రెంటిత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈవెట్టురడిపింప నేనట్లునడిచెద దాళికుఁడివునా తండ్రికాన
నీకంఠెఁజేఱునానేనుంటిననుకొంటి వలననాకిచిక్కు కలిగెనన్న
ఎల్లెడనామాట చెల్లుచుండినఁగదా యీవునన్నాకిమి, నేలుగుఱుతు
నావెలికిన్దాఁచినీవె నేనని పైకిసిద్ధుమాలియెఱునే జెప్పుకొందు
సాఁకుమానన్న పిన్న వట్టాకుపడక యడుగుచెమ్మటలాఁడ మేల్పారువుకాఁడ
దురుసుసోఁకులసూడనా తోడనీడ రెంటిత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 72

సీ॥ నాతల్లిదండ్రులై నన్నవేనాపంతులై ననీవే దొరవై ననీవే
నీకన్నచుట్టము నీకన్ననెచ్చెలి నీకన్నఁగైయూత నాకికేది
నిన్నుదప్పన్మఱి నన్నైననేనమ్మఁజెట్టునాపైనా కెక్కిటదేల
నాననఱునితిండి జరుగనిపనియెండ మాపులనాట్రతుకేవగింతు

కోరిననెల్లనన్ని టగుడువనిమ్ము కానియెదనన్ను నీలోనఁ గలుపుకొమ్ము
కన్నబిడ్డనిపైఁగవి కరములేద రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 74

సీ॥ నాలుగుకళ్ళమై తాలుపులన్నొట్ట చలిపియేఁచెడుములు చలఁగనుఁగొవి
యరుగుపోర్గుఁనూర కేనొగిలిచిపిట్ట వీఁగెడువెంబర విత్తుఁగవి
తొలుచదుపులయాను తెలిసినట్లులన్నిలు నలిముచ్చలకొంటెనక్కులరసి
తోడివారలతోడఁ గూడఁచుకొవికుడ్వక పెచ్చుఁగెగురుల్యలఁబొడఁగవి॥
మంచివారలబిబిబి మడియుచుంట చెనఁటిబందలు పెక్కెఁడ్లు మనుచునుంట
కాంచినన్లంటదడివింక వించనీకు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 75

సీ॥ పొఁగుబ్రకుంగుట పుట్టుటగిట్టుట వికముకల్లలకు రెండిటికిలేవు
నేహళ్ళనిక్కము నీవుకనుకమన యిద్వరకు న్నాటు పెట్టుకలదు
నేలేనివాఁడను నీవున్నవాఁడవు కావునెల్ల ల్లికి న్నావులేదు
లేనినా కేలనీలేనిపోవిదిగులు వండవింటికినిప్పువంతమాడ్కి
మఱునాకెందుకీ పెంకమాటలకట యెఱిఁగినట్టుల నేఁదెగ నీల్లుచుంటిఁ
గవికరంబుననన్లపు కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 76

సీ॥ బాపురేచల్లకు వచ్చిముంతన్దాచునట్లునాకోర్కె నేనడఁపనేల
మనవిసల్పెదవిను మాయదిగోఁదేట గానీవుదక్కినన్దాచునెవఁడు
అడుగుమనాకోరు మంటివాయానెల నగవునఁదలయాపి నాఁడవీవు
మానుగఁగన్న తండ్రినిన్నుగొండాడి పాడియాడచునన్ను బ్రతుకనిమ్ము
తవివినెనరోర్పు లనొడకుతాల్చువాఁడ వింగినేలలనెల్లెడ నిుండువాఁడ
నమ్మికొల్పువారలకుఁగ న్నట్టువాఁడ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు ॥ 77

సీ॥ తల్లినాయనలు మొదటివారుచెల్లెండ్లు తమ్ములుకూఁతుల త్తలుకొడుకులు
నాండ్లుమన్మండ్లు పియ్యంకుఁకాండ్రల్లుండ్లు కోడండ్లుతలిదండ్రీ తోడబుట్టు
లేరాండ్లుజగిలె కాండ్రీల్లాలితోఁబుట్టుపలుసుల మఱదండ్లు మాటుదల్లి
నుందిపియ్యంకులు మగంట్లువాండ్లు మొదలగుమట్టుంబులిరులపొరుగులు

నేనెటుంగనిలాతిపాం ద్రెల్లచోట్లఁ దవివినెనర్ ర్పులన్తాయ మనఁగనిమ్ము
హెచ్చుగావమేయనే మెచ్చనిమ్ము రెంటత్రగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 78

పీ॥ అక్కటా యాయా స్తి తక్కువపోతర మెక్కువబ్రతుకునా కెట్లువచ్చె
పీపికాదిద్ది నేఁగొప్పునస్పల్పు కొన్న సేగితిమాలు కుడ్చుచుంటిఁ
దనుగబుకొనుత్రా క్కుఁదాఁదెచ్చుకొనునట్లు కోరియించిక్కు తగుబుకొంటి
దిమ్మఁడసీలాదఁ దీసివతిరున నేనిట్టపంటఁగ పైదపుకొంటి

ముదిసియున్నెడవామ కన్వదలకుంటి బిడెమెదసితగవరిలాగు ప్రేయమంటి 79
నీగడుసువెట్టివాని వేలెదెట్లు రెంటత్రగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

సీ॥ ఓటిల్లుచిందర బోటిరాళ్లప్పట్లు కుందెనగిరి యిట్కి కుందికాళ్ళు
గూఁపనా లాలంకి గుడుగుడగుంచము లల్లిగదెనబొద్దు తాళ్ళపాము
కాలికంచము కిట్టు గానగు నెట్లులు గొబ్బిళ్ల చిడుగుడు గుళ్ళుచెండు
చిక్కనాబిల్లులు చీకటిమొటికిళ్ళు పుడికిళ్ళు పులియాట బోర్లపక్క

జిరుక్కుతివాటాటలు చిట్టుఖుట్టు వ్రేలబొట్టనచంద్రాళ్ళు వెన్నెలకడి 80
దొడ్డయందలముఁనాకుఁ దోడయితిని రెంటత్రగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ క్రొంగొ త్రకముల కూడుకూటములకై కానిగడెల్లనే గఱమచుంటి
నేనెందుకన్నన్కి రాననితెలసియు నాముధునలిపిన న్మానకుంటి
నాబొందిమాదిరి నాయుల్లమున్నూడ ముదిసిబొత్తిగఁజెడి పోవుచుండె
నేదెన్నిదులయేంద్ర యాడుఁదాటిసమీద మఱుకువగామాట నెటుకయకట
ఇట్టుతలలేనికొబ్బరి చెట్టుమాడ్కి : పీపమున్నమ్మకములేక నిలిచియుంటి 81
దటిఁగఁదనిచితుదకువెల్లి పెటిగెనారరెంటత్రగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ తదిరాడునాకంటఁ బొడిపొడిగానేర్వఁ జాలనన్నాకుఁమా యాలఁగావ
యెఱుకువకలవాని తెలుగునఁదిరుగునా దుడుకులెన్నకుపాల కడలియల్లు
నిన్ను గొఱవనీక నన్నేచ్చనాలోని కంటులఁదునుముద్ద కై గలాఁడ
చాలానాకుత్త జంజాటపుండిక్క మాన్పుమాయడుగుచె మ్మటగలాఁడ

నీ యడియరులతోడ నన్నెలఁగనిమ్మ యెల్లవారలకున్నేలెయెన్న నిమ్మ
మాటికెల్లెడనీపేరె చాటనిమ్మ రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 82

సీ॥ నేఁదప్పుకొనఁజాలఁగాదారిమాదారి బ్రతుకునవాకటైవచ్చుపేగి
కట్టనీబైన నక్కఱకాఁయిబొందియేనాకాటవ వేఱుమాడ్కి
మెరిమెరలేనినమ్మకనిన్ను గొల్వనిదేబమనకయు త్తతిండిచేటు
మచ్చిఁన్నన్నునీముచ్చటల్పాటనీలేనిచో మనికిఁజాలిఁపనిమ్మ
నీపుతలఁచినయెడఁగ్గనిపనియేది యన్నిటికిఁదుదమొదలయి యున్నవాడ
యీరయిదువలకములనొప్పారుతేఁడ రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 83

సీ॥ చెరువుపైఁదోఁతెంచు చేపవాఁటరిన త్తపల్లర్లు నల్లద్రావుడులఁగాంచి
కాటుకగుబ్బలిఁ గ్రమ్మమమ్ములకుఁకుఁవానజాలిఁపుఱగు వరుసనరసి
నెఱిఁదుపానునఁబాడునేల వెల్వడుగవ్వ నెమ్మతఱుకమిళ్ళినేఱులఁగని
పోట్లాడుపోతులఁ బొల్లాడు చిల్వలఁ బడువులై తుఱ్ఱులేళ్ళఁదిలకించి
మజ్జరేగుడ్డకట్టిన మందికప్ప నీపుపన్నినదిన్నులెందేనివాసి
యనెదనా కేలవికఁదన్నిగొనని తెల్వి రెంటత్రాగుఁడుఁతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 84

సీ॥ బొందిముఁసుంగుల్లమున్నప్పివై చెడఁగ్గప్పుకంటె న్వాసివిప్పునల్పుఁ
గవునబోడలే కావింతుమేనితాల్చులకు మేలింటికాఁపులకుమించి
కటకటినేర్చి నగడుసుచదువుఁన్న నోజమైనప్పిన బైజనయము
వికముగమంచిమండికిఁగోడవానితే నీయెడనమ్మిక నెగడుచుండు
అస్తికలవాఁడెగొడవకుఁ గుస్తరించు డబ్బజన్గానిపెచ్చుగ డబ్బరాదు
జోగిఁన్దప్పఁన్దేరచొప్పరేదు రెంటత్రాగుఁడుఁతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 85

సీ॥ నీపేరునుడువకుండిననాల్కయగురద్దు మిగుల పెందిరువడి జెగిలెకాఁడ
నీపేరు త్రాయఁబోనికయిచెవారముసొగసుమైతికకాపు నెగడుతేఁడ
నీపేరుతలపోయెనినెటితుక్కు తిరుఁతిపసిఁదికోవెన్దిరిగడుదొర
నీపేరుచాటలేని బ్రతుకుకల్లతిరుముడితివ్వళికదారుపెరుమాళ్ళ

కదలియల్లుఁడనిడువడువతకయేల్గు యలరువిలుకానితంద్రివేఁతలమగ్గంద
బుదుతమెఱకరి, నల్లతావుడులగొంగ రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

పీ॥ కూటమికూడుకక్కుర్తితోనెల్లెడఁబట్టఁగూడనికొల్ల వట్టినఁడ
 చదువరిననుకొని వదిలితగినవారి నాడఁజననిమాటలాటిన్ఁడ
 గొఱమాలికడనగొంటునై సిగ్గటి సలుపరానిపనులు చల్పినఁడ
 మూనాళ్ళముచ్చట మేనివసతికయిగొంతెమకోరికలోరినఁడ
 క స్తికప్పనామనుగడన్నిస్తురేదు బేడిజమువట్లనిన్గొల్వవీలుకాదు
 జాలినామిఁదనీఁక నేలరాదు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్చు॥ 87

పీ॥ బ్రదుకిదియేడ్పుతో మొదలిదెఁ గాపున మొట్టకోనే తుదముట్టవలయు
 మనుగడకోజయమ్మలికయేయ నెడతనివల్పుమనుటయోదార్పు మాట
 మొగుదలతెగుదలపగడదినై నచో నడుమెందునేనియున్నడమకాదు
 కుడువకతీరదెవ్వఁడయినఁగావించుకొన్నట్లు మేలుపేగులకుమాటు
 తగులమువదలదెటువంటి చదువరులకుఁ తనివివిండానదొరకొనననువుకాదు
 నుడిటివ్రాల్చిదిన్నుగావఁదగుదీవె రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్చు॥ 88

పీ॥ ఎవఁడై నఁబై వారలేచెప్పకున్నచోఁ దగ్గన్న వారలన్దానెటుగునె
 యోజమైవచ్చిన యొడలిపనులుతప్పఁ బై కొఱల్నేర్వ కవలనెటులగు
 నేరాల్లయేండ్లపై నేదేనిసల్పిన వారువై కము కుడ్వవలయుమాటు
 విందునమ్మకమున నినుగొల్పువారల కప్పసంబేయెగ్గులంటఁబోవు
 ఎట్టివిత్తునాటిసనట్టిచెట్టుపుట్టు ననుచుఁ దలిదండ్రు లుంబంతులక్కటలయి
 చెప్పినటువచ్చు వారికిఁ జేటులేదు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్చు॥ 89

పీ॥ పంతులుమప్పుకై నకిమిడియన్నేర్చి పడుచులకున్నెవ్వ పాలువాఁడు
 మంచివారలఁజెంచి మాటుతులన్బ్రొంచి మేలెకావించెడు నేతేఁడు
 మిగులఁబంటలఁగూర్చి కగువారికందించి మలసెకుతొడఁబుట్టుమాసటిఁడు
 పయిమూఁడు తెగలనెమ్మెయినెమ్మడిన్గొల్చి యేపారుచుండెడు నింటికాపు
 వలకడలికివరిపిరిగుబ్బలికినడుమ నలరునీకోవెల్గొంచిహాయిమించి
 పుట్టువీదేర్చుకొండ్రునీకట్టెమొక్కి రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్చు॥ 90

సీ॥ కుడియడ్గుపర్వడి కుమ్మరింపుః పణము, చాంగణ, చాళియ, చలికి, చేబ
కన్నాత, కల్లమ్మ కళవరము, తిణిగి, గొంతుమా, త్తాటదుగుః మొన, కిల్లి
తోరహ త్తము, తొట్టి, తొక్కిస, పారము, రూణింపు, తాళము, దొండివేటు
సీసము, సమసము, జేబ, కందణము, పెట్లాగు, రోబిత్తరి, లాగురింజ,
రాటము, సురాటము, న్నరి పోటు కెల్లిలోమొన, తడకా, క్కెర్లి, లో

రొంకదొట్టి

యంజమెట్లదొల్లి నీ యండగొంటి రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

సీ॥ నంజడుకలనై న నమలకయుండుట పలుమార్లు నీపేరు తలచుకొనుట
లాతియిల్లాండ్రపై లలిగొనకుండుట పొన్నునీదద్దకం బునకతుకుట
తనకొత్తకల్ల లనబోవకుండుటె న్నాళ్లెననీతీరు నాళ్ళగనుట
యిర్లుపొర్లులకునె బ్బరసల్పకుండుట నీకుగుర్జాకా నికలనుడుట
తనకుగల్గినదానితోఁ దన్విగొనుట । నీకునియ్యదోపిచ్చుట నిక్కువముగ
మంచినడువడిరేకని న్నంచుటెట్లు । రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 92

సీ॥ మిన్ను నేలలనెల్ల మెలగుమైతాల్పులఁ గడుగన్కరమ్ముతోఁ గనినఁగాని
తానిల్లి వేఁగియు న్దనతోడివానికి నెమ్మినాఁకొంటమా విచినఁగాని
వెంటలనగళుల న్విడులనెందేని నీగొప్పచాటివి నిచినఁగాని
యేకోరికలులేక నీకుఁగోవెతిర్వ శికతిమనాళ్ళఁగొ ఁపినఁగాని
అకటమటియెట్టిమంచినాఁడైనఁగాని తప్పుకొనలేఁడులియుఁగొయ్య

ద్రిష్టరట్టు 93

పగడనీనమ్మకమునకే యగడులేదు । రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ సారులఁదరుకులఁ, గొదులఁ, గోపులఁ జెలఁగిగజ్జెలుగట్టి చిందుతీర్చి
వేడుకతో నొత్తు కాఁడు, గుమ్మతకాఁడు తోడరాగొంతెత్తి పాడియాడి
క్షుడికయింజిప్పము వ్యడులమ్రొగించుచు నెడమకై కన్గ న్నుడులదెలిసి
మందుచల్లినయట్లు మండివేలకొలంది సోలనీముచ్చట లేవఁచెస్సి

నాల్గువందలయామడ ల్నులువలనుల । నయిదుముమ్మాలురెట్టింప వయిన

యేండ్లు 94

హాయిగానిన్నుగొల్పిన యతఁడెవేటి రెంట్రాగుఁతాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు

సీ॥ పాడియన్కొంచునం బలిజ్రుమన్నాడ వెప్పట్టులనెనరు కుప్పవీవె
యింపమకొనికంపు నేపీచ్చువన్నాడ విటులమలాకలో నిమిదెవీవు
పాటయన్కొనిమొట్ట వడివినుమన్నాడ వేతోచచమవుల నేలెవీవు
నెలయనుకొనికప్పు నేకనుమన్నాడ మౌవెచగుతల్లి వేసునీవు

మొగులువిరియనుకొనిమంట మునుగుమంటి పంకముకడలిసయి గూర్కు

పడయఁజేడ 85

కలుగునీపంపు మంచికే కన్నతండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఎనుపోతుఁ నేపి యెక్కిపాడుచునేటఁ గడిగికంచెన్గట్టఁ గలుపురఁట
దుక్కిపొలంబుల దూడలమలపిలేఁ బచ్చికమోపుతో వచ్చువుంటె
తడుపుతాలిఁ తోలు నుడుచువల్లించుచు నంటలతోనింటి కరుగుపూట
దండినెన్నిదిరెండు సందువులన్నకి గొడవుదీగినయాట విడుపుహదను

నిట్టుమెలఁకువులన్ మాపునెట్టినతటి యాబ్బుగలదొంగపెండ్లాటనడరునదను

ఘిండుతనివినాడిననీనెనరుదలఁతు రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 86

సీ॥ కటకటానిప్పెలగాఁగట్టుకొన్న పెండ్లముక్త త్రకాపురంబుమొటికత్తె
నిల్లుగుంటముగూర్చి యిల్లాబుకోరిననగలు పెట్టుటయగురుగొలిపించె
నెల్లెడలన్గొప్పయెకిమీండ్రమెప్పించి వేరునిలుపుకొంటవేరుపెనిచె
నెట్టననోములఁబట్టినెగడులంబిక్కిలతమీటినపంటకొమ్మలునిచె

మొదిమియూడలదింపించెఁ బొదబుబైజ యెరవుమిన్నెగ, బ్రాకించెనిట్టునట్టి

కల్లజుజాటపుంజెట్టు కలిగెనెట్టు రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నన్నుబొగడువానినన్ను దెగడువాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
నన్నుబెంచెడువాని నన్నుఁద్రుంచెడువాని వానినన్నుబగడతీరునఁగన నిమ్ము
నన్ను గాచినవాని నన్నుదోచినవాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
వన్నుసాఁతినవాని నన్నుదాఁతినవాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము

లేమికల్మిపగడలాగోమనిమ్ము మంచిసెబ్రనగడమాడ్కిఁ గాంచనిమ్ము

విన్నునన్నుబగడపోల్క నెన్ననిమ్ము రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నామంగింటనిల్వ నాయనానీకునేఁబోయుదునాఁబాఁడి పొట్టనిండ
 నాపాలికినమ్ము నాయనానిన్ను మలాకలోముంచిసీతాక మాన్తు
 నాకుఁగాన్పించుము నాయనానీమేనునిమిరి నీబడలికన్నెట్టివైతు
 నాచెంతనుండుమునాయనాయనయము నన్నులాగుననినున్నాచుకొందు
 చెల్లబిడ్డలగూర్చి కూడెల్లవదలి నుంకుతోనుంటివేనాటి నుండియిట్లు
 లానుమిఁకనైననావల్కుపానకంబు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 99

సీ॥ ఈనాటుమాటల నేనునీపేరునఁ గూర్చితివందనీ కూర్మిఁబట్టి
 నాలోటులెంచక నన్నుమన్నించుమా నీకువేయిజోహార్లు నేనొనర్తు
 వినుగొల్పువారల న్నిదద్దడంబులు నెకిమిండసాకుమీ వెల్లతలుల
 నెదినాకులెస్సయో యేనెఱుంగన్గనఁ గోరనికోర్కొ సంగుమునెనరున
 ఇదిచదివి వ్రాసినీగొప్ప యెందునేనిఁ జాటుచాటసాటలకొల్పునబ్బసమ్మ
 గావునూతేండ్లుహాయిగాఁ గల్మితల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 100

వేల్పు మాటల మూల మాటలు

వివరము

౧. అన్నన్న=అయ్యో, అంటు=అత్తుకొను, కలుగు, కొలుపు=వేల్పులన్నేడు
 కొనుట, నలుపు=చేయు, చెలి=నేస్తురాలు, జాళువా=బంగారు, నింగి=ఎకసము,
 నింపు=నిలుపుకొన్నవాడు, మెట్టు=కొండ, పావంచ, రెంటత్రాగుడు=ఏనుగు,
 రెంటత్రాగుడుతిండి=సింగము, రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టు=సింగపుంగొండ,
 వంత=జాలి, వలువ=బట్ట, వేల్పు=జగమున్నన్నినవాడు.

౨. అక్కట=అయ్యో, అరయు=పరికించు, అసియాడు=అల్లాడు, అడియరి=
 బంటు, కందువలు=ఎకసక్కెములు, జోహారు=దండము, తొలుచదువులు=

వేల్పుపన్నినమాటలు, నాటు=విలాతి, సీమ, పట్టి = బిడ్డ, పెంద్రోవ = ముత్తి, తనివి=ఓర్పు, బుయ్యారము=చెఱసాల, వలమురి=సంకు.

౩. అప్పనము = ఎల్లప్పుడు, అట్టె = అచ్చెరువుగాన్ = కయివడి=వలెను, గబ్బు=తావి, చెరమ=ముక్కుసొరంగము, నెగులు = నొప్పి, పాటి = నాయము, మెయి=ఒడలు, తీరు, తోడన్, వీనులు=చెవులు,

౪. కూటమి=కలయిక, కై = చేయి, చెనటి=పోకిరి, తెగుడు=తూలనాడు, లాఁతి=పెరవాఁడు, సేగి=కీడు,

౫. ఉలి=కొంచము, ఏను=నేను, కూర్మి = మచ్చిక, గొడవ=కీడు, నుడువు = మాట, నులి = కొంచెము, బుడుతఁడు=పిల్లవాఁడు, మీరు = పెంపారు, మిగులు, సరకుగొనక=పాటింపక.

౬. ఆద=తలంపు, ఎనఁగు=ఒప్పు, కొండాడు=పొగడు, కడలి=సంద్రము, తటి=అదను, తన=నీరు, నలుగు=నాలుగు, పొసఁగు = కుదురు, మై=ఒడలు, వలెను, తోడన్, మాడ్కి=వలెను.

౭. అల్లు=పన్ను, అల్లుఁడు, అయిపు = తప్పు, తవెల=దాన, పేరి=పెద్ద,

౮. ఇడుమ = ఇబ్బంది, ఈల్లు = చచ్చు, ఎలనాఁగ = సొగసైనవడుచు, ఎడయు=ఎడమగు, కొంకు=జంకు, తగులము=కాపురము, నీల్లు=నిక్కు, చచ్చు.

౯. కారు=అడవి, ఎండిన, కూర్కు=నిద్దుర, కొనినాఁడు=వనికిమారినవాఁడు, తెగుట=చెల్లిపోవుట, పోక=పోవుట, చేటు, వినుదల=మింటికొన.

౧౦. చెంగు=వీణె, చెలఁగు=ఒప్పు, ఏపారు, తోఁచు=పొడఁగట్టు, నెమ్మి=హాయి, నేస్తము, నాటనాటన్=అందందన్, మైతాల్పులు=బ్రతుకువారు, మాయము=కానిపించకున్న, మోసము.

౧౧. అడియఁడు=అడుగులోత్తువాఁడు, ఇడుగడ=ఇబ్బంది, చెర్వము=అందము,

దాశకుడు=ఫనిచేయించువాడు, కతము నెగడు=ఎదుగు, మఱికున=తెల్విలేకుంట.
మొఱకడము=మోటతనము, వాలెము=తప్పక.

౧౨. అలరు=ఒప్పు, పూవు, కఱపు = నేర్పు, మప్పు, తెఱగు=దారి,
నికము=నిక్కము, మీట=జంత్రిము, ఏతములోనినగమువంతు, బ్రదిమి=బ్రతుకు.

౧౩ ఎఱుక=తెలివి, నాయన=తండ్రి.

౧౪. ఉరియాట=నందియము, చెలువులు=నడతలు, తెగ=గుంపు, వన్నిక=
చేత, వాసి=గొప్ప, హెచ్చు, హాళిక్కి=కల్ల.

౧౫. ఉడుగు=మాను, తగ్గిపోవు, ఏపి=కుక్క, జాలి=కనికరము, చిక్కము
నుడి=మాట, నరియడు=నక్క, జేల=జెల్లకాయ.

౧౬. అనువు=సులువు, తలకు=జంకు, నిరుకు=విచ్చయము, వినువలను=
వేల్పునగరు, విట్టము=ఏర్పాటు.

౧౭. గనటనట = వచ్చిరాని, మెరమెర = నందియము, వమ్ము=వనికి
రాకపోవు.

౧౮. ఎరగు=మొక్కు, కుందించు=వీడిపించు, తిరుముడి=నంది, తిరు
మఱిపెట్టుకొనుటావడు, తెలివిడి=తెలివి, సోకుడు=దయ్యము, రక్కసుడు.

౧౯. ఉర్కాడు=నందియమందు, ఎనయు = కలియు! కుంటి=పని, సొట్ట,
మొక్కడి=మోటవాడు, ముఱచ=మొద్దువాడు.

౨౦. ఉల్లము=దెందము, బిద్ద=జమునియిల్లు. వెడగు=వెట్టివాడు.

౨౧. అజ్జాడ=అవైపు, నేనుపుట్టినయూరు, కమతము=సేద్యము, తుదివాడు=
కడసారమువాడు, దండి = గొప్ప, మొదటివాడు=పెద్దన్న, రెండు=ఒకటికొకటి
కతిపిన మొత్తము, వేలు.

౨౨. కొనియాడు=పొగడు, నెలకొన్న=కాపురమున్న, నేలకాల్పు=కొండ,
భోముగా=బలిమిగాను, లావు=చేవ, గొప్పతనము.

౨౩. అన్నగళ = అడంగివాడు, ఊబవాడు, ఊటి = ఒకానొకచెట్టు
తేజెట్టు = కొబ్బరిచెట్టు, తాండ్ర = నల్లజీడిచెట్టు, నననెడు = పూచెడు.

౨౪. రిమ్మ = వెట్టి.

౨౫. కోపు = వైనము, కతము, కలతెఱంగు = నత్తెము, ముంగయి = ముంజేయి, జంగియ = గజ్జె, మొరయ = మ్రోగు.

౨౬. గ్రుడ్డి = సుక్కురుడు, ఒకకన్ను గ్రుడ్డిగలచుక్క, తోడబిడ్డ = కోమటి, తెంపి = ముండమోపి, పాఱుడు = బాపడు, పొన్నారి = కంసలివాడు, పట్ర = కంసలి తెగలో, జేరినవాడు, బివినీడు = సుద్దులు చెప్పుచొకరకమైన నారచబుకుతో కొట్టుకొనుచాడువాడు, రెట్ట = జెబ్బ, లోవాడికాడు = దొంగ, నవురు = ఒప్పు, సావలీడు = దుబుడక్కవాడు.

౨౭. క్రాలు = మెఱయు, గజ్జెలు = కాళ్ళకుగట్టుకొను చిఱుకంచుమువ్వలు, చట్టు = చాపతాయి, తిరువడికోరి = దాసరివాడు గుండెనంటించుకొను దివ్వెకట్ట, తిరిపెగొట్టు = బిచ్చగాడు, తరలు = పోవు, తడుపు = గోచి, దద్దడము = చిన్నకోవెల, మొఱయు = 'మ్రోగు', మ్రోలస్ = దగ్గరన్.

౨౮. నించు = నిండించు, ఒరపరి = రూపసి.

౨౯. అక్కు = తొమ్ము, గుండె, కల్మిచెలి = లచ్చి, సిరిహాయలు = ఒయ్యారము, పెరుమాళ్ళు = సిరిమగడు, వెన్నుడు, ముక్కంటి = మూడుకనుల వేల్పు, ఈనరుడు.

౩౦. పొలియు = చెడిపోవు.

౩౧. కడలికూతురు మగండు = వెన్నుడు, తిరునాళ్ళు = జాతర, దండ, = చేరుపు, నెరవు = వాసి, పూత = గందము, బొప్పడు = దేబ, మడ్డి = మొద్దు, మనికి = బ్రతుకు, వానకాళ్ళు = వానదారలు, వెంబర = తులుప.

౩౨. ఉలివు = చప్పుడు, కల్మిమగడు = వెన్నుడు, మనుగడ = బ్రతుకు మ్నంచు = బ్రతికినించు.

౩౩. ఆలఁగాపరి=నల్లవేల్పు, వెన్నుఁడు, ఆడుగు చెమ్మల లాఁడు=వెన్నుఁడు, ఆడుకొను=కాపాడు. ననవిలుకావితండ్రి=వెన్నుఁడు, నిడువడు పాన్పుతేఁడు=వెన్నుఁడు, మిన్నకాలు=వెన్నుఁడు, వ్రేతలమేలువాఁడు=గొల్లతలమిందఁడు, నల్లనయ్య, సోఁకుమూఁతలగొంగ=రక్కసులవగవాఁడు; వెన్నుఁడు.

౩౪. తొడగు=దుస్తు, నెఱపు=చేయు, మంచి=చూపిసిగుంపు, వలనలు=దెనలు.

౩౫. ఇలుదొర=గేస్తు: ఇంటినేలువాఁడు, ఏల్కెదిరి=రాచవారలవగవాఁడు, ఎఱచిదిండి=రక్కసుఁడు, కవ్వపునేలతాల్పు=కవ్వపుఁగొండ, కొమ్ముకాఁడు=కొమ్మువంది, కలవతాల్పు=నాగలియా యుదముగలవేల్పు. కస్సుగుబ్బలియిలుదొర=నల్లగొండన్నెలకొన్నవేల్పు, గడి=రాసి, చాల్పడఁతి=దుక్కిచాలునదొరకిన చెలువ, జగిలెకాడు=రౌతు. తామేలు=తాఁజేలు. తడుపుతాల్పు = వడుగు, నిట్టపుట్టు=కంబనుండిపుట్టినవేల్పు, నరసింగఁడు, కంబమయ్య, పంటవలంతి=నేల-పొంగంటి=బంగరుకనులవాఁడు, మలక=తురక మూఁకుడు, వేగంటిగొంగ=వేయికనులవేల్పువగవాఁడు, హుంబాన్పుఁజెఱచిదిండి=బంగరుపాన్పుపేరి రక్కసుఁడు, చాల్పడఁతిమగఁడు=సీరాముఁడు.

౩౬. అక్కఱ=కతము, కోరిక, కట్టు=పలుచనిపప్పు.

౩౭. గొంతెమకోరిక=అడియాన, చీలి=పిల్లి, దొరకొను=జతనమునబ్బు.

౩౮. కప్పరాడు=కప్పకంబము, గలిచూలి=హనునుఁడు, చూలి=బిడ్డ, తెఱగంట్లు=వేలుపులు, పైదలి=ఆడుదీ, పులుఁగుతేఁడు గరుడి, పాడికడలిపట్టి=సిరి, పసిడి=బంగారు. మింటితెర్వర్లు=వేలుపులు, రాడు=కంబము, తేఁడు=దొర, వంకకొప్పు=కోవెలకప్పనఁ గొప్పువలెఁజిక్కినరాయి, వీడు=నగరు, కాపురపుటిల్లు.

౩౯. ఎడపు=వేలుచేయు, కలతెఱఁగు=ఉన్నరూపు, దాకన్=వఱకున్.

౪౦. వివ్వెఱ=అబ్బరము, జంకు, మయి=ఒడలు, విలాతి=స్థిమ, నాటు,

౪౧. నిక్కువము=నిజము, పొలివోక=చెతక, దీరువోవక=రి త్రగాక,
మను=బ్రతుకు.

౪౨. ఎగు=చేటు, కీడుమాట.

౪౩. ఉఱక=ఒక్కమాటుగా, దబ్బునన్. కలగు=కలతపడు, చలివెలుగు
చూలు=బుడుడు. పెద్దగాము, పొతేలింటిదొర=నేలపట్టి, కెంపుగాము, ముదినెల=
బూదెచందమామ, మిక్కిలి వన్నెతఱిగిన చందురుడు, రెండింట=లగనమునకు,
రెండవరాసి, పడుకుప్ప=కన్నెరాసి, ఎండదొర=ప్రొద్దు, సొట్ట=సని, కప్పుమేని
గాము.

౪౪. ఓజ=సౌజము, పాడి, దొడువు=నగ, మేను=ఒడలు, సుడికయిదువు=
వేయంచులకత్తి, చుట్టలగు.

౪౫. ఉంకించు=పూనికచేయు.

౪౬. తటుకునన్=దబ్బునన్, నొడవు=పలుకు, పొలుపు=సొగసు, తీరు,
మాలిమి=నేస్తము, మిమకులతలలు=ప్రాజదువుల కొనలు.

౪౭. ఎడయిక=విడిపోవుట, తలుముంవెలఁదిమగఁడు=వెన్నుఁడు, కలయిక=
చేరిక, కూటమి, గిఱి = చుట్టుగీత, గుబ్బలిపట్టి = గొరమ్మ, గాడుపు = గాలి,
కొంటి = మునుపటి, పిళ్ళారి = గుఱ్ఱవేల్పు, వెలుతురుతేడు = వగటివేల్పు.

౪౮. కొయ్యద్రిప్పు = తుంటరి, పాటువాఁడు = బాపఁడు, మాదిరి =
పొలిక, లొల్లెగాఁడు = బిచ్చగాఁడు.

౪౯. అగడుపర్చు = ఎగ్గించు, నెమ్మి = నేస్తము, పొర = ఏమరిక,
పొచ్చెము, మిడుకు = ఉసులు, మిడియ = ప్రాజదువులలో ఏయొక మాటల
కూరుపు, వెలిచవులు = రంకు.

౫౦. అనుగులు = సేస్తులు, ఇలువడి = మంచి నడక, తిరునాళ్ళు =
శాతర, పంతులు = బాపండ్లలో దగువానికిచ్చుబిరుదు.

౫౧. ఇరువురు = ఇద్దఱు, ఎకిమీడు = దొర, పాడి = నాయము, పాణ, వెండియున్ = మఱియును.

౫౨. ఇంగన్ = ఇకన్, వా? = దారి, పాడుక.

౫౩. కూచి = చురుకు, జగడమునకు నెళ్ళునప్పుడు వాయించువాడైము, చేట పెయ్య = పెయ్యలాగుతోబుతోచేసినబొమ్మ. చుచ్చు = మేక, చాచి = చచ్చు, రెంటము = ఎద్దుమూపురము. వెటబొమ్మ = పసులబెదరించుటకై పంట చేలలో నిల్పిన మానిసిమొగముగలబొమ్మ.

౫౪. ఆంగద = ఆశ్రయి, కంటు = పగనాడు, పడయు = పొందు, వేగు = తలడిల్లు, సూడు = పగనాడు.

౫౫. ఓగు = తప్పు, కీడు, కాశ్రేడు = మూడుకన్నులవేళ్ళు, ఈసరుడు, కాకవెలుగు = పగటివేళ్ళు, కవ్వడి = క్రీడి, కవ్వడియనుంగు = నల్లనయ్య, వెన్నుడు, కడలియల్లుడు = సిరిమగడు, వెన్నుడు.

౫౬. అటమటించు = తలడిల్లు, అంకులు = వేళ్ళు, తిరుకొలను = కోవెలచెంతనున్న కోనేలు. తిరువగూడ = బొట్టుపెట్టె, తిరిపె = బిచ్చగాడు, తిరునామము = పంగనామము, తిరుకావు = వేళ్ళకై చేత, తిరునీలు = విబూది, నెచ్చెలి = నేస్తు, మొరసు = తెల్విలేనివాడు.

౫౭. అలము = అదుము, గిట్టు = చచ్చు, పలు = పెక్కు, పానలు = సందియము, రకములు = దినుసులు.

౫౮. అంగడి = బాజారు, ఒసగు = ఇచ్చు, చిందు = అట, తడవు = జాగు, దేబె = తెలివితక్కువువాడు, బిడ్డె = బిడ్డ.

౫౯. హళ్ళి = సున్న

౬౦. ఉడ్డ = నాలుగు, దనుకన్ = వఱకున్, నివ్వెట = అచ్చెరువు, రెంటెత్తు = రెండువైపులనుండుట, పొరపొచ్చెము.

౬౧. అరుగుదెంచు = వచ్చు, ఎడారి = ఇరుకనేలయడవి, కన్నా అంగు = మాయమగు, మోసపుచ్చు, పిన = తెలివితక్కువు.

౬౨. కొతుకు = సందియమందు, మాటలునమలు, చితురు = అణగారు, వేలిమికట్టియ.

౬౩. వారాయము = ఎల్లప్పుడును.

౬౪. ఓత్తులు = బంగారుగాజులు, చెంపకల్లలు = గవుడసరములు, తొడరి = పూని, తలిరుబోండ్లు = చిగురువంటి యొడలుగల యాడువారు, తల్లి తల్లి = సిరి, మెఱుగునల్లులు = కట్టదండ, మించు = మీఱు, మెఱపు, వట్టియ, రాగిడి = కొప్పునగ, సడి = చప్పుడు, అమాకి ఒడికట్టు = ఒడ్డాణము.

౬౫. అతివ = ఆడుది, పడుకు = బోడిరాయి, బంద = గుండు రాయి దిందు = ఆడగు, లొద్ది = లోప.

౬౬. పిండివంటలు :- అవుగు - అంగరొల్లలు - ఇద్దెన - ఇంచిమంచి - ఇమిడిక - కొబ్బరుండ - కుడుము - చిమ్మిలి - చద్ది - చేగోడి - జీడియ - ద్రప్పెడ - నా నైల - విప్పటి - పుడుకులు - బడికోడి - బొండ్లెము - బ్రేణీలు - బొణిగలు - బటాసాలు - ముక్కులు - మజతలు - మణుగుబూలు - మినపపోక - వడ - పైదము సరదాలు - తొట్టి = మొదలుకొని.

౬౭. జంజాటము = తగులాటము.

౬౮. తలకు = జంకు.

౬౯. ఎసగు = ఒప్పు, ఒగ్గు = హెచ్చరిల్లు, తెగు = విడిపోవు, చెడి పోవు, నిట్టు = ఉపాసము. విల్వాదోపు = ఒడలిసగలన్నియు న్వేల్పునకుగాని చదువరికిగాని కొల్వానజూరయిచ్చుట.

౭౦. దురటిల్లు = ఏడ్పు. నాతుక = ఆడుది.

౭౧. గోల = ఏడ్పు, ఆడుది, గుమికాడు = కాకి, టాటోటుకాడు = మోసకాడు, తిరుగుబోతు = రంకు, బోతు. మొస = కొస, గుంపు, లీల = వలెన, పడారము = బొత్తిగాను, వీనులకంటి = పాము.

౭౨. అసలు = బురద, అసలుపుట్టు = తామరపూవు, అసలు పుట్టు కంటి = పల్లనయ్య, కడలియల్లుడు = వెన్నుడు, కైచాపు - గొండిలు - దీవెనకోల - మోడుపు = తండము.

౭౩. దురుసుపోకులనూడు = వెన్నుడు, హరువుకాడు = అందకాడు, దురుసు = కలకు.

౩౪. అణుగు = తగ్గిపోవు, ఎండమావులు = నీళ్ళవలెనుండు నీడలు, ఏవగించు = రోతపడు.

౩౫. అను=గుట్ట, తాగు, చేరఁబడు, ఏచు=వెతపెట్టు, తుల్య=తుంటరి. నొగులుచు=నొప్పించు, నించు=నిండించు, నక్కు=ఒడగు, లొట్ట=అణగినది, పల్లము, మగగుటీ, వెంబరవిత్తు=పోకిటీ, చలుపు=చేయు.

౩౬. చలుపు = చేయు.

౩౭. బాపురే=బళిర.

౩౮. అండ్లు=పెండ్లాములు, అల్లువాండ్లు=అల్లుండ్లు, ఇల్లాలితోఁబుట్టు=పెండ్ల ముయొక్క, అన్నదమ్ములు, ఏరాండ్లు=తోటికోడండ్లు, అగిలెకాండ్లు=తోడి యల్లుండ్లు.

౩౯. తిమ్మండు=కోతి, నిట్టపంట=కకములేనిదే, ఊరకే, సీల=చీల, మేకు

౪౦. అలరు=ఒప్పు, పూవు, చెలువు=ఒప్పు, చిన్ని, అందమైన.

(ఈముప్పదియొక్కటి పిల్లకాయలయాటలు)

అల్లి - ఆలంకి - ఇల్గు - ఉప్పట్లు - కలికి - కులదికాళ్ళు - కాలికంచము - కిట్టుగానుగు - గడ్డినబొద్దు - గూవనాలు - గుడుగుడుకుంచములు - గొబ్బిళ్ళు - గుళ్ళు - చెండు - చిడుగుడు - చిక్కనాబిల్లులు - చీకటిమొటికిల్లు - చిట్టు - బుట్టు - చుండ్రాళ్ళు - అందలములు - జిల్గురాతిదాటలు - తాళ్ళపాము - నెట్టులు - పుడికిళ్ళు - పులియాట - బోర్లపక్క - బోటిరాళ్ళు - మండలములు - వ్రేలుబొట్టన - వెన్నెలకడి - ఒటిల్లు చిందఱ.

౪౧. ఏడెన్నిదులు=ఏబదియాలు, బొంది=ఒడలు.

౪౨. అలఁగాపు=నల్లనయ్య, మాటికి=మఱియును.

౪౩. ఈరై దువాలకములనొప్పొడువాడు=పదివేసములసామి, వెన్నుఁడు, కాఁ దారిమాదారి=నడురేయి. కట్ట||అయ్యో, ఈటు=ఉత్త.

౪౪. ఉలుకు=వెఱపు, చిల్వ=పాము, తోఁతెంచు=కానిపించు, తిలకించు = చూచు, నల్లఁద్రాగుడు=జెలగ. పుల్లర్లు = ఒకదీన్నుచేస, తుపాను=గారివావ.

నేలు = పన్నెండు కాసులనాణెము, నెమ్ము = ఎముక, మేకు, మళ్ళి = చిన్నగరిటె, మజ్జరే = బిళిబిళి, వాసజాలిపులుగు = అంచ.

౮౫. ఇంటికాపు = ఇంటివాడు, క్షౌకాపువాడు, కటకట = వెత, కు న్తరించు = నవరించు, ఊరడించు, కావింతు = చేయుదురు, దబ్బులు = మోసము, మోసకాడు, తోడలు = సన్నాసులు = బైజ = తెల్విలేమి, మఱపు.

౮౬. చెదారము = గడ్డిపోచ, చెత్త, తలపోయు = తలంచు, తిర్వళిక = దివ్యే, నెటి = ఆందము, పెందిరువడి = గరుడి, పులుగులతోడు, పడక = పానువు, మెణకరి = ఒంటిజందెపువాడు, వడుగుడు.

౮౭. అడఁజనని = తిట్టఁగూడని, అడిగొంటు = చెడుగు, కొఱమూలి = పనికిరాక, కడు = మిక్కిలి, కస్తీ = అడలు, పదరి = ప్రేలి, వసతి = ఇమ్ము, సిగ్గటి = బిడియమువిడిచి, సిస్తు = ఆందము.

౮౮. అనువు = సుశువు, కొంచెము, ఉమ్మలిక = ఏడ్పు, అడలు, కడమ = తక్కిన, మిగిలిన, తెగుదల = కొన, మొగదల = ఎదురు, వ్రాలు = అక్కరములు.

౮౯. అక్కటులు = కవికరముగలవారు, ఈరాటులు = పన్నెండు, వైళము = బిలుబిలు, విత్తు = గింజ.

౯౦. నేతేడు = దొర, పడుచు = కన్నియ, కన్నెటికము కానిబోగముది, మప్పు = నేర్పు, మాటుతులు = పగవారు, మలయు = తిరుగు, మాసటిడు = పెద్ద, వలిపిరి = చలి.

౯౧. (ఈముప్పదిరెండు జెట్టిపట్లరకములు): - అంజమెడపట్లు - కుడియడుగు పరువడి - కుమ్మరింపు - కన్నాత కందణము - కల్లము - కళవరము - కెల్లి - కెల్లి - కిర్లి - గొంతుమాటు - చాంగణ - చాళియ - చలికి - చేబ - జేబ - తిణిగి - తోరిహత్తము - తొట్టి - తొక్కిస - తాళము - తడకాలు - దాటడుగుమొస - పొరము - పణము - పెట్లాగు - బరిపోటు - మొస - రూణింపు - రొండివేటు - రింజ - రాటము.

౯౨. కానిక = కట్టుము, నంజుడు = కొచు, పొన్ను = బంగారము, లలి = కూర్మి.

౯౩. ఆకొంట = ఆకలితోనుండుట, ఇల్లి = పస్తు, కొల్చు = వేల్పుల
నొల్చుట, కొయ్యదిప్పు = చెడుగు- నగళు = పట్నము, వెంట = అక్కట.

౯౪. అయిదుముమ్మాలు రెట్టింపనయినయేండ్లు = నూటయిరువదీయై
దేండ్లు, ఒత్తుకాడు = సుతికాడు, కారులు = ఆటతీరులు, కొప్పలు = చిం
దులు. కడికయి = వలచేయి, గుమ్మెతకాడు = మద్దెలకాడు, చిప్ప = తాళపు
చిప్ప, మవ్వడులు = వడిహెచ్చు తగ్గునడినడకలన్ మూడు తెఱగుల యాటపా
టవాదెముల మెలపుతీరులు.

౯౫. ఎప్పట్టుల = ఎచ్చోట్టుల, కంపు = గబ్బు, తల్లివేరు = కుంకటి
వేరు, నెల = చందమామ, ముప్పదిరేణువళ్ళు, పంపు = సెలవు, మలాక =
మంచిగందము, మొగులువిరి = నీళ్ళు, పంకము = పాలు.

౯౬. అంట = విస్తరి, కుట్టుడాకు, అడరు = ఒప్పు, అదను = తరు
ణము, ఎన్నిది రెండు పండువులు = పదాఱుపండువులు, కంచె = కంపకోట,
తోలునుడులు = ప్రాణిదువులు. పురట = పూట, పుంటె = సంజ, హదను =
అదను.

౯౭. ఇగురు = చిగురు, మొటిక = మొలత, గుంబము = గుమ్మము,
నెట్టనన్ = తుదకు, పొదలు = ఎదుగు, ముదిమి = ముసలితీకము, అంటి =
ఆఱవీడ్డలు, దించు = దించు.

౯౮. ఓము = కాచు, పగడ = ఒక, ఒక్కటి.

౯౯. అబాడి = ఆవుపాలు, అనుము = త్రాగుము, నుంకు = పస్తు.

౧౦౦. లోటు = వెలితి, లెస్స = బాగు.

వి.డి. బ్రౌన్

పుస్తక సంఖ్య 3075647

1955

